

Štefan Kohút

20 rokov
Múzea počítačov
na Slovensku
2001 – 2021

Centrum spoločných činností SAV
Výpočtové stredisko

2021

Štefan Kohút: 20 rokov Múzea počítačov na Slovensku 2001 – 2021
Vydalo: Centrum spoločných činností SAV v spolupráci so SMEPetc., o. z.
Grafická úprava a zalomenie: Jana Bečková
Jazyková úprava: Jana Bečková
Návrh obálky: Štefan Kohút
Grafická úprava obálky: Ivor Páleník
Fotografie: Štefan Kohút, Martin Šperka, Hela Patočková, Karol Prachár,
archív Múzea počítačov
Recenzia: Ing. Ivan Gašparík, PhD.
Vydanie prvé, 2021, 143 strán, 205 obrázkov
Vytlačil: KOPRINT, s. r. o., Banská Bystrica
ISBN 978-80-973155-2-8

© Štefan Kohút, 2021

Venovanie

*Túto knihu venujem všetkým,
ktorí mi na ceste za múzeom
pomáhali vstať a ísť ďalej.*

Podakovanie

Ďakujem Martinovi Šperkovi za impulzy napísať túto knihu a pomoc pri jej zostavovaní, mojej manželke za trpezlivosť so mnou počas písania, Janke Bečkovej za prečítanie a precízne opravy textu a obrázkov, Ivanovi Gašparíkovi za ochotu byť recenzentom, Julovi Ormisovi za podporu a organizovanie vydania, vedeniu CSČ SAV za zahrnutie publikácie do svojich aktivít a za financovanie vydania. Nakoniec, ale najviac musím poďakovať môjmu křstnému MUDr. Marošovi Fremalovi, bez ktorého pomoci by asi nemal kto túto knihu napísať.

Predslov

Čitateľovi sa dostáva do rúk kniha trojjediného charakteru – od osobnej spovede cez historiografiu vzniku jednej inštitúcie až po cestopis úskaliami vedúcimi k pamäti národa. Na pozadí životného snaženia autora sa pred čitateľom odvíja strastiplná cesta, ktorá viedla od túžby zachovať materiálne a písomné dôkazy o technickej zdatnosti jednej generácie Slovákov až ku vzniku múzea výpočtovej techniky, a to v podmienkach tak typických pre náš národ. Defilujú tu postavy, osobné a inštitucionálne postoje, dobové reálie i dokumenty, vystihujúce aká trnistá môže byť cesta k zachovaniu fragmentu histórie pre nasledujúce generácie. Fragmentu síce veľmi špecifického, ale o to dôležitejšieho pre posilnenie národnej hrdosti a snaživosti. Keď Ľudevít Štúr v roku 1847 písal svoj článok „Kde leží naša bjeda?“ iste mu nenapadlo, že Slováci sa síce dožijú svojej štátnosti, ale po každej dejinnej zlomovej udalosti sa k minulosti obrátia chrbtom a opakovane budú začínať od nuly, ako keby nemali pamäť, opakujúc tak všetky chyby a omyly minulosti.

Práve pri čítaní knihy Štefana Kohúta sa tak akosi pred nami odhaľuje v čom je aj naša dnešná národná bieda. Prechádzajúc od kapitoly ku kapitole v čitateľovi silnie poznanie, že sme dokázali niečo, na čo bývajú iné národy hrdé. A to dokonca v oblasti, v ktorej by to našinec nečakal. V oblasti, v ktorej nekriticky obdivujeme všetko cudzie a bagatelizujeme všetko naše. I keď zámerom autora knihy bolo nepochybne vyzdvihnúť dosiahnutý výsledok a opísať cestu k tomuto úspechu, nachádzame v nej aj niečo iné. Kniha vlastne nechtiac odhaľuje aj našu národnú schopnosť dôsledne znevážiť a anulovať minulosť až po likvidáciu špičkového výskumného pracoviska. Pracoviska, na ktoré by bol každý národ hrdý. Pracoviska, ktoré sme po roku 1989 z našej pamäti dôkladne vytesnili a nebyť autora knihy, nasledujúce generácie by o ňom ani nevedeli. Taký je ale osud malých národov. Malých nie počtom ale duchom.

Kniha Štefana Kohúta sa nečíta ľahko. Je husto pretkaná menami, dokumentmi, obrazmi i číslami. Vystihuje ale autora. Je obrazom človeka, ktorý celý svoj život venoval naplno svojej profesii, podrobnému dokumentovaniu doby, vzdelávaniu i popularizácii výpočtovej techniky. Kniha je príkladom ako sa chovať k historiografii, ako dokumentovať schopnosti národa, skrátka ako aktívne prispievať k budovaniu národnej hrdosti. Budúcnosť a pokrok sa musí opierať o poznanie minulosti vrátane omylov a pochybení, z ktorých sa vnímavý človek dokáže poučiť. V tom je aj význam i poučenie z knihy, ktorú čitateľ dostáva do rúk.

V Bratislave 20. 11. 2020

Ing. Ivan Gašparík, PhD.
recenzent

Autor Štefan Kohút vo "svojom" Minimúzeu v roku 2003

Obsah

Úvod.....	9
Kapitola 1 Obdobie pred Minimúzeom.....	11
Zbieranie exponátov.....	11
Kronika Počítačového laboratória ÚTK SAV.....	16
Osem dní v jednej pracovni.....	17
Počítače z Oravy	19
Prvá počítačová umelecká grafika na Slovensku	20
Kapitola 2 Založenie Minimúzea výpočtovej techniky	23
Zavedenie Minimúzea do organizačného a pracovného poriadku VS SAV	27
Spolupráca pri budovaní Minimúzea	30
Cena SAV za popularizáciu vedy	32
Snaha o zabezpečenie novej perspektívy Minimúzea	33
Kapitola 3 Výstava Majstri ducha v Slovenskom národnom múzeu	39
Kapitola 4 Príprava Slušovickej haly	45
Spolupráca s Technologickým inštitútom SAV	46
Ukončenie výstavy Majstri ducha	50
Príprava priestorov pre Stálu výstavu	51
Počítače VAX, ALPHA a PDP	52
Sprístupnenie exponátov	54
Kapitola 5 Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku	57
Založenie odborných skupín	63
Starostlivosť o exponáty.....	63
Kapitola 6 Výstava 40 rokov počítača RPP-16	67
Príprava výstavy.....	69
Slávnostné otvorenie Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku.....	77
Kapitola 7 Dokumenty z Archívu	79
Prepisovanie kníh	81
Databázový systém a príklady vyhľadávania dokumentov	83
Kapitola 8 Mobilné výstavy	87
Výstava na prednáške Romana Kišša	88
Košice Extrapolácie 2015	89
Kapitola 9 Nové expozície a vyriešenie problému s priestormi	95
Husársky kúsok Martina Krupu	98
Zmluva s THS ÚSV SAV	98
Kapitola 10 Extrapolácie	101
Extrapolácie 2015 v Košiciach.....	101
Extrapolácie 2016 v Bratislave	106
Extrapolácie 2017 v Banskej Bystrici	109

Kapitola 11 Aktivity Stálej výstavy	111
Exkurzie	111
Odborné skupiny	113
Týždeň vedy a techniky	116
Webová stránka	117
Edícia Knižnica histórie IKT	118
Projekt APVV	118
Slovenské distribuované múzeum počítačov	118
Vydanie CD nosiča	119
Komisia pre zbierky dejín techniky Zväzu múzeí na Slovensku	120
Kapitola 12 Odovzdanie funkcie	123
Revízia a ocenenie zbierok.....	124
Udelenie štatútu Múzejné zariadenie pre Stálu výstavu	127
Rozviazanie pracovného pomeru a odovzdanie funkcie	128
Kapitola 13 Aké je múzeum v roku svojho jubilea	131
Extrapolácie.....	131
Vyriešenie problémov s priestormi	133
Kolokvium pre akademika Plandera	133
Zmena názvu na Múzeum počítačov.....	134
Dokumenty ÚTK SAV pre Archív SAV	135
Dokumenty z Planderovej pozostalosti	136
Vydanie knihy o akademikovi Planderovi	138
Súčasný Múzeum počítačov	139
Plány na najbližšie obdobie.....	141
Záver	143

Úvod

Táto kniha je trochu zvláštna svojím obsahom. Popisuje históriu vzniku slovenského múzea počítačov v SAV a snaží sa sklbiť osobné spomienky autora s oficiálnymi dokumentmi dokladujúcimi tento vývoj. Nie je to teda, ako sa hovorí, „ani ryba ani rak“. Môže byť zaujímavá, okrem ľudí okolo autora, ešte pre tých, ktorí sa obdobne snažia o nejaké múzeum, lebo sú presvedčení, že je treba zachovať „dedičstvo otcov“ pre budúce generácie. Možno bude pre nich aj inšpiráciou, lebo teraz ich zámer nikto nechápe a peniaze sa na nové nápady u nás vždy ťažko zháňali. Keď však vydržia, môžu všetkým okolo dokázať, že ich nápad bol dobrý. Táto kniha môže teda slúžiť takýmto snaživým odborníkom v rôznych tematických oblastiach našej histórie, keď aj nie celoslovenskej, tak regionálnej alebo obecnej. Okrem nich môže zaujať aj učiteľov informatiky, ktorí navštívili so žiakmi naše Múzeum počítačov a budú si ešte viac vážiť vystavené zbierky. Isto zaujme aj pracovníkov zodpovedných za múzejníctvo na Slovensku a profesionálov z našich múzeí.

Prvým podnetom na napísanie knihy boli viacnásobné podnety od môjho nástupcu Martina Šperku, s ktorým sme sa vymenili 1. 7. 2017, aby som napísal históriu vzniku múzea. Možno to potreboval vedieť ako nový vedúci výstavy, ktorý nastúpil do rozbehnutého vlaku (od roku 2001), možno pre poriadok, aby bolo v budúcnosti jasné, ako to všetko začalo. Už dávnejšie predtým mi to navrhovala kolegyňa z ÚTK SAV aj z Bioniky Jarka Melotová, keď mi poslala mailom fotografiu tabule na priečelí nejakého múzea, myslím v Starej Ľubovni, kde bol reliéf tváre zakladateľa miestneho múzea s patričným nápisom o ňom a o múzeu. Tieto podnety som v duchu odmietal, lebo som moju prácu nepokladal za hodnú takej pocty. Čím ďalej išli roky, pribúdali problémy a nachádzanie ich riešení a znovu vykročenie do ďalšej etapy boja za existenciu múzea, tým viac som si začal vážiť to, čo robím. Už aj preto, že som videl na exkurziách zvedavé oči detí a ich záujem o to „*aké sme to mali vtedy noutbuky*“ a či nás to bavilo „*pracovať s tými dierkami v papieri*“ a čo sa na tých starých strojoch počítalo atď. V tomto bola istota, že má význam môj boj, často akoby s veternými mlynmi. Ako čitateľ uvidí pri dočítaní knihy, že tento boj bol úspešný a rozvoj novej oblasti múzejníctva spolu s mladými, vyrastajúcimi historikmi počítačových technológií môže začať práve na základoch, ktoré naše Múzeum počítačov za 20 rokov pripravilo.

Druhým podnetom pre napísanie knihy bola skutočnosť, že v určitom veku života sa patrí uvoľniť miesto ďalším, mladším s ich novým pohľadom na vývoj. Ako však odovzdať množstvo dokumentov, kopy napísaných materiálov a množstvo fotografií, keď sú väčšinou v elektronickej forme? Odovzdať gigabajty súborov, aj keď usporiadaných v adresároch, kopy spisov na papieri v hrebeňových väzbách, len ako samostatné materiály sa zase zdalo nezodpovedné a aj zbytočné, lebo kto bude študovať ich následnosť, ich kauzalitu, ich význam v tom období? Zdržovalo by ich to na ceste vpred. Napísať knihu o tom „ako to bolo“, sa javilo dobrým nápadom a trvalým riešením. Dej v knihe by previazal všetky vypracované materiály. Počas písania som ku každej kapitole začal zhŕňať po adresároch a zakladačoch relevantné dokumenty, ktoré boli často počas písania potrebné aj pre mňa, aby som zistil, „ako to vtedy bolo“. Sám som sa takto prinútil zhl'adúvať dokumenty a fotografie, lebo často som vedel, že také niečo existuje, ale nevedel som kde, či v počítači, či na papieri, a tak som vlastne postupne urobil v tom poriadok. Budú aj teraz na „jednej kope“ a k nim bude napísaný ich príbeh v niektorej kapitole.

Preto je kniha rozdelená do kapitol podľa jednotlivých etáp vývoja múzea od jeho vzniku ako Minimúzeum až po súčasné Múzeum počítačov. Keďže naša história IT začala oveľa skôr ako vystavovanie jej dokladov, tak celkom prvá kapitola sa zaoberá obdobím pred Minimúzeom, keď sa, dnes už historické počítače, reálne používali a ich činnosť, ich časti a dokumenty o nich sme odkladali často len z nostalgie. Ale dnes je to už jedno, lebo sa zachovali a teraz nám pomáhajú prezentovať tie „staré dobré“ časy.

Dnešné 20-te výročie môžeme oslavovať preto, lebo 1. 4. 2001 bola otvorená prvá expozícia fragmentov starých počítačov, ktorej autor už vtedy dal názov Minimúzeum. Neskôr v rozšírenej forme fungovala vo Výpočtovom stredisku SAV až do roku 2011. Preto druhá kapitola sa zaoberá založením Minimúzea. Určitým úspechom a aj dôležitou etapou vývoja a ochrany našich zbierok bola výstava Majstri ducha v SNM na prelome rokov 2010 – 2011. To je tretia kapitola. Štvrtá kapitola sa zaoberá úsilím získať pre Minimúzeum nové priestory s väčšou výstavnou plochou, a tie mali byť v nevyužívanej Slušovickej hale v areáli SAV na Patrónke. Príprava týchto priestorov je v názve štvrtej kapitoly. Zmenou priestorov a presťahovaním z budovy Výpočtového strediska do Slušovickej haly dostalo Minimúzeum aj nový názov Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku, to je aj názov piatej kapitoly. Šiesta kapitola opisuje pripomenutie si štyridsiateho výročia počítača RPP-16 a s tým spojeného rozšírenia výstavnej plochy, kde sme inštalovali výstavu „40 rokov počítača RPP-16“. Realizovanie takejto verejnej výstavy si vyžadovalo hodnoverné dokumenty o štátnych záverečných skúškach počítača a tie boli v Ústrednom archíve SAV, ale neprístupné, pretože neboli ešte usporiadané. O tomto hovorí siedma kapitola Dokumenty z Archívu.

Náhoda nám dopriala, že sa nám prihlásil nadšenec histórie počítačov na Slovensku z Banskej Bystrice, ktorý mal nazbierané staré počítače a chcel ich vystaviť. Z toho sa odvinula spolupráca opísaná v kapitole 8 Mobilné výstavy. Pri organizovaní výstavy o RPP-16 sme získali nové priestory pre múzeum a v nich boli inštalované nové expozície, historická knižnica a depozitár. Toto popisujeme v 9-tej kapitole Nové expozície. Desiata kapitola sa nazýva Extrapolácie. To je samostatná oblasť našej činnosti – príbeh prezentácie Stálej výstavy pred odbornou verejnosťou so zapojením širšieho okruhu štátnych aj súkromných inštitúcií v sektore IT na Slovensku do propagácie našej histórie a hlavne budúcnosti IT u nás pre mladú generáciu. Ďalšie dve kapitoly sa zaoberajú aktivitami Stálej výstavy, exkurziami, prednáškami až po odovzdanie funkcie vedúceho, čo sme spomenuli hneď na začiatku úvodu. Posledná kapitola je o rokoch 2018 – 2020 a o tom, ako sa zmenila Stála výstava na Múzeum počítačov. Príbeh múzea končí obrazovou prezentáciou jeho stavu v čase 20-teho výročia.

V Bratislave 20. 11. 2020

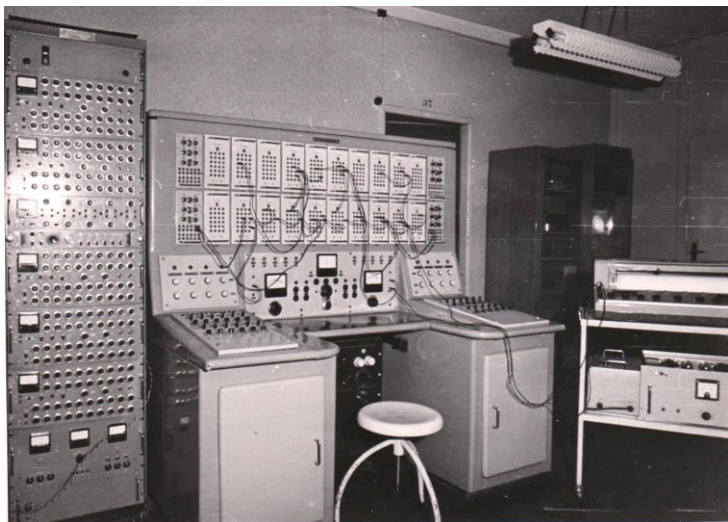
Kapitola 1 Obdobie pred Minimúzeom

Skôr než sa dostaneme k téme podľa názvu knihy, musíme sa zmieniť aj o rokoch a aktivitách, ktoré zriadeniu prvej výstavy, nazvanej Minimúzeum, v roku 2001 predchádzali. Boli to roky, kedy sme vnímali často viac našu mladosť ako počítače, okolo ktorých sme chodili. Myslím s nimi pracovali. Bola to vtedy najnovšia technika a šťastní boli tí, čo mohli okolo nej chodiť a ešte jej aj rozumieť. Boli to najmä mladí absolventi vysokých škôl zo smerov matematika, fyzika, elektrotechnika, ale aj dobrí technici, špecialisti na elektroniku alebo mechaniku, absolventi stredných odborných škôl.

Prvý číslicový počítač bol v SAV inštalovaný v roku 1962, kedy som ako čerstvý absolvent Elektrotechnickej fakulty SVŠT nastúpil 2. júla na tzv. preddiplomovú prax, čo bol experiment vo forme vzdelávania, do továrne GUMON v Bratislave. Keďže môj status bol právne nejasný, zaradili ma za učňa k údržbárovi, ktorý sa práve vrátil zo základnej vojenskej služby. Keď telefónom hlásili z prevádzky poruchu, vzal som jeho údržbársku kabelu na plece a kráčal som dva kroky za ním do výrobnéj haly k pokazenému stroju. Neskôr ma preradili k majstrovi, ktorý montoval káblové rozvody k novým elektrickým motorom vo výrobnéj hale, ktoré mali nahradiť dovtedy používaný remenicový rozvod energie na štyri stroje z jedného motora pod stropom haly. Teória riadenia týchto motorov bola téma mojej diplomovej práce. V tom čase už na ÚTK SAV pracoval prvý číslicový počítač. Bol to počítač ZRA-1 z NDR. Vedel som o ňom len z rozprávania mojej sestry, ktorej kamarátka pracovala na ÚTK SAV. Keď v roku 1967 počítač ZRA-1 končil svoju životnosť, bol na ÚTK nainštalovaný nový počítač druhej generácie GIER z Dánska. V roku 1968 bol k nemu na ÚTK SAV vypísaný konkurz na miesto „inžinier počítača“, kde som sa prihlásil a 1. 8. 1968 som prvýkrát vošiel do presvetlenej haly, kde tíško šumel tento „zázrak“ a pri ňom sa pohybovalo niekoľko „vyvolených“. Bol to mimoriadny zážitok, že tu budem pracovať. Mal som za sebou okrem vysokej školy aj dvojročný postgraduálny kurz automatizácie a regulácie na Elektrofakulte SVŠT a tri roky angličtiny na Jazykovej škole v Bratislave na Slovanskej ulici. Vtedy dostatočná výzbroj na začatie tejto mimoriadne peknej práce. Dokonca časť vstupného pohovoru robil som mnou vtedajší vedúci prevádzky Ing. Július Čopjan po anglicky. Značne mi pomohla aj moja už 6-ročná prax v továrni, kde som postupne pracoval ako konzultant elektroúdržby, konštruktér ovládacích systémov, vedúci fyzikálneho laboratória a poverený zriadením elektroúdržby v novom závode KABLO Malacky. Pre všetkých som bol Pišta a keď som sa bol nakoniec rozlúčiť s majstrom elektroúdržby, ten otvoril svoj tajný šuplík, nabral za hrst' rôznych špeciálnych klieští a povedal: „Zober si to Pišta.“ To bola moja najväčšia pocta. Dodnes dvojce z nich ešte stále opatrujem.

Zbieranie exponátov

Počítač ZRA-1 končil prevádzku útlmom úloh v druhom polroku 1968. Tieto prechádzali postupne na nový počítač GIER a 31. 12. 1968 sme počítač ZRA-1 vypli poslednýkrát. V prvom polroku 1969 sa robili prípravy na uvoľnenie miestnosti pre montáž nového počítača, ktorý vyvíjali na ÚTK. Bola to laboratórna vzorka RPP-16, ale vtedy ešte nemala meno. Starú Zeteru sme fyzicky zlikvidovali na skládke odpadu v areáli SAV a ja som si nechal niekoľko súčiastok, hlavne elektrónky, relé a mechanické časti na pamiatku. Dnes sú súčasťou našich expozícií.

Analógový počítač SAV
skonštruovaný Ing. Ivanom
Planderom v roku 1958.
Vľavo je časovo-impulzná
 násobička. Snímka je z roku 1968.

V roku 1970 bol v miestnosti po Zetere skompletovaný a oživený prvý československý riadiaci počítač tretej generácie RPP-16S, laboratórna vzorka, ktorý všetci volali „Dedko“. V roku 1972 prišla na ÚTK SAV jeho prvá veľkodosková funkčná vzorka z Konštrukty Trenčín – RPP-16S FV1. Počítač sa používal na ladenie programov, kým ho nenahradil začiatkom roku 1975 nový počítač z výroby 1974 v Námestove v. č. 007. Po roku 1976 už „Trenčiansky“ počítač nikto nepoužíval a stal sa aj on adeptom na likvidáciu.

Za tých pár rokov používania nebol nijako vonkajším vzhľadom vhodný do šrotu, a preto som išiel na Bratislavský hrad do Historického múzea SNM vybaviť, aby si ho vzali ako exponát. Nechceli. Počítače u nás vtedy ešte len začínali a nezdalo sa to vedúcim historikom vhodné. Našiel sa tam však jeden človek (Dr. Mésároš), ktorý bol „politicky nespoľahlivý“ a za trest pracoval v múzeu, hoci bol doktor historických vied, a ten povedal: „*Ked' môže byť v múzeu pluh, môže byť aj počítač, aj to je pracovný nástroj.*“ Stanovisko vedúcich sa zmenilo a od menovaného sme dostali na ÚTK SAV list s kladným rozhodnutím (pozri na nasledujúcej strane). Števo Beleš s kolegami dali počítač po dlhej prestávke do chodu a pripravili na odovzdanie. Počítač bol potom dlhé roky vystavovaný na Bratislavskom hrade na výstave „Slovensko v socialistickom Československu“. Po roku 1989 sa ocitol v depozitári SNM v Holíči. O tom, ako sme ho tam našli v roku 2002, sa zmienime v kapitole o Minimúzeu.

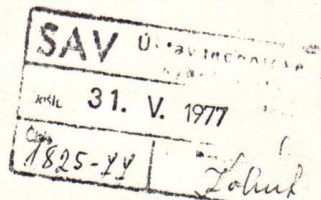
Počítač RPP-16S FV1
v zostave ako bol odovzdaný
do Historického múzea SNM
na Bratislavskom hrade
v roku 1978

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM V BRATISLAVE

Vajanského nábrežie č. 2

Číslo: 1602/19 77

ÚSTAV TECHNICKÉJ KYBERNETIKY SAV
do ul. Ing. Štefana KONÚTA
BRATISLAVA, DUBRAVSKÁ CESTA

V BRATISLAVE dňa 26.5.1977

Vec: RPP-16S FVI

Vážny súdruh inžinier,
ako som Vám to už pri udávaní Vašej úlohy doobedne Fludisil,
po konzultácii s riaditeľom SNM akceptujeme Vašu ponuku
(list z 20.5.1977, č. 1704-21/77) preradiť do zbierok Historického
ústavu SNM (Bratislava, Hrad) počítač RPP-16S, ktorý vznikol
Vašou úlohou. Rozmýšľame, či ho poskytneme ako exponát
pre ústredie vedy, vývoja a výskumu na prípravu výstavy
Slovensko a socialistickom Československu a potom ho zaradiť
do zbierok Historického ústavu SNM, aby sa mohol preskúmať
v našom tvorivom spracovaní dejín Slovenska.

Prosíme, aby ste nám čo najskôr oznámili formu
a spôsob poskytnutia uvedeného počítača do našej
dráby. SNM predlúča Minikultúry a je pripravená na
organizáciu. Očakávame ozivenia počítača, aby ich spomínate
v liste, na dohodnuté prídanie prírodu slatníctva.
V prípade, že by ste sa rozhodli prejsť do múzea a
preto typ počítača skomprimovať, v našich dielňach,
prosíme, aby ste nám to tiež oznámili.

Za ponuku a ochotu Vám úprimne ďakujeme, očakávame
Vašu okamžitú odpoveď a oslobodenie

so súhlasom

[Signature]

Vybavuje: Dr. Július MÉSÁROŠ DrSc.

40100

HUSNM, Bratislava Hrad

tel. 388-41 až 45

591-51 až 55

kl. 327

Telefón: 300-94, 301-63, 301-93, 344-95

List Dr. Júliusa Mésároša, DrSc. o prijatí počítača RPP-16 do múzea
(Nájdenný v pozostalosti akademika Plandera)

Vráťme sa ešte na chvíľu k počítaču GIER, ktorý bol inštalovaný v Oddelení prevádzky počítačov Ústavu technickej kybernetiky SAV, a ktorého používanie predstavuje samostatnú históriu IT v SAV. Počítač GIER bol spustený do prevádzky 20. 6. 1967. Bol už druhej generácie, postavený na tranzistoroch, a čo bolo najdôležitejšie, mal nainštalovaný prekladač jazyka Algol. Pre programátorov to bol veľmi veľký skok od ťažkopádneho strojového programovania počítača ZRA-1. Úlohy v krátkom čase prešli na nový počítač, ktorý začal byť používaný aj na vývoj počítača RPP-16, a to v značnej miere. Nedostávalo sa dosť strojového času na výpočty pre ostatné vedecké ústavy SAV. Za spolupráce SAV a vysokých škôl vzniklo tzv. medzirezortné výpočtové stredisko v Mlynskej doline pod názvom Ústav výpočtovej techniky vysokých škôl (ÚVTVŠ) s počítačom SIEMENS 4004/150, s multiužívateľským operačným systémom BS2000 a programovacím jazykom FORTRAN. Na zasadnutí Predsedníctva SAV bolo dňom 23. 9. 1973 zriadené samostatné tzv. Styčné pracovisko pre počítač SIEMENS, ktoré bolo hospodársky pričlenené k ÚTK SAV. Činnosť Styčného pracoviska zabezpečovali pracovníci Počítačového laboratória ÚTK SAV popri svojej vlastnej práci a postupne aj noví pracovníci, prijatí na Styčné pracovisko. Neskôr jeho premenovaním vzniklo Výpočtové stredisko SAV ako samostatná právnická osoba od 1. 4. 1976.

Počítač SIEMENS 4004/150 v ÚVTVŠ v Mlynskej doline v roku 1973
a počítačová učebňa univerzity v tej istej miestnosti v roku 2012

Počítač GIER bol teda posledný počítač, ktorý sa ako jediný používal v SAV. Postupne sa SAV zapájala do využívania aj iných počítačov: CDC 3300, IBM, TESLA 200, až prišiel do VS SAV počítač EC 1045 (1982). Počítač GIER skončil svoju činnosť 31. 12. 1975, aby uvoľnil miesto novému hybridnému počítaču PACER 600 z USA.

Počítač GIER bol uskladnený na ÚTK SAV s cieľom dať ho niektorej priemyslovke. Vývoj počítačov však išiel tak rýchlo dopredu, že sa GIER stal neefektívnym pre prevádzku, lebo potreboval nákladnú klimatizáciu, zdvojenú podlahu a pod. K ukončeniu jeho prevádzky vypracoval kolektív autorov Štefan Kohút, Štefan Torma, Alžbeta Gaboňová, Ondrej Förster hodnotiacu správu za celé obdobie prevádzky počítača ako podklad pre jeho likvidáciu. Správa nesie názov *Likvidácia samočinného počítača GIER* a je exponátom v Múzeu počítačov. Nakoniec došlo k skutočnej fyzickej likvidácii a zakladateľovi Múzea počítačov sa podarilo zachrániť niekoľko dosiek počítača spolu s prislúchajúcimi elektrickými výkresmi a ďalšími popismi a návodmi na programovanie, ktoré sú súčasťou expozícií Múzea.

Okrem hybridného počítača PACER 600 prišli na ÚTK SAV aj počítače VARIAN 600i, PDP-11/40 a PDP-11/10. V tomto období sa na ÚTK SAV používali aj počítače RPP-16S

a RPP-16M. Plánované zakúpenie počítača RC 4000 z A/S Regnecentralen z Dánska sa nerealizovalo, plánované financie išli na počítač SIEMENS 4004/150. Pre Minimúzeum sa zachovali časti dokumentácie počítačov VARIAN a RC 4000.

Od 1. 1. 1981 prešiel autor pracovať na Výskumný ústav lekárskej bioniky, kde boli od roku 1975 v prevádzke počítače firmy DEC PDP-11/50 a PDP-11/40 a od firmy HP dva počítače HP 5600. Nástupom počítačov PC po roku 1989 skončili postupne prevádzku aj počítače firiem DEC aj HP. Autor zachránil niekoľko dosiek a častí týchto počítačov, ktoré sú v teraz v expozíciách múzea. V roku 1993, keď odchádzal z Výskumného ústavu lekárskej bioniky v čase likvidácie starých počítačov, previedol ako vedúci výpočtového strediska kompletnú zostavu počítača PDP-11/40 s príslušenstvom na kolegu Ing. Petra Briatku, ktorý tento počítač niekoľko rokov prevádzkoval na chalupe a pomáhal prekopírovať „zabudnuté“ dáta mnohým výskumníkom. Neskôr, keď už utíchol záujem o staré dáta a vo výskume začali „vládnuť“ osobné počítače dovážané zo zahraničia, skladoval tento počítač u seba až do novembra 2011. Odvtedy je počítačový systém PDP-11/40 vystavovaný v Múzeu počítačov na základe zmluvy o zapožičaní medzi vlastníkom Ing. Petrom Briatkom a vystavovateľom VS SAV. V súčasnosti je to už Centrum spoločných činností SAV, pretože VS SAV nie je právnickou osobou.

Počítač PDP-11/40 a Ing. Peter Briatka vo Výskumnom ústave lekárskej bioniky na Kramároch v roku 1985, kde sa používal na spracovanie biosignálov v období rokov 1975 – 1993

Kronika Počítačového laboratória ÚTK SAV

Kolektív Počítačového laboratória ÚTK SAV, predtým pomenovaného Oddelenie prevádzky počítačov, bol výborný po stránke pracovnej aj ľudskej. Ľudia si dobre rozumeli, pri práci si pomáhali a nebola núdza ani o voľnočasové aktivity. Nebolo to vždy brané pozitívne u nadriadených, pravdepodobne len zo závidy, čo sa stáva. Aby sme nemali problémy, založili sme si tzv. brigádu socialistickej práce (BSP) a prihlásili sme sa do súťaže o bronzový odznak. To bola oficiálna politická forma pre legálnu existenciu pracovného kolektívu. Súťažilo sa o najlepší kolektív na ústave a potom na celej SAV. O rok sme už boli medzi prvými kolektívami na ústave, ale nedali nás na prvé miesto len preto, lebo sme nemali napísanú Kroniku kolektívu BSP. V tom čase som mal úraz elektrickým prúdom a bol som dlhšie PN, pozbieral som medzi spolupracovníkmi rôzne fotografie a údaje za takmer 3 roky dozadu. Kúpili sme špeciálnu knihu na písanie kroniky. O dva mesiace bola naša Kronika Počítačového laboratória na svete. Dokumentované príbehy začali dňom 28. 7. 1973 a môj posledný zápis bol 28. mája 1980. Od tohto dátumu písala kroniku Soňa Švingálová až do

24. 12. 1981. Kronika pozostáva z troch hrubých kníh a je vystavená v Múzeu počítačov, miestnosť č. 1. Je dôležitým dokladom o živote ľudí, ktorí pracovali pri počítačoch. Hovorí nielen o ich práci a strojoch, ktoré obsluhovali, ale aj o súkromnom živote a medziľudských vzťahoch.

Tri diely Kroniky Počítačového laboratória ÚTK SAV 1973-1981 v expozícii Múzea počítačov (miestnosť č. 1)

Osem dní v jednej pracovni

Je názov televízneho seriálu o počítačoch, natočeného v roku 1974 v Krátkom filme Praha pre Hlavnú redakciu vzdelávacích programov Slovenskej televízie. Autor myšlienky realizovať takéto dielo na propagáciu nových technológií vyvíjaných v ÚTK SAV bol Ing. Bohuslav Vykouk, CSc., vtedy námestník riaditeľa ÚTK SAV, ktorý presadil túto myšlienku aj na Predsedníctve SAV. Návrh seriálu s členením na 8 častí vypracovali: Ing. Štefan Ložek, Ing. Ján Lupták a Ing. Bohuslav Vykouk, CSc. Autormi odborných námetov podľa tohto zadania boli potom odborníci z ÚTK SAV, EF SVŠT a VŠE v Bratislave:

Diel	Názov	Autor odborného námetu	Organizácia
1.	Možnosti počítačov	prof. Dr. Ing. Ladislav Gvozdiák	EF SVŠT
2.	Základné časti počítača	Ing. Ladislav Odstrčil	EF SVŠT
3.	Generácie počítačov	doc. Ing. Ivan Plander, CSc.	ÚTK SAV
4.	Programovanie	RNDr. Eduard Kostolanský, CSc.	ÚTK SAV
5.	Riadenie výrobných procesov	Ing. Bohuslav Vykouk, CSc.	ÚTK SAV
6.	Riadenie ekonomických procesov	doc. Ing. Ladislav Unčovský, CSc.	VŠE Bratislava
7.	Minipočítače	Ing. Štefan Ložek	ÚTK SAV
8.	Perspektívy	Ing. Ivan Kočiš, CSc.	ÚTK SAV

Dĺžka jedného dielu je 30 min., režisér Pravoslav Flak.

Ukážky zo seriálu 8 dní v jednej pracovni. Ing. Kohút ako „muž z roku 1990“.
Vpravo dole RNDr. Elena Gramatová pri analógovom počítači MEDA.

Kópiu tohto seriálu kúpilo Výpočtové stredisko SAV 26. 3. 2002 pre potreby prezentácie počítačov v Minimúzeu ako doplnok k výkladu lektora. Televízia digitalizovala seriál z celuloidového 35 mm filmu na magnetickú pásku systému VHS. Diváka celým seriálom sprevádza „muž z roku 1990“, ktorý pracuje vo svojej pracovni, kde má veľkú obrazovku ako výstup z „centrálneho počítača“ a ktorú ovláda zo svojho pracovného stola. Výklady vyrozprávané v pracovni sú dopĺňované obrazmi z reálnych prevádzok vo výpočtových strediskách, továrňach a pod. Tohto muža hral Ing. Štefan Kohút, ktorý bol aj odborný poradca, autor grafických trikov, asistent pomocného režiséra a rekvizitára, spoluautor úpravy scenárov, autor textov pre postsynchróny a ich komentátor. Práca na seriáli, ktorú vykonával popri svojej vlastnej práci vedúceho oddelenia prevádzky počítačov ÚTK SAV, trvala celý rok. Seriál dnes predstavuje unikátny materiál, zobrazujúci staré počítače v reálnej prevádzke s obsluhou a doplňujúcim výkladom. Kolektívu tvorcov bola v roku 1976 udelená Cena SAV za popularizáciu vedy.

SLOVENSKÁ AKADEMIA VIED

PREDSEDNÍCTVO

Bratislava, 5. júla 1976

Číslo 31/119/76 - III/4 SP

Predsedníctvo Slovenskej akadémie vied uznesením zo dňa 28. júna 1976 udelilo Cenu SAV 1976 za vedecko-popularizačnú činnosť

kolektívu pracovníkov Ústavu technickej kybernetiky SAV, Elektrotechnickej fakulty SVŠT, Vysokej školy ekonomickej, Krátkeho filmu, Praha a Čs. televízie, ktorého ste členom.

Predsedníctvo Slovenskej akadémie vied Vám blahoželá a vyslovuje presvedčenie, že budete i naďalej pokračovať vo svojej záslužnej propagačnej a publikačnej činnosti.

akademik Vladimír Hajko
predseda Slovenskej akadémie vied

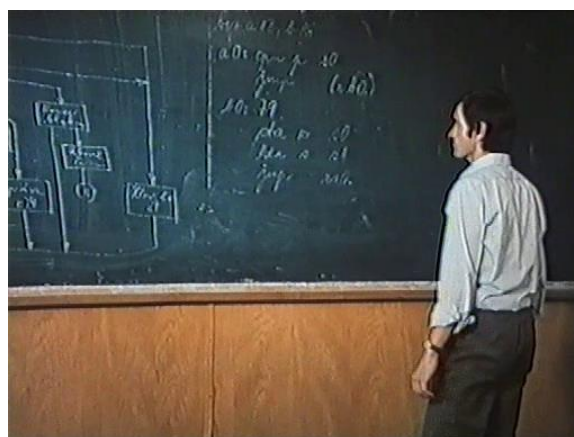
Vážený súdruh
Ing. Štefan K o h ú t
B r a t i s l a v a

Oznámenie o udelení Ceny SAV

Počítače z Oravy

Ďalším filmom dokumentujúcim vývoj, výrobu a použitie počítača RPP-16 je 12,5-minútová dokumentárna snímka Počítače z Oravy, režisér Štefan Kamenický, námet a scenár Jozef Bugár (ÚTK SAV), odborný poradca Jozef Bugár a Ing. Štefan Kohút. Film bol vyrobený pre Slovenskú akadémiu vied v roku 1980. Vo filme vystupujú výskumní pracovníci inžinieri a matematici z ÚTK SAV. Je to opäť vynikajúca časová snímka práce v SAV, prepojená

hneď vo filme s aplikáciami výsledku tejto práce v reálnej praxi. K práci na filme sa viaže jedna úsmevná historka. Pred začiatkom prác na filme prišiel za mnou režisér a celý nešťastný sa mi zdôveril, že stále nemôže prísť na to, ako ten film natočiť, lebo v námete sa stále opakuje, že matematici a konštruktéri „mysleli, rozmýšľali, navrhovali, riešili a zase mysleli atď.“ „To sa nedá natočiť“, vravel a čakal odo mňa pomoc. Napadla mi šťastná myšlienka. Medzi zamestnancami bol jeden výskumný pracovník, ktorý sa pri každej otázke alebo vete spoludiskutujúceho zamyslel, pozrel sa do neznáma, možno aj prevrátil oči, chvíľu nič nehovoril a až potom niečo povedal. Bol veľmi múdry, lebo bol jeden z troch autorov súboru inštrukcií počítača RPP-16 a aj spoluautor záverečnej správy o tomto výskume. Zobral som režiséra a posadil do lavice v malej posluchárni na našom ústave. Išiel som za tým kolegom a povedal som mu o čo ide a požiadal ho, aby nám vysvetľoval a písal na tabuľu nejaký program, ako keby to bol pracovný seminár. Bol to Ing. Peter Hatala a dal sa nahovoriť. Stal si na pódium, niečo napísal na tabuľu a obrátil sa k nám. Vtom režisér vyskočil a vybehol z miestnosti na chodbu. Ja som zľaknutý bežal za ním, čo sa stalo. Keď som k nemu pribehol, búchal sa do hlavy a hovoril mi: „Už viem ako to natočím, už viem, ja som to videl, on myslel...“ Aj to bola jedna stránka špecifického výskumného prostredia. Touto scénou začína celý film a za Petrom potom nasledujú „mysliaci“ matematici a inžinieri.

Začiatok filmu Počítače z Oravy, vpravo Ing. Peter Hatala

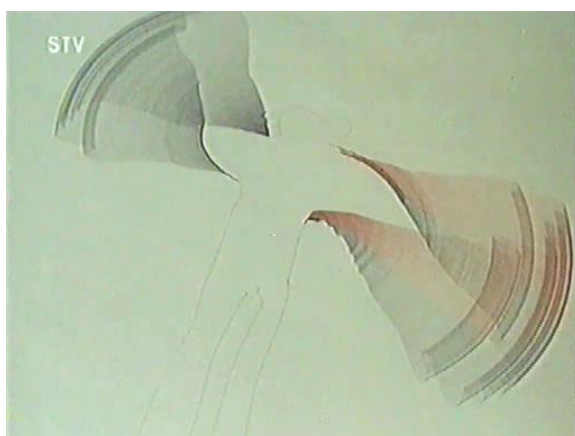
Prvá počítačová umelecká grafika na Slovensku

V roku 1973 mi do Počítačového laboratória priviedla moja sestra akademického sochára Jozefa Jankoviča, ktorému zakázali v rámci normalizácie (po r. 1968) tvoriť. Mal záujem o tvorbu pomocou počítača, len nevedel, ako začať. Bol švagrom nášho spolupracovníka Ing. Števa Májeka, ktorý vedel, že máme počítač, a moja sestra Elena pozná toto prostredie. V tom čase už 5 rokov fungoval počítač GIER a na ňom pripojený krivkový zapisovač CALCOMP, kde sa vykresľovali výsledky výpočtov, napríklad profily krídel a pod. Známe boli kresby rôznych matematických funkcií vykresľované na tomto zapisovači a zverejňované v podnikovom spravodaji CALCOMP News. Zavolať som mladého programátora Imricha Bertóka, ktorý začal študovať diaľkovo matematiku na UK v Bratislave. Navrhol som, aby pán Jankovič nakreslil nejaký obrazec a Imrich nech ho vloží do počítača a vykreslí na krivkovom zapisovači. Potom nech v počítači posunie každý bod malý kúsok rovnakým smerom a znovu nakreslí tento posunutý obraz. Potom môže posúvať body podľa zvoleného algoritmu, napríklad do kruhu, alebo podľa nejakej inej trajektórie, alebo obraz otáčať, posúvať a pod. Tak sa začala spolupráca umelca s programátorom. Jozef Jankovič ako prvý

obraz nakreslil ľudskú ruku s piatimi prstami a Imrich vykreslil rôzne variácie posuvov. Umelec si potom vybral takú kombináciu, ktorá sa mu páčila. Neskôr si dal v tlačiarňi tieto obrazce kolorovať, spájal ich do jedného obrazu, ktorý vkladal do rámu. Takýto obraz v žltom-červenom prevedení, ako jeden z prvých, mi daroval Imrich Bertók. Dnes je vystavený v expozícii prvej počítačovej grafiky na Slovensku. Celkom prvé obrazy, ešte nekolorované, datované 1973 daroval múzeu v roku 2013 vtedy už profesor Jankovič v dvoch kusoch – origináloch. Dnes sú tak isto vystavené v spomenutej expozícii, rovnako ako ďalšie variácie Jankovičovej ruky, ktoré darovali múzeu Maruška Postulková a Betka Gaboňová. V období okolo roku 1978, kedy sme ešte netušili, že toto budú raz vzácne obrazy, sme mali na chodbe Počítačového laboratória vystavené takéto grafiky v počte cca 12 kusov. Neskôr Jankovič nakreslil ako vzor pre grafiku postavu ženy zloženú zo šiestich samostatných častí a nakoniec aj muža s rozpaženými rukami. Obraz s variáciami postavy ženy je taktiež umiestnený v expozícii múzea. Je to séria šiestich obrazov. Postava človeka s rozpaženými rukami je zase zachytená v reáli počas kreslenia na zapisovači CALCOMP pri počítači GIER vo filme 8 dní v jednej pracovni v siedmom diele.

Prvá slovenská umelecká počítačová grafika v Múzeu počítačov.
Vľavo motív ruky, vpravo motív ženy.

Motív muža nakreslený na krivkovom zapisovači CALCOMP na ÚTK SAV
(Z filmu 8 dní v jednej pracovni, 7. deň)

Materiály vypracované v tomto období

- 1.1 Kohút, Š. – Torma, Š. – Gaboňová, B. – Förster, O. Návrh na likvidáciu samočinného číslicového počítača GIER. ÚTK SAV, 1978, 49 s. (exponát Múzea počítačov)
- 1.2 Kohút, Š. – Kohútová, E. – Švingálová, S. Kronika Počítačového laboratória ÚTK SAV. Papierová verzia, 3 diely, ÚTK SAV, 1973 – 1981, 556 s. (exponát Múzea počítačov)
- 1.3 Kohút, Š. – Kohútová, E. – Švingálová, S. Kronika Počítačového laboratória ÚTK SAV. Na CD nosiči, ÚTK SAV, 1973 – 1981, 556 s.
- 1.4 Kolektív. Odborné námety na 8 dielov seriálu Osem dní v jednej pracovni. SAV, 1973, 60 s.
- 1.5 Kolektív. Osem dní v jednej pracovni. Scenár filmu, Krátky film Praha, 1974, 169 s.
- 1.6 Kohút, Š. (Ed). Expacer 1. Zborník z konferencie Hybridné počítače, ÚTK SAV, 1977, 47 s.
- 1.7 Kohút, Š. (Ed). Slovdek 10. Komunikácia s počítačom, Zborník z 10. seminára používateľov počítačov PDP-11, ÚTK SAV, 1979, 56 s.
- 1.8 Kohút, Š. (Ed). Slovdek 15. Programové systémy s grafikou, Zborník z 15. seminára používateľov počítačov PDP-11, ÚTK, SAV, VÚLB, 1981, 152 s.
- 1.9 Kohút, Š. – Kohútová, E. Výkladový terminologický slovník. Výpočtová technika pre zdravotníkov, Výskumný ústav lekárskej bioniky a Inštitút pre ďalšie vzdelávanie lekárov a farmaceutov, 1986, 152 s.

Kapitola 2 Založenie Minimúzea výpočtovej techniky

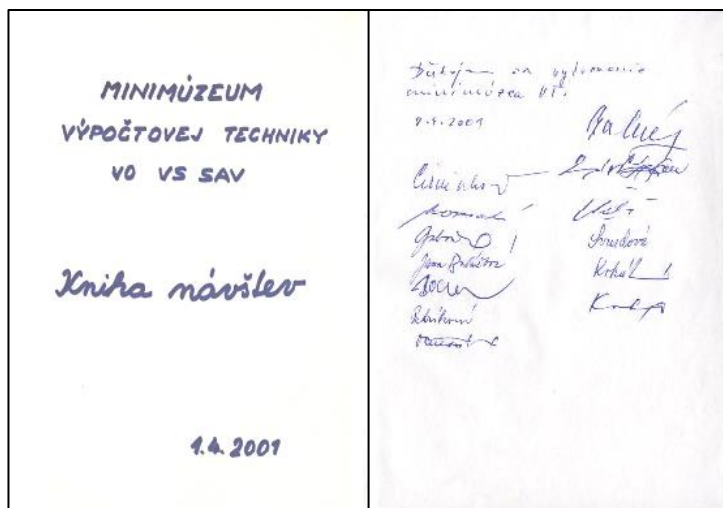
Autor skladoval „svoje“ artefakty starých počítačov 30 rokov vo svojej pivnici s cieľom raz ich niekde vystaviť a ukázať verejnosti, ako sa voľakedy počítalo a na čom. Ako dôvod urobiť takúto prezentáciu sa ukázal zlomový rok 1989 a následný rozmach dovozu osobných počítačov. Tento začal už pred rokom 1989 napríklad aktivitou JZD Slušovice, ktoré doviezlo rádovo tisíce počítačov, displejov, klávesníc a myší a vo svojich halách kompletovali „svoje“ počítače pod názvom TNS (Ten Náš Systém alebo To Nám Sype – podľa slov Ing. Milana Frnku, námestníka predsedu JZD pre informatiku pri návšteve 6. 12. 2013). Jeden takýto počítač TNS dostal autor z Laboratória návrhu a testovania integrovaných obvodov ÚTK SAV. Počítač je vystavený v expozícii osobných počítačov múzea.

Osobný počítač TNS
v zbierkach Múzea počítačov
(miestnosť č. 5)

Prvá možnosť urobiť výstavu starých počítačov so súčasným obnovením kontaktov so starými pracovníkmi IT-čkármi z ÚTK SAV sa autorovi naskytla v období, keď sa stal riaditeľom Datacentra MF SR, ktoré bolo v centre mesta a malo dosť voľných priestorov. Organizácia bola pokračovaním (budovou aj zamestnancami) pôvodného Výpočtového strediska Slovenskej plánovacej komisie. Spoločenská atmosféra sa však pre politické turbulencie v tom čase nezdala stabilná na takúto činnosť. V novej Slovenskej republike (1993) boli iné úlohy, napríklad Daňový informačný systém, Účtovný informačný systém, Rezortný informačný systém MF SR, Štátna pokladnica a mnohé iné. Asi bolo aj šťastie, že sa nejaká „Stála výstava“ v Datacentre nerealizovala, lebo autor musel opustiť túto prácu z politických dôvodov pre záujem študovať na NYU (New York University) v USA. Po ďalších zamestnaniach na Ministerstve životného prostredia SR a v spoločnosti DATAPAC, s. r. o. „zakotvil“ vo „svojom“ Výpočtovom stredisku SAV 1. 1. 2001, kde sa stal riaditeľom od 1. 2. 2001. Keďže na túto funkciu sa nikto nehlásil a pôvodný riaditeľ RNDr. Jaro Bobovský mal v pláne odísť, odkázal mi, aby „som si prišiel dokončiť, čo som začal“. Nemal som teraz pochybnosti, že keď spravím tú výstavu s elektronikou a materiálmi, čo mám v pivnici, už ju nikto neodcudzí alebo nezničí. Práve preto, že bude v prostredí, kde táto história začala, teda v SAV.

Dal som upratať jednu väčšiu miestnosť na poschodí VS, kde boli rôzne zbytočnosti a po sobotách som nainštaloval prvú výstavu artefaktov starých počítačov, ktorú som otvoril 1. 4. 2001 a nazval som ju Minimúzeum výpočtovej techniky. Prvými návštevníkmi boli na druhý deň (2. 4.) bývalí pracovníci môjho Počítačového laboratória Ústavu technickej kybernetiky SAV, účastníci stretnutia, zorganizovaného na tento účel.

Prvý zápis
v Knihe návštev Minimúzea.
Podpísaní členovia
Počítačového laboratória ÚTK SAV:
Babík
Beleš
Černenková
Novosadová
Gaboňová
Balážová
Bocan
Petříková
Očenášová
Švardová
Kohútová
Kohút

Keďže aj ďalší návštevníci prejavovali záujem o históriu IT u nás, javila sa táto činnosť ako užitočná a bolo ju dobré rozvíjať. Koncom roka 2001 prebehli na Predsedníctve SAV rokovania o priestoroch bývalej sály počítačov prázdnej po dvoch počítačoch EC 1045 s plochou 450 m². Mojm tajným snom bolo mať raz v tomto priestore Múzeum počítačov, v originálnej sále po starých veľkých sálových počítačoch. Nemal som na to peniaze a ani čas, lebo počítačová sieť SAV padala 10-krát za deň a pripravoval som jej rekonštrukciu a prechod na moderné optické komunikácie. Rokovanie na Predsedníctve bolo však veľmi vážne, lebo SAV nemala peniaze na nové priestory pre sklad kníh Ústrednej knižnice SAV (ÚK SAV) a priestory pre Ústredný archív SAV. Musel som poslúchnuť a halu mi vzali. Nechali mi však miestnosti na prízemí spolu so sociálnymi zariadeniami, a čo je najdôležitejšie, peniaze, ktoré boli pripravené pre ÚK SAV rezervovali na prestavbu VS SAV, pretože priečky medzi kanceláriami boli z azbestocementových dosiek. Tak sa pre môj zámer stala veľká sála stratenou nádejou, ale uvoľnila sa miestnosť po bývalých technikoch počítačov EC. Keď sa zamurovali všetky dvere medzi počítačovou sálou a VS SAV, aby sa tieto priestory požiarne oddelili, dal som miestnosť vymaľovať a urobiť podlahu. Prestaľoval som skrine výstavy z pôvodnej miestnosti na poschodí, doplnil ich o ďalšie a začal vytvárať novú, trvalú expozíciu Minimúzea. Aby celá prezentácia postúpila kvalitatívne vyššie, zašiel som do Historického múzea SNM na Bratislavský hrad a rozprával som im o RPP-16, ako som im ho v roku 1978 dal a ako bol vystavený dlho na hrade. Nevedeli, čo chcem, ale postupne začali hľadať v starých prírastkových knihách, až našli záznam o RPP-16. Podľa evidencie mal byť v depozitári SNM v Holíči. Zohnal som auto a vzal Števa Beleša so sebou sme išli do Holíča a tam, v bývalých koniarňach v areáli zámku, sme po krátkom hľadaní

Počítač RPP-16S FV1 v depozitári Slovenského národného múzea v Holíči v r. 2002

a spolu s pracovníkom Historického múzea našli naše RPP-čko, zahádzané, špinavé, polorozobrané, bez zdrojov, pamätí a elektrického písacieho stroja, ale bolo to ono, čo som hľadal.

Naložili sme to všetko do nákladného auta a šťastní sa pobrali domov. Ešte spomeniem ako perličku, že tam boli dva malé strážne psy, ktoré do nás skákali a tomu z múzea aj roztrhli nohavice. Strážnik tam buď nebol, alebo spal. Náš sprievodca mal od depozitára kľúče. Počítač sme zložili vo VS. Števo Beleš prezrel počítač a zistil, čo treba kúpiť, aby ho dal do poriadku. Na druhý deň som požičal vysokotlakový zdroj vody – Kärcher – a na priestranstve pred VS som počítač výdatne vyumýval. Preniesli sme ho do novej miestnosti Minimúzea a Števo Beleš dokončil reštaurovanie a počítač bol pripravený, aby ho návštevníci obdivovali. Prvým vážnym obdivovateľom bol práve akademik Ivan Plander.

Umývanie počítača RPP-16 po prevezení z Holíča do Výpočtového strediska SAV
(Ing. Kohútovi asistuje Ing. Jozef Šlepecký)

Počítač RPP-16S FV1 v Minimúzeu výpočtovej techniky VS SAV v roku 2002.
Vpravo základné periférie počítača: písací stroj, snímač diernej pásky a dierovač diernej pásky.

Bolo to 17. 5. 2002, kedy sme slávnostne spúšťali prvú optickú dátovú linku v SAV s prenosovou kapacitou 1 Gb/s a na ten deň sme aj naplánovali slávnostné otvorenie prevádzky Minimúzea v nových priestoroch. Pásku mal prestrihnúť akademik Plander. Pred slávnosťou som ho pozval, aby sa na nové Minimúzeum išiel pozrieť. Keď vošiel, otočil

hlavu doprava a videl na stene veľký obraz čipu navrhnutého voľakedy (1989) na ÚTK SAV, za tým magnetické pásky a počítač MEDA. Potom bolo treba zahrnúť vľavo, tak sa celý otočil, lebo od dávneho úrazu nemohol hlavou otočiť doľava. Až teraz zbadal svoje RPP a od prekvapenia a dojatia začal koktať: „Čo, čo, to čo... tu máte?“ Plandera len tak hocičo nevyviedlo z miery. Možno si pamätám ešte jeden prípad z minulosti, ale teraz som bol spokojný, že som mu urobil radosť. Potom nasledovala slávnosť otvorenia prevádzky Minimúzea a za tým slávnostné spustenie novej optiky. Takto prepojená história s budúcnosťou dávala zmysel aj obzeraniu sa dozadu a vystavovaniu starých počítačov pre budúce generácie.

V roku 2002 sme sa s manželkou zúčastnili seminára na Technickej univerzite v Košiciach a pri tejto príležitosti sme navštívili Slovenské technické múzeum. Bolo blízko 16-tej hodiny, kedy sa pracovníci už chystali domov. My sme to nevedeli, zistili sme to až dodatočne po skončení rokovania okolo 17-tej hodiny. Slúži im to ku cti, lebo sme hľadali Analógový počítač SAV. Podľa našich popisov hľadali v kartotékach analógové počítače, ale ani jeden nebol ten „náš“. Nemáme ho, povedal Ing. Jozef Roman, ktorý sa nám venoval, a už-už sme išli do Budimíra do depozitu, lebo tam jeden analógový bol, ale nebol „náš“. Nakoniec som vstal a ukazoval som rozmery a pospisoval som počítač, ako keby stál v Romanovej kancelárii. Myslel som si totiž, že taký ťažký stroj isto nikde nepreviezli a teda musia ho mať tu. Nakoniec sa Ing. Romanovi rozjasnila tvár: „Také niečo máme v garáži, len nevieme, čo to je.“ „Podme sa na to pozrieť,“ povedal som. Bol to on, „náš“ analógový počítač, zaprášený, s vykradnutými meracími prístrojmi, ale originálny z ÚTK SAV. Predstava o reštaurovaní a prevoze do Bratislavy bola v tom čase pre nás nereálna. Hriala nás len skutočnosť, že sme tento analógový počítač po 40-tich rokoch našli.

Analógový počítač SAV v depozitári Slovenského technického múzea v Košiciach v r. 2002.
Vpravo vidieť otvory po chýbajúcich meracích prístrojoch.

Zavedenie Minimúzea do organizačného a pracovného poriadku VS SAV

V Organizačnom poriadku Výpočtového strediska SAV schválenom 6. 2. 2006 podpredsedom SAV pre 1. oddelenie vied Ing. Fedorom Gömörym, DrSc., bolo Minimúzeum výpočtovej techniky zaradené do Odboru vrcholového riadenia, ktorý patril riaditeľovi VS SAV.

1. Odbor vrcholového riadenia

Odbor vrcholového riadenia je priamo podriadený riaditeľovi. Zabezpečuje agendu, ktorá súvisí s vedením VS SAV, zabezpečovaním plnenia úloh v zmysle jeho Štatútu, organizovaním projektovej činnosti a súčinnosti odborov pri plnení úloh, strategickým riadením a výkonom funkcie riaditeľa. Dôležitou úlohou odboru je bezpečnosť a ochrana zdravia pri práci a požiarna ochrana. Vzdelávacie centrum zabezpečuje interné semináre VS, školenia a kurzy pre používateľov prevádzkovaných systémov. Súčasťou odboru je Minimúzeum výpočtovej techniky na dokumentovanie vývoja a histórie informatiky v SAV. Za tým účelom zhromažďuje a prezentuje predmety dokumentujúce danú oblasť. Organizuje odborné exkurzie pre študentov a iných záujemcov z verejnosti s cieľom propagácie VS a nadväzovania spolupráce so školami. Odbor má nasledovné oddelenia a úseky:

Nasleduje popis štruktúry oddelení 1.1 až 1.3. Minimúzeum výpočtovej techniky bolo zaradené do Vzdelávacieho centra Odboru vrcholového riadenia VS SAV pod číslom 1.4.3.

1.4 Vzdelávacie centrum

1.4.1 Učebňa VS

1.4.2 Knižnica VS

1.4.3 Minimúzeum výpočtovej techniky

(Citáty z Organizačného poriadku VS SAV str. 9)

V Pracovnom poriadku VS SAV schválenom 13. 6. 2006 je Vzdelávacie centrum rozpisané bližšie na str. 16 a 17, Čl. XXIII, body 1. a 4. takto:

Čl. XXIII

Vzdelávacie centrum

1. Vzdelávacie centrum VS SAV slúži na zvyšovanie kvalifikácie a výmenu odborných skúseností zamestnancov VS, na interné semináre, na vzdelávanie zamestnancov VS, ale aj na školenia pre používateľov služieb VS, prednostne členov sekcií VVS. Priestory a zariadenia Vzdelávacieho centra slúžia aj na usporiadanie exkurzií a prezentácie dodávateľských firiem. Vzdelávacie centrum patrí do odboru vrcholového manažmentu. Pokiaľ nie je k dispozícii osobitný zamestnanec ako vedúci Vzdelávacieho centra, vykonáva túto funkciu riaditeľ.

4. Minimúzeum výpočtovej techniky slúži na zbieranie a prezentáciu exponátov dokumentujúcich vývoj informačnej a komunikačnej technológie v SAV a v spolupracujúcich organizáciách. Organizačnú, prezentačnú a evidenčnú činnosť zabezpečujú pracovníci poverení riaditeľom.

Bližšie určenie práv a povinností je v internej smernici 1.6 Pravidlá prevádzky Minimúzea výpočtovej techniky zo dňa 13. 3. 2006 uvedenej na nasledujúcich stranách.

Pravidlá prevádzky minimúzea výpočtovej techniky

1. Účel Minimúzea

Minimúzeum VT slúži na zhromažďovanie a prezentovanie zariadení výpočtovej techniky, ktoré dokumentujú históriu rozvoja informatiky v SAV a spolupracujúcich organizáciách. Poskytuje informácie o histórii pre zamestnancov SAV, školy a verejnosť.

2. Umiestnenie Minimúzea a vystavenie exponátov

Minimúzeum sa nachádza v osobitnej miestnosti na prízemí VS. Exponáty sú vystavené v presklených skrinách alebo samostatne. Zbierky môžu byť vystavené aj v skrinách alebo miestnostiach v iných blízkych priestoroch tak aby zaujali návštevníkov VS. Exponáty musia byť chránené pred odcudzením. Ochranu zabezpečuje sprievodca, prípadne v príslušných priestoroch ich obsluha, dozor alebo exponáty musia byť v uzamknutých skrinách. Vystavené exponáty musia mať vo svojej blízkosti umiestnený čitateľný názov, prípadne krátky popis.

3. Typy exponátov

Exponáty sú technické zariadenia, súčiastky, knihy, príručky, literatúra a jej fragmenty, obrazy, fotografie, videozáznamy a iné formy dokumentovania existencie predmetov, metód práce, účelu a prostredia, kde boli používané pri aplikáciách informatiky, alebo vývoja informačnej a komunikačnej technológie. Technické zariadenia sa inštalujú ako celok, len keď to dovoľia priestorové možnosti VS. Exponáty sa delia na vystavené a na umiestnené v depozitári.

4. Získavanie exponátov

Exponáty sa môžu získať do zbierok minimúzea buď darovaním, alebo zakúpením. Spôsob získania exponátu sa musí uviesť v jeho evidencii.

5. Evidencia exponátov

O exponátoch sa vedie osobitná evidencia, pričom každý exponát má svoje evidenčné číslo, dátum a zdroj nadobudnutia. Z názvu musí byť jasný pôvodný účel použitia exponátu. Bližší popis exponátu sa môže nachádzať v inej dokumentácii, ktorá je napr. tiež exponátom v minimúzeu, alebo v publikáciách o vystavenom exponáte alebo o minimúzeu. Evidencia sa vedie v elektronickej aj tlačenej forme a je súčasťou prevádzky Minimúzea.

6. Prezentácia návštevníkom

Prezentácia exponátov Minimúzea sa môže uskutočniť len so sprievodcom, ktorý je na to určený. Sprievodcov menuje alebo určuje riaditeľ VS. Súčasťou prezentácie, najmä pokiaľ ide o školy, môže byť doplnená premietnutím filmu v učebni, prípadne videokonferenčnej miestnosti. Prezentácia exponátov inštalovaných mimo hlavnej miestnosti môže byť bez sprievodcu. Návštevníci minimúzea sa zapisujú do osobitnej knihy návštev.

7. Správa Minimúzea

Správa Minimúzea zahŕňa akvizíciu exponátov, ich evidenciu, prezentačné umiestnenie s popisom, alebo umiestnenie v depozitári. Zabezpečuje prezentáciu exponátov návštevníkom a organizuje ucelené exkurzie s odborným výkladom. Správu Minimúzea má na starosti správca, určený riaditeľom. Táto funkcia sa uvedie aj v jeho pracovnej náplni. Správca zodpovedá aj za bezpečnosť exponátov. So správcom spolupracujú ďalší zamestnanci, alebo zmluvní pracovníci VS, ktorí zabezpečujú evidenciu, inštalácie exponátov, sprievodcovskú činnosť, obsluhu potrebných technických zariadení, upravovanie, údržbu energetických zariadení a príslušnej časti budovy.

8. Záverečné ustanovenia

8.1 Smernica nadobúda účinnosť dňom 13. 3. 2006.

8.2 Za aktualizáciu a kontrolu dodržiavania ustanovení tejto smernice zodpovedá riaditeľ VS SAV.

V Bratislave 13. 3. 2006

Spracoval: Ing. Štefan Kohút, riaditeľ

Schválil: Ing. Štefan Kohút, riaditeľ

Minimúzeum výpočtovej techniky VS SAV v roku 2006. Vľavo Ing. Monika Opálová pred vitrínami ZRA-1 a GIER. Vpravo na stene prvá slovenská umelecká počítačová grafika, expozícia osobných počítačov, počítač RPP-16S FV1 a expozícia komunikácií s modemami a ďalekopisom.

Dňa 31. 12. 2006 skončil Ing. Štefan Kohút vo funkcii riaditeľa VS SAV. Pri odovzdávaní funkcie riaditeľa VS na začiatku roka 2007 vypracoval návrh na dohodu medzi ním ako fyzickou osobou a VS SAV, v ktorom odovzdáva exponáty Minimúzea do vlastníctva VS. Nakoľko nový riaditeľ odmietol tento dar, požiadal ho Ing. Kohút aspoň o podpis na materiál Minimúzeum výpočtovej techniky, ktorý bol prílohou uvedenej dohody, aby aspoň prevzal toto dielo do správy. Súčasťou tohto písomného materiálu bol aj zoznam exponátov. V máji 2007 ešte vypracoval návrh a napísal obsah webovej stránky Minimúzea – popis jednotlivých exponátov na cca 100 stranách. Ku dňu 1. 5. 2007 rozviazal pracovný pomer s VS SAV. V priebehu roka 2008 pracoval vo VS na dohody o vykonaní práce s náplňou vypracovať projekt Národné centrum HPC, neskôr premenované na Národné superpočítačové centrum. Koncom roka (november – december) to bola už riadna pracovná zmluva na dobu určitú s úlohou pripraviť projekt Národná superpočítačová infraštruktúra, v konečnej verzii Slovenská infraštruktúra pre vysokovýkonné počítanie (SIVVP).

Spolupráca pri budovaní Minimúzea

V marci roku 2007 som pred odchodom z VS SAV uzatvoril stav Minimúzea krátkou správou História vzniku Minimúzea výpočtovej techniky, kde som rekapituloval stav spolupráce od darovania predmetov po ich evidenciu, z ktorej vidieť záujem verejnosti o vznik takejto ustanovizne na Slovensku. Túto podporu práce Minimúzea vyjadruje nasledovná tabuľka.

Exponáty darovali nasledovné organizácie:

Ústav informatiky SAV	PRAVEC, displeje SM7202, stôl FRIDEN, fotografia IO RISC 32-bit, zapisovač teploty a vlhkosti
Ústav materiálov a mechaniky strojov	MEDA, zapisovač BAK, PDP8
Výskumný ústav zeleninársky, Nové Zámky	MERCEDES, WANG
Mestský úrad Hurbanovo	Rheinmetall
VS SAV	T100, televízor Merkur, Indy stanica, RISC 6000 model 550, SUN, modemy, dokumentácia AIX a SUN, knihy, filmy
Slovenská národné múzeum	RPP-16 FV1 zapožičané pre VS SAV

Exponáty darovali nasledovné fyzické osoby:

Ing. Jarmila Melotová	Do expozície ZRA1: dokumentácia, dierne štítky, programovacie formuláre, výstup z tlačiarne
Ing. Juraj Stein, CSc.	Počítacie jednotky MEDA, fotografia MEDA, programovacie káblíky, knihy, dokumentácia, valec z riadkovej tlačiarne
Ing. Miroslav Milán, CSc.	Operátorský panel EC1033
Ing. Peter Briatka	Kazetové disky, dokumentácia PDP-11
Ing. Jozef Vaľka, CSc.	Modem 200 Bd
Ing. Michal Kadúć	Matičné dosky PC – súbor
akademik Ivan Plander	Fotografie RPP-16
doc. RNDr. Elena Gramatová, CSc.	Integrované obvody
Peter Jančár	Pásková pamäť a zdroj k PMD 85
Alžbeta Gaboňová	Obraz počítačovej grafiky (zelený)
prom. mat. Mária Postulková	Obraz počítačovej grafiky (hnedý)
Ing. Štefan Ložek	Dosky SM 5050, akcelerátor PC
Ing. Peter Herman	Dokumentácia JSEP, HDD
RNDr. Eva Kohútová	Fotografie, poznámkový zošit z programovania AP, kniha Programovanie AP
Kolektív PL ÚTK SAV	Kronika PL ÚTK SAV (kronikári: Štefan Kohút, Eva Kohútová, Soňa Švingálová)
Soňa Švingálová	CD ROM Počítačové laboratórium ÚTK SAV
Ing. Stanislav Grujbár	HDPE rúry v žľabe
Ing. Peter Fusek	HDPE rúra modrá
neznámy darca	Písací stroj Olivetti, počítač Commodore

Písomné podklady k exponátom Minimúzea poskytli:

Ing. Jarmila Melotová	ZRA1 – programovanie, tlač výsledkov
Vladimír Babík	ZRA1 – popis systému
RNDr. Eva Kohútová	Analógové a hybridné počítače
akademik Ivan Plander	RPP-16
doc. RNDr. Elena Gramatová, CSc.	Mikroelektronika – popis obvodov
Ing. Peter Trebatický	Mikroelektronika
Ing. Michal Kadúč	Matičné dosky PC
Ing. Jozef Vojtko	Pravec-16

Práce pre Minimúzeum vykonali:

Štefan Beleš	Reštaurovanie počítača RPP-16 FV1
Ing. Ivan Vallo	Skenovanie Kroniky
Peter Jančár	Úpravy výstavných skriň
RNDr. Ján Vozár	Dovoz účtovacieho stroja Mercedes
Ing. Juraj Stein, CSc.	Naprogramovanie jednotiek MEDA
Ing. Vladimír Giba, CSc.	Grafy pre demonštráciu úlohy na AP

V evidencii exponátov pracovali:

Mária Antalicová	Prvá evidencia v MS Access, organizácia exkurzií pre školy a SAV, premietanie filmov
Lucia Gramatová	Zavedenie systemizácie exponátov, evidenčné rozdelenie výstavných priestorov, revízia exponátov, prvá dokumentácia
Hana Jančinová	Obnovenie popisných štítkov a usporiadanie uloženia exponátov po rekonštrukcii miestnosti
Monika Opálová	Aktuálne vykonávanie evidencie (2007)

V závere materiálu sa píše:

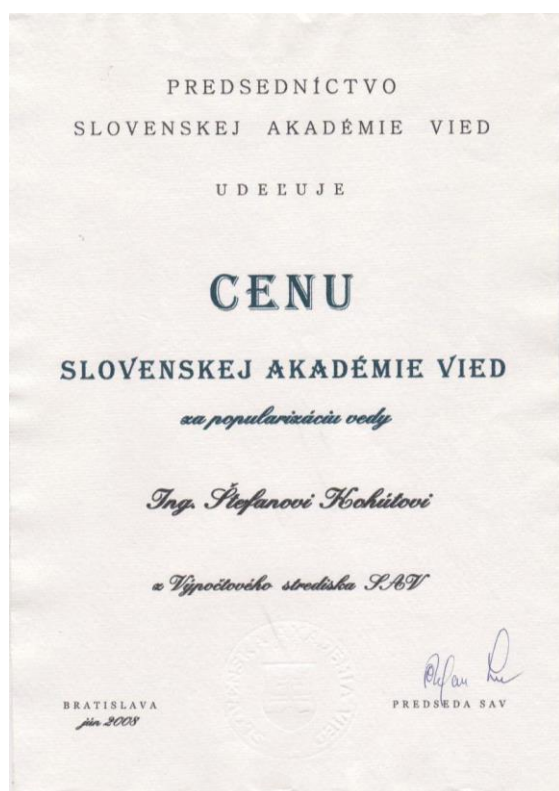
„Autor expozície Ing. Štefan Kohút si dovoľuje na tomto mieste poďakovať všetkým, ktorí pomohli svojimi darmi rozšíriť jeho pôvodnú zbierku, podkladmi alebo konzultáciami rozšíriť vedomosti o exponátoch, ktorí spolupracovali pri obnove a evidencii exponátov, ale aj všetkým tým, ktorí Minimúzeum navštívili a podporili ideu zhromažďovania dokumentov histórie rozvoja výpočtovej techniky.“

Na tomto mieste uvádzam predchádzajúci citát preto, lebo moju správu a toto poďakovanie asi málokto čítal.

Cena SAV za popularizáciu vedy

Dňa 27. 2. 2008 podáva riaditeľ VS SAV Ing. Tomáš Lacko na Komisiu SAV pre propagáciu a médiá Návrh na udelenie Ceny SAV za popularizáciu vedy za rok 2008 za vybudovanie Minimúzea výpočtovej techniky vo VS SAV pre autora Ing. Štefana Kohúta, kde sa píše:

„Ing. Štefan Kohút ako pracovník ÚTK SAV, neskôr VÚLB a nakoniec VS SAV zbieral fragmenty počítačov, ktoré ukončili prevádzku. Popri svojej hlavnej pracovnej náplni vytvoril expozíciu histórie výskumu a používania počítačov v SAV, v kontexte vývoja počítačov vo svete“

Udelenie Ceny SAV za popularizáciu vedy
za vybudovanie Minimúzea výpočtovej techniky
VS SAV

K tejto cene sa viaže malá historka, ktorú tu spomeniem, aby som podčiarkol, že zámer budovať múzeum počítačov nebol zištný. V lete roku 2007 som sa na jednom rodinnom stretnutí dozvedel, že vo vzdialenejšej rodine vznikla ťažká situácia, kde matka so siedmimi dievčatkami vo veku 0,1 – 10 rokov sa ocitla osamotená sama s deťmi, lebo otec od nich odišiel, neplatil, vyhrážal sa vyhodením z bytu, ktorý bol napísaný na neho, a hrozilo, že matke vezmú deti. Strašné, čo len pomyslieť na to po 20-tich rokoch v demokratickom zriadení... Chcel som pomôcť, ale nechcel som ukrátiť moju rodinu. Napadla mi myšlienka, že už ôsmy rok budujem zadarmo moje Minimúzeum a mohla by mi SAV na to nejako prispieť. Po príchode domov som napísal Návrh na Cenu SAV za vybudovanie Minimúzea a presvedčil som riaditeľa Lacka, aby tento návrh podal na Predsedníctvo SAV. Môj zámer som mu samozrejme neprezradil. Nemal som problém, aby s návrhom súhlasil, pretože organizácie SAV sa rady prezentujú so svojimi úspechmi. Cenu som dostal a s ňou aj odmenu 10 tisíc Sk, ktoré krátkou cestou putovali nešťastnej matke. Dnes, keď toto píšem, tak najstaršia dcéra už má skončenú univerzitu a pracuje a dve ďalšie na univerzite študujú atď. Niektorí organizujú pochody „za rodinu“ a niektorí pomáhajú konkrétnymi činmi. Aj na to bolo Minimúzeum dobré.

Snaha o zabezpečenie novej perspektívy Minimúzea

Dňa 4. 2. 2009 nastúpil Ing. Štefan Kohút do VS SAV na riadnu pracovnú zmluvu na dobu neurčitú s náplňou práce „príprava projektu Slovenská infraštruktúra pre vysokovýkonné počítanie“ (dnes známe SIVVP). V roku 2008 aj 2009 sa jednalo o ten istý projekt, len sa menil jeho názov. Po vypracovaní projektu sa od 1. 4. 2009 zmenila jeho pracovná zmluva z celého úväzku 37,5 hod./týždeň na 20 hod./týždeň s náplňou práce „*Vypracovať projekt Múzea výpočtovej techniky a zaviesť jeho prevádzku v nových priestoroch*“. Samozrejme, že mesačný plat klesol z 1100 € na 587 €, ale zaradenie „Projektový manažér“ zostalo. Pod pojmom „nové priestory“ sa implicitne myslelo, že sa nejaké nové priestory musia nájsť. Projekt Slovenská infraštruktúra pre vysokovýkonné počítanie bol schválený a bolo stále jasnejšie, že nový počítač a jeho obsluha budú potrebovať priestory, ktoré vo VS používalo Minimúzeum nielen pre vlastné expozície, ale aj pre depozitárne uskladnenie nazbieraných predmetov, využívanie učebne ako prednáškovej miestnosti a pre kanceláriu vedúceho Minimúzea. Rovnako aj spoločné priestory – hala a toalety boli využívané návštevníkmi exkurzií, čo by v prípade prevádzky unikátneho počítača mohlo vadiť z hľadiska jeho ochrany a bezpečnosti. Toto už boli konkrétne kroky s podporou riaditeľa VS SAV smerujúce k stabilnej novej prevádzke Minimúzea. V máji boli vypracované dva materiály: *Múzeum počítačov – návrh na projekt* (Kohút) a *Evidencia exponátov Minimúzea v miestnosti č. 3 pre potreby sťahovania zbierok* (Opálová). V júni 2009 bol v rámci týchto prác s veľkou ambíciou na progresívnu zmenu vypracovaný materiál: *Návrh transformácie Minimúzea výpočtovej techniky na Múzeum počítačov* (Kohút, Opálová, VS SAV, 2009, 71 s.), kde sa navrhovali nové, rozšírené expozície s rozmiestnením vo fiktívnom priestore. Aby sa nechodilo „okolo horúcej kaše“, presondovali sme areál SAV na Patrónke a zisťovali voľné priestory, vhodné pre umiestnenie Minimúzea. Poznatky boli zhrnuté v materiáli: *Možné priestory pre múzeum počítačov v areáli SAV na Patrónke* (Kohút).

Preskúmali sme 8 možných priestorov v areáli SAV na Patrónke:

1. Drevený pavilón ÚACH
2. Slušovická hala TI SAV
3. Prístavba ÚI SAV
4. Prístavba a výstavné priestory ÚSTARCH
5. Bývalý BUFET pri jedálni SAV – SÚZ
6. Priestory vstupnej haly Chemického ústavu
7. Dielne Chemického ústavu
8. Garáže VS SAV a ÚI SAV

Ôsma možnosť bola trochu futuristická a predpokladala novú budovu pre Múzeum v priestore garáží VS a ÚI SAV:

Inšpiratívna predstava
o novej budove Múzea počítačov
v priestore hrdzavých garáží

Ako najvhodnejší v areáli SAV na Patrónke, ktorý nebol využívaný, sa javil v montovanej stavbe pri Výpočtovom stredisku SAV, kde boli 6 rokov kancelárie stavebnej firmy SKANSKA, ktorá stavala tunel Sitina. Budova už bola dva roky prázdna, často s otvorenými oknami aj v zime. Budovu dal v r. 1989 postaviť Ivan Plander, vtedy riaditeľ ÚTK SAV, pre zamestnancov, pretože ich počet už bol 580 a pracoviská mali rozhodené po meste.

Bola to aj určitá historická kontinuita umiestniť zbierky častí počítačov z veľkej miery z ÚTK SAV do tejto budovy, ktorú v ÚTK volali Slušovická hala, lebo ju stavalo JZD Slušovice ako mimorozpočtovú stavbu.

Opustená budova Slušovickej haly v roku 2010

Pretože sme cítili, že tieto prieskumy a návrhy, hoci boli robené s vedomím riaditeľa VS SAV, sú len naším želaním, napísali sme v decembri 2009 ešte jeden materiál: *Návrh na dočasné priestorové rozmiestnenie expozícií Múzea počítačov vo VS SAV (Kohút, Opálová)*, keby nám nič nedali a exponáty by museli zostať v priestoroch VS SAV. S týmito predstavami sme sa pokúsili ísť ďalej a vo februári 2010 sme vypracovali, dá sa povedať smelý materiál: *Návrh na zriadenie samostatného organizačného útvaru VS SAV Múzeum výpočtovej techniky v zmysle Zákona NR SR č. 206/2009 Z.z. o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty (Kohút)*.

V ňom sa konštatuje, že:

„Predkladaný návrh sa zaoberá zriadením Múzea výpočtovej techniky (MVT) s celoslovenskou pôsobnosťou na báze súčasného Minimúzea výpočtovej techniky, ktoré vzniklo vo VS

SAV 1. 4. 2001 a v oficiálnej prevádzke je od 17. 5. 2002. Dôvodom predkladania návrhu je záujem verejnosti, najmä učiteľov informatiky, o využívanie expozícií na vzdelávanie mládeže. Ďalším dôvodom je skutočnosť, že počet zbierkových predmetov v súčasnosti už prevyšuje priestor určený na expozíciu a občania i organizácie ponúkajú pre múzeum ďalšie predmety zo svojich zbierok. V tejto tematickej oblasti neexistuje na Slovensku iná muzeálna expozícia, napriek tomu, že existuje naša vlastná história rozvoja informačných a komunikačných technológií a ich používanie v oblasti vedeckého výskumu, kybernetiky, ekonomiky a informatiky. V predkladanom návrhu je uvedený súčasný stav Minimúzea a možnosť prechodu na nový, rozšírený stav – Múzeum výpočtovej techniky s predstavou o jeho obsahu a prevádzkových podmienkach. Múzeum je navrhované ako samostatný organizačný útvar VS SAV v zmysle zákona NR SR č. 206/2009 o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty. Odbornú úroveň súčasného stavu expozícií pozitívne vyhodnotili odborníci zo Slovenského technického múzea v Košiciach (Príloha 1) a spoločenský význam ocenilo Predsedníctvo SAV v roku 2008 udelením Ceny SAV za popularizáciu autorovi zbierok.“

Výpočtové stredisko Slovenskej akadémie vied
Dúbravská cesta 9, 845 35 Bratislava 45
www.vs.sav.skwww.vs.sav.sk/minimuzeum

Návrh

**na zriadenie samostatného organizačného útvaru
vo VS SAV**

Múzeum výpočtovej techniky

**v zmysle zákona NR SR č. 206/2009 o múzeách
a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty**

Vypracoval: Ing. Štefan Kohút, pracovník VS SAV

Predkladá: Ing. Tomáš Lacko, riaditeľ VS SAV

február 2010
© Výpočtové stredisko SAV

Titulný list Návrhu na zriadenie Múzea výpočtovej techniky

Návrh na zriadenie Múzea počítačov s prílohami a 12-timi odporúčaniami od rektora univerzity, dekanov fakúlt, profesorov a učiteľov informatiky a osobností z oblasti múzejníctva, podpísaný riaditeľom Lackom bol zaslaný podpredsedovi SAV za 1. oddelenie vied Ing. Jurajovi Lapinovi, DrSc., 16. 4. 2010 spolu so žiadosťou na jeho schválenie.

Kladné vyjadrenie k návrhu vyslovili nasledovní odborníci z oblasti IT a múzejníctva na Slovensku:

doc. Ing. Ján Vajda, CSc., dekan FEI STU, list zo dňa 3. 3. 2010,

prof. RNDr. Ľudovít Molnár, DrSc., dekan FIIT STU, list zo dňa 8. 3. 2010,

Dr.h.c. prof. Ing. Anton Čižmár, CSc., rektor TU v Košiciach, list zo dňa 8. 3. 2010,

prof. Ing. Karol Matiaško, PhD., dekan FRI Žilinskej univerzity, list zo dňa 8. 3. 2010,

prof. Ing. Liberios Vokorokos, PhD., dekan TU v Košiciach, list zo dňa 10. 3. 2010,

doc. Ing. Martin Šperka, PhD., dekan FI BVŠP, list zo dňa 12. 3. 2010,

Ing. Eva Stančíková, učiteľka informatiky, Obchodná akadémia, Nevädzová 3, Bratislava, list zo dňa 12. 3. 2010,

RNDr. Ivan Ištók, riaditeľ, Spojená škola Mokrohájska 3, Bratislava, list zo dňa 15. 3. 2010,

prof. Ing. Ivan Plander, DrSc., FM TnU AD v Trenčíne, list zo dňa 16. 3. 2010,

PhDr. Ľudmila Nemeskürthyová, CSc., riaditeľka ÚA SAV, list zo dňa 12. 3. 2010,

PaedDr. Rastislav Púdelka, generálny riaditeľ SNM, list zo dňa 8. 3. 2010,

Ing. Eugen Labanič, generálny riaditeľ, Slovenské technické múzeum, Košice, list zo dňa 9. 4. 2010.

Ako stanovisko, ideovo blízke všetkým, možno citovať stanovisko generálneho riaditeľa Slovenského technického múzea v Košiciach Ing. Eugena Labaniča:

„Návrh spĺňa všetky podmienky pre vznik expozície múzea, ako aj jeho všetkých pracovísk, ktoré podmieňujú jeho funkciu. Takto realizované múzeum bude hodnotným prezentačným a dokumentačným centrom dejín vedy a techniky v oblasti výpočtovej techniky. Odporúčame múzeum prihlásiť do Zväzu múzeí na Slovensku... Súčasne odporúčame, aby múzeum ako budúci člen Zväzu múzeí na Slovensku, bolo zaradené do Stredoeurópskej únie technických múzeí (MUT), čo by umocnilo jeho postavenie v sieti európskych múzeí. Tento návrh predloží Slovenské technické múzeum ako zakladajúci člen MUT.

Odporúčam, aby múzeum bolo v štatúte definované ako špecializované múzeum výpočtovej techniky.

*Záver: Tak, ako je v návrhu na zriadenie Múzea výpočtovej techniky, ako aj jeho organizačného poriadku, **odporúčame** múzeum realizovať.“*

Napriek tomu stanovisko 1. oddelenia vied SAV zo dňa 7. 5. 2010 bolo záporné, vyjadrené v liste podpredsedu SAV Ing. Juraja Lapina, DrSc.:

„I. OV SAV zamietlo Vašu žiadosť o zriadenie Múzea výpočtovej techniky vo VS SAV. Muzeálna činnosť nie je v súlade s poslaním SAV definovanom v zákone 133/2002 Z.z. o Slovenskej akadémii vied. Považujeme vytvorenie a financovanie 3,5 funkčného miesta a aj financovanie prevádzkových nákladov, ktoré pravdepodobne vzniknú realizáciou Vášho projektu, za nevhodné a neefektívne nakladanie s finančnými prostriedkami SAV zo štátneho rozpočtu.“

SLOVENSKÁ AKADEMIA VIED

Výpočtové stredisko Slovenskej akadémie vied Dúbravská cesta 9, 845 35 Bratislava 45
Prišlo: - 7 MAY 2010
Číslo: 100/2010 Prílohy: 4

PODPREDESA

Bratislava 7. 5. 2010
K číslu: 893/I.OV/2010

Vec: Žiadosť o zriadenie Múzea výpočtovej techniky vo VS SAV

Vážený pán riaditeľ,

I. OV SAV zamietlo Vašu žiadosť o zriadenie Múzea výpočtovej techniky vo VS SAV. Muzeálna činnosť nie je v súlade s poslaním SAV definovanom v zákone 133/2002 Z.z. o Slovenskej akadémii vied. Považujeme vytvorenie a financovanie 3,5 funkčného miesta a aj financovanie prevádzkových nákladov, ktoré pravdepodobne vzniknú realizáciou Vášho projektu za nevhodné a neefektívne nakladanie s finančnými prostriedkami SAV zo štátneho rozpočtu.

S pozdravom

Ing. Juraj L a p i n , DrSc.

Vážený pán
Ing. Tomáš Lacko
riaditeľ
Výpočtové stredisko SAV
Bratislava

Štefánikova 49, 814 38 Bratislava, Slovenská republika, Tel.: +421 2 57510160, Fax: +421 2 57510612, e-mail: lapin@up.upsav.sk

List o zamietnutí zriadenia Múzea výpočtovej techniky v SAV

Toto bolo veľmi tvrdo a jednoznačne formulované a dotýkalo sa finančnej disciplíny vedúcich pracovníkov v SAV, v tomto prípade riaditeľa VS SAV. Bol to koniec našich snáh o pokračovanie prác v tejto oblasti v prostredí Slovenskej akadémie vied ako rozpočtovej organizácie štátu. Pán podpredseda ignoroval skutočnosť, že dva roky predtým udelila SAV Ing. Štefanovi Kohútovi za tú istú činnosť Cenu SAV za popularizáciu. Finančná disciplína v správe verejných financií je však prísna a príkaz zástupcu zriaďovateľa musí podriadená

organizácia rešpektovať. Bez podmienok. Bol to, ako sa hovorí „kliniec do rakvy“ a situácia sa zdala byť bezvýchodisková.

Predsa sa však v tomto roku udiali nové veci okolo Slušovickej haly ako samostatne stojacej stavby. Objekt bol zateplený 10-centimetrovým polystyrénom, boli urobené tri nové strechy FATRAFOL (dve na prízemnej časti a tretia na prvom podlaží), nové odkvapové ríny a zvody na dažďovú vodu, nový systém ochrany proti atmosférickým výbojom. Toto sa udialo v réžii Úradu SAV a vedenie Technologického inštitútu SAV (TI SAV) o tom ani nevedelo, hoci TI SAV bol správcom budovy. Práce boli realizované len zvonku, lebo okná sa nemenili. Budova dostala nový vzhľad. V tom čase sa zatepľovalo viacero budov v areáli SAV.

Vnútorňý priestor však zostal nezmenený a po trojročnom nevyužívaní adekvátne zaprášený, najmä podlahové krytiny – koberce, mierne pokryté zdochnutým hmyzom. Sociálne zariadenia boli renovované pravdepodobne v období prenájmu firmou SIEMENS (2003). Zostali však v zanedbanom stave, z dlhodobého nepoužívania zaprášené, splachovacie mechanizmy zoschnuté, misy s usadeným vodným kameňom v mieste, kde dlhodobo stála voda, ale funkčné v plnom rozsahu. Pri pozorovaní objektu (je oproti VS SAV) sme zistili, že okná sa samovoľne otvárali a zostávali dlhodobo otvorené. Neskôr, už ako používatelia, sme prišli na to, že majú nesprávnu konštrukciu zamykania. Na otvorené okná som upozorňoval podpredsedu SAV pre 1. oddelenie Lapina (napr. aj dňa 6. 5. 2010 mailom), kam patrili TI SAV, s tým, že budova naozaj nie je využívaná.

Materiály vypracované v tomto období

- 2.1 Kohút, Š. Minimúzeum VT 2003. VS SAV, 2020, 15 s.
- 2.2 Kohút, Š. Pravidlá prevádzky Minimúzea výpočtovej techniky, Smernica 1.6. VS SAV, 13. 3. 2006, 2 s.
- 2.3 Kohút, Š. História vzniku Minimúzea výpočtovej techniky. VS SAV, marec 2007, 5 s.
- 2.4 Kohút, Š. Minimúzeum VT. VS SAV, apríl 2007, 21 s.
- 2.5 Kohút, Š. Minimúzeum výpočtovej techniky, výpis z webu. VS SAV, 4. 5. 2007, 70 s.
- 2.6 Kohút, Š. Minimúzeum VT. VS SAV, apríl 2009, 24 s.
- 2.7 Kohút, Š. Múzeum počítačov – návrh na projekt. VS SAV, máj 2009, 10 s.
- 2.8 Opálová, M. Evidencia exponátov Minimúzea v miestnosti č. 3 pre potreby sťahovania zbierok. VS SAV, máj 2009, 43 s.
- 2.9 Kohút, Š. – Opálová, M.: Návrh transformácie Minimúzea výpočtovej techniky na Múzeum počítačov. VS SAV, jún 2009, 71 s.
- 2.10 Kohút, Š. Možné priestory pre múzeum počítačov v areáli SAV na Patrónke. VS SAV, december 2009, 18 s.
- 2.11 Kohút, Š. – Opálová, M. Návrh na dočasné priestorové rozmiestnenie expozícií Múzea počítačov vo VS SAV. VS SAV, december 2009, 14 s.
- 2.12 Kohút, Š. Návrh na zriadenie samostatného organizačného útvaru vo VS SAV Múzeum výpočtovej techniky v zmysle zákona NR SR č. 206/2009 o múzeách a o galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty. VS SAV, 2010, 25 s.
- 2.13 Kohút, Š. 15 rokov od založenia združenia SANET 1991-2006. Združenie používateľov slovenskej akademickej dátovej siete SANET, 2007, 80 s.

Kapitola 3 Výstava Majstri ducha v Slovenskom národnom múzeu

Začiatkom roka 2010, keď sme po liste podpredsedu SAV Juraja Lapina cítili bezvýchodiskový stav a nevedeli sme „čo ďalej s Minimúzeom,“ ohlásil sa u nás riaditeľ Múzea kultúry karpatských Nemcov pri SNM RNDr. Ondrej Pöss, CSc., s ponukou, aby sme pre výstavu Majstri ducha, ktorú pripravuje, urobili výstavu o vývoji počítačov u nás s prezentáciou tých, ktorí prispeli k tomuto rozvoju. Nemal žiadne požiadavky ani podmienky, ale povedal, že už je čas, aby sa aj táto história vedy a techniky na Slovensku prezentovala pred verejnosťou. Ponúkol nám jednu veľkú miestnosť na realizáciu výstavy v termíne 19. 11. 2010 – 22. 5. 2011, ktorá bude mimo hlavných sál múzea, a keď budeme chcieť skončiť výstavu skôr, je to na našej vôli. K tomu nám ponúkol nakúpiť potrebný materiál na prepravu exponátov a služby profesionálnej firmy, ktorá realizovala hlavnú časť výstavy Majstri ducha. To bola naozaj nečakaná ponuka, ktorá nám pomohla na určitý čas vyriešiť problém kam s exponátmi Minimúzea a zároveň znamenala aj uznanie kvality zbierok a našej schopnosti ich prezentovať. Táto ponuka totiž prišla od profesionála zo Slovenského národného múzea.

S radosťou sme súhlasili a pustili sa do práce. V období od mája do septembra 2010 boli vypracované rôzne scenáre a súpis exponátov určených na výstavu. Finálny scenár mal názov *Výstava Od kalkulačky po superpočítač (Majstri počítačov) ako súčasť výstavy Majstri ducha z príležitosti 80. výročia založenia Slovenského národného múzea* (Kohút).

Súpis predmetov, vybraných pre túto výstavu bol spracovaný v samostatnom materiáli *Výstava Od kalkulačky po superpočítač (Majstri počítačov), Výstavné predmety* (Kohút, Opálová).

Podrobné súpisy exponátov slúžili na to, aby bolo známe, ktoré exponáty požičiavame do múzea a ako ich rozmiestnime, ale aj preto, aby sme vedeli expozície Minimúzea dať do pôvodného stavu po návrate domov. Exponáty sa potom balili a pripravovali na prepravu.

Ing. Monika Opálová balí exponáty Minimúzea

Ako som spomenul v predchádzajúcej kapitole v roku 2002, s manželkou sme našli zabudnutý Analógový počítač SAV v sklade (garáži) Slovenského technického múzea v Košiciach. Keďže výstava Majstri ducha predpokladala dovoz viacerých exponátov práve zo STM, vyslovil som pri jednaní s Dr. Pössom požiadavku, že mi dovezú analógový počítač z Košíc, aby som tento mohol vystaviť ako prvý slovenský počítač. Vyhoveli mi a počítač dovezli pár dní pred otvorením výstavy. Problémy vznikli hneď dva. Prvý bol pri presune počítača z auta na 1. poschodie SNM, kde bola výstavná miestnosť. Výpočtové jednotky ani zdroje neboli

z počítača vymontované a v takom stave bol veľmi ťažký. Museli sme čakať na špeciálnu partiu sťahovákov na extrémne ťažké predmety. Prišli piati „valibukovia“ a ledva ho na to poschodie dostali. Druhý problém bol v tom, že počítač bol poškodený a mal vykradnuté meracie prístroje. Dávno predtým som žiadal príslušného pracovníka STM, aby počítač očistili a keď môžu, aj opravili poškodený náter a zohnali náhradné meracie prístroje prv než ho odvezú do Bratislavy. Neurobili nič a dali doviezť originál z garáže ešte špinavší ako v roku 2002.

Analógový počítač SAV v depozitári v Košiciach. V takomto stave ho dovezli na výstavu Majstri ducha do SNM v Bratislave.

Sťahováci postavili počítač vo výstavnej miestnosti presne na miesto, ktoré som mu určil v scenári. To bolo šťastie, lebo už by s ním nikto nepohol. Rozobrali sme ho. Monika čistila počítačové jednotky a malé panely s vypínačmi a potenciometrami. Ja som nakúpil tmel a farby a pustil som sa do brúsenia poškodených častí a maľovania počítača.

Reštaurovanie Analógového počítača SAV v priestoroch SNM

Po opätovnom zložení už bol schopný prezentácie, ale chýbali mu meracie prístroje. Dva voltmetry a jeden galvanometer. Nastal problém, lebo od roku 1958 sa zmenil vonkajší vzhľad meracích prístrojov určených pre meracie panely a ústredne aspoň 3-krát. Hľadať prístroje mi pomáhal spolužiak profesor Jozef Sláma z FEI STU. Ani jeden prístroj, ktorý mi

ukazovali na rôznych katedrách, nevyhovoval. Nakoniec ma ten profesor zaviedol k mechanikovi – technikovi, staršiemu zamestnancovi na ich katedre. Ten mal nazbieraných kopu rôznych starých prístrojov a tam sme našli tri s vizuálom totožným s pôvodnými podľa fotografií, len jeden bol voltmeter, druhý ukazoval obsah O_2 , He a CO_2 a tretí bol ampérmeter. Daroval mi tieto tri prístroje za fľašku vína a celý šťastný som ich namontoval do počítača. Potom sme už mohli analógový počítač ukázať verejnosti.

Renovovaný Analógový počítač SAV na výstave Majstri ducha.

V tom čase sa múzeá predbiehali v prezentácii tzv. interaktívnych prvkov, aby návštevníkov, najmä deti, zaujali ovládaním nejakých mechanizmov, počítačových animácií a pod. Toto sa požadovalo aj od nás. Navrhli sme dva takéto prvky:

1. Vizualizáciu magnetického záznamu zapísaného na magnetickej páske a
2. Virtuálne dierovanie dát do diernej pásky.

Na prvý sme využili zariadenie zo Stálej výstavy Magnetic Tape Viewer a navrhli zariadenie na interaktívnu prezentáciu, ktoré nám vyrobila výstavnícka firma PRODETAIL. Druhý systém bol naprogramovaný v jazyku Grafical Basic Ing. Petrom Briatkom. Na klávesnici sa stláčali znaky a tie sa vykresľovali v ASCII kóde čiernymi kolieskami na žltom podklade, akoby to boli dierky vydierované do diernej pásky.

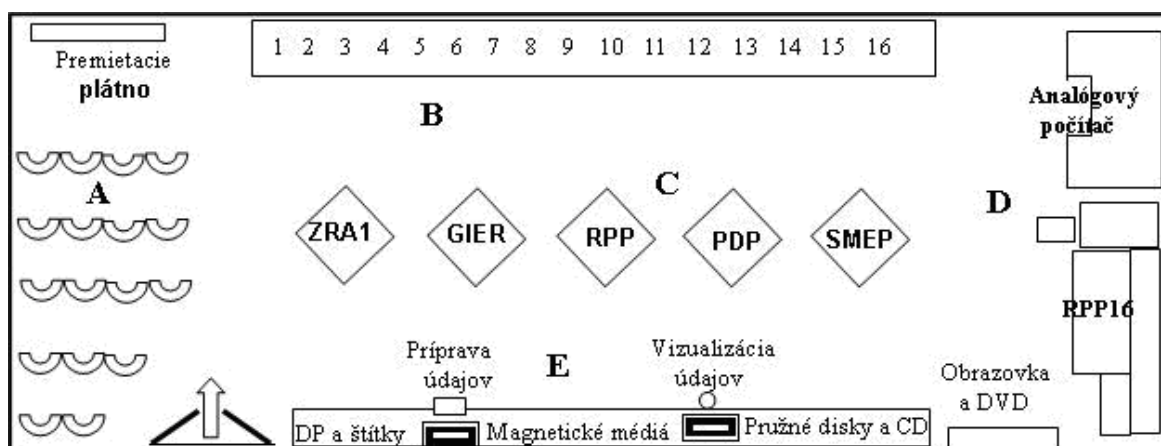

Interaktívne prvky na výstave Majstri ducha. Vľavo vizualizácia magnetického záznamu, vpravo virtuálne dierovanie dát do diernej pásky. Autor oboch Ing. Peter Briatka.

Aj keď nám bolo jasné, že budeme vystavovať staré počítače, bolo potrebné dodržať kompatibilitu s hlavnou témou Majstri ducha, teda osobnosti vedy a techniky. Preto aj naša výstava dostala podtitul Majstri počítačov.

Nie malým problémom však bolo zohnať životopisné údaje a fotografie tvorcov našej histórie IT. Katedry ani fakulty nemali nič o týchto ľuďoch spracované. Jednalo sa o profesorov Gvozdjaka, Frištackého a Jelšinu a docentov Neuschla a Hlavatého. Výber osobností celej výstavy Majstri ducha bol vzhľadom na zložitosť výberu osobností obmedzený len na už nežijúce osobnosti. Problém pre mňa bol v tomto prípade akademik Plander, ktorý bol najvýraznejšou osobnosťou v tejto oblasti. Ťažko by bolo vystavovať bez neho analógový počítač aj RPP-16. Nakoniec dostal výnimku a spracovali sme tabuľu s jeho fotografiami a na výstave zavesili nad počítač RPP-16.

Nasledovalo balenie exponátov, svojpomocný prevoz z VS do SNM a následné rozmiestnenie na stoloch a vo vitrínach podľa podrobného scenára. Prenášať exponáty vo VS aj SNM nám pomohli kolegovia z VS SAV. Vitríny inštalovala Monika a ja som sa venoval displejom, PC a ostatnej technike, rozmiestnenej na výstavných stoloch.

Rozdelenie pôdorysu výstavnej plochy podľa scenára

V prospekte k výstave Majstri ducha sa o jej cieľoch píše:

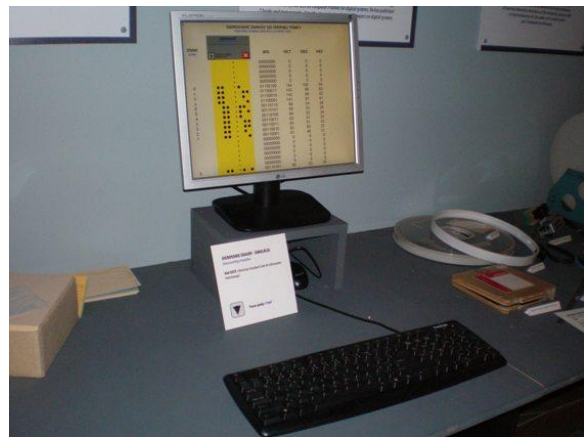
„Ambíciou výstavy Majstri ducha je pútavým a zaujímavým spôsobom priblížiť počiatky a rozvoj vedy na našom území s akcentom na ich najvýznamnejších predstaviteľov.“

Prospekt sa zmieňuje aj o výstave počítačov, kde sa píše:

„Ľudskú spoločnosť v posledných desaťročiach významne ovplyvňuje výpočtová technika. Výstava preto s potešením predstavuje aj „majstrov počítačov“ – históriu výskumu, vývoja, výroby a používania počítačov v uplynulom polstoročí na Slovensku, ktorej autorom je Ing. Štefan Kohút z Výpočtového strediska SAV. Táto unikátna zbierka vznikla vďaka jeho dlhoročnej neúnavnej zbierkotvornej aktivite a osobnej zanietosti.“

Slávnostné otvorenie celej výstavy Majstri ducha bolo 18. 11. 2010. Ako organizátori výstavy boli uvedené organizácie: Slovenská národné múzeum, Slovenská akadémia vied a Slovenské technické múzeum, autorom výstavy bol RNDr. Ondrej Pöss, CSc., a spoluautormi boli: Ing. Štefan Kohút a Ing. Ladislav Klíma zo STM v Košiciach. Slávnostného otvorenia sa zúčastnili okrem akademika Planderu aj kolegovia, bývali pracovníci ÚTK SAV a ich ďalší spolupracovníci z vysokých škôl a výskumu. Prvá oficiálna prezentácia tejto histórie na pôde uznávanej inštitúcie, SNM, bola pre mnohých zaujímavá tak na otvorení výstavy, ako aj počas

jej fungovania. Pre veľký záujem bola výstava predĺžená do 4. 9. 2011. Pôvodný termín ukončenia bol 22. 5. 2011.

Obrázky z výstavy počítačov z Minimúzea na výstave Majstri ducha.
Vpravo dole je interaktívne dierovanie dát do diernej pásky v kóde ASCII. Na horných obrázkoch
zľava: Ing. Štefan Kohút, autor výstavy, akademik Ivan Plander, Ing. Monika Opálová.

Táto aktivita bola namáhavá, ale priniesla niekoľko úžitkov pre naše ciele budovať múzeum počítačov. Môžeme ich zhrnúť do troch bodov:

1. Bola to pocta, že nás oslovilo Slovenské národné múzeum, čo znamenalo uznanie kvality našej práce a jej výsledku – Minimúzea.

2. Dočasne sme mohli umiestniť väčšinu našich zbierok mimo budovu VS SAV v období príprav na nasadenie superpočítača vo VS.
3. Dostali sme z Košíc do Bratislavy Analógový počítač SAV a bola nádej, že ho budeme môcť vystavovať v Minimúzeu aj po skončení výstavy Majstri ducha.

Ing. Klíma, jeden z vedúcich pracovníkov STM v Košiciach a spoluautor výstavy Majstri ducha, pri prehliadke počas otvorenia výstavy si všimol zmenu vonkajšieho vzhľadu analógového počítača. Keďže som si pamätal, ako sme ho pred 8 rokmi v Košiciach hľadali, požiadal som ho, aby sme tento počítač nechali vo VS SAV, keďže vidí náš záujem o zachovanie histórie IT u nás, a aj preto, lebo tento počítač navrhli a vyrobili v Slovenskej akadémii vied. Nesúhlasil s tým, ale viezť taký ťažký stroj naspäť do Košíc, kde by mal miesto asi opäť len v tej garáži, súhlasil s možnosťou zapožičania pre naše Minimúzeum. Bolo to veľmi dôležité, lebo sme chceli tento počítač vystavovať ako začiatok slovenskej éry informačných technológií. Tento zámer sa nám nakoniec podaril, o čom sa zmienime neskôr.

Výstava Majstri ducha priniesla propagáciu na profesionálnej úrovni. V rámci sprievodných podujatí predniesli pracovníci VS SAV prednášku Superpočítače – nástroj vedeckého výskumu, kde sa plnil náš cieľ prezentovať starú výpočtovú techniku a porovnať ju s najnovšou súčasnou. Moju časť o histórii doplnil riaditeľ Lacko prednáškou o najnovšom projekte pre vysokovýkonné počítanie SIVVP a doc. Michal Pitoňák o možnostiach najväčšieho superpočítača na Slovensku vo VS SAV.

V prospekte k výstave sa v časti Lektorské výklady a vzdelávacie programy písalo:

„K výstave si môžete objednať vzdelávací program, alebo lektorský výklad. K časti o histórii výskumu, vývoja a používania počítačov na Slovensku lektorský výklad na požiadanie bezplatne poskytne autor výstavy Ing. Štefan Kohút. Termín si prosím rezervujte týždeň vopred.“ Tak som sa stal lektorom SNM a využilo to niekoľko škôl, na moje potešenie práve tie školy, ktoré sa chystali na jeseň do Minimúzea vo VS SAV na obvyklú exkurziu. Takže namiesto do VS prišli do SNM. Prišli aj z klubu absolventov STU – ALUMNI a postupne aj mnohí bývalí kolegovia z ÚTK SAV.

Materiály vypracované v tomto období

- 3.1 Kohút, Š. Výstava História výpočtovej techniky. Scenár výstavy v SNM na Vajanského nábreží v Bratislave od septembra 2010. VS SAV, máj 2010, 19 s.
- 3.2 Kohút, Š. Výstava Od kalkulačky po superpočítač. Scenár výstavy v SNM na Vajanského nábreží v Bratislave od septembra 2010. VS SAV, máj 2010, 20 s.
- 3.3 Kohút, Š. Výstava Od kalkulačky po superpočítač (Majstri počítačov) ako súčasť výstavy Majstri ducha z príležitosti 80. výročia založenia Slovenského národného múzea. VS SAV, júl 2010, 54 s.

K tomu pomocné materiály (spoluautor Ing. Monika Opálová):

- 3.4 Zoznam výstavných predmetov v SNM na Vajanského nábreží v Bratislave, Výstava Od kalkulačky po superpočítač (Majstri počítačov). VS SAV, august 2010, 11 s.
- 3.5 Výstava Od kalkulačky po superpočítač (Majstri počítačov). Výstavné predmety. VS SAV, 2010, 43 s.

Kapitola 4 Príprava Slušovickej haly

Rok 2011, kedy sa mala v máji skončiť výstava Majstri ducha, bol kľúčový v rozhodovaní, čo ďalej s Minimúzeom. Výstavné predmety boli dočasne „uschované“ v SNM a my sme mali naozaj bojovú úlohu nájsť riešenie, ako hovoril môj nebohý kolega od počítača PACER 600 Viktor Slezák zo Stupavy „čo včúl a čo potom“. Múzeum počítačov zamietol „šmahom ruky“ pán podpredseda SAV Lapin a zdanlivo už nebolo východisko. V tejto dileme som raz stretol na obede v bufete Ing. Karola Frölicha, DrSc., a počas jedenia som sa mu zdôveril, že neviem, čo mám v tejto situácii robiť, lebo ani Ústav informatiky ma v tomto nechce podržať.

Tu musím pripomenúť, že od roku 2007 som už nebol riaditeľ VS SAV a všetky väzby na P SAV oslabli. Skôr sa stratili. V tom čase som bol zamestnaný vo VS SAV (od 1. 4. 2009) na úväzok 20 hod./týždeň s úlohou vybudovať Múzeum počítačov. Ing. Frölich bol riaditeľ Elektrotechnického ústavu SAV, voľakedy za socializmu aktivista v ochrane životného prostredia. Napríklad jeden zo záchrancov starého mlyna v Kvačianskej doline. Zareagoval promptne replikou: „A musí sa to volať Múzeum?“ Nemusí. „A nemôže to byť napríklad Stála výstava?“ Dobrý nápad. Veď zákaz podpredsedu Lapina sa týkal Múzea počítačov v zmysle zákona o múzeách a galériách, keď spravíme Stálu výstavu podľa našich predstáv, nebude na to platiť ten zákaz.

V júni 2011 som na základe tejto idey vypracoval materiál *Návrh na transformáciu organizačného útvaru Minimúzeum výpočtovej techniky vo VS SAV na organizačný útvar Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku s rozšírenými možnosťami prezentácie výsledkov práce SAV pre vzdelávanie mladej generácie a pre odbornú verejnosť*.

To bola predstava o možnostiach inštalovať niekde naše zbierky a ich aj prezentovať pre školskú mládež tak, ako sme to robili v Minimúzeu a v SNM počas výstavy Majstri ducha.

Ing. Monika Opálová už bola od januára (2011) zamestnaná vo VS SAV a každý pondelok sme chodili kontrolovať stav vystavených predmetov do SNM, čistiť klávesnice, naprávať posunuté a spadnuté veci. Hneď v prvých týždňoch sme museli napríklad požiadať výstavnú firmu (PRODETAIL), aby vyrobila plexisklové kryty nad stoly s drobnými predmetmi. Monika po skončení vysokej školy bola nezamestnaná, potreboval som ju na prevádzku výstavy, a hlavne na jej zakončenie a vrátenie exponátov späť do Minimúzea, čo malo nastať v máji. Na vianočnom večierku som presvedčil riaditeľa Lacka, aby ju vzal do zamestnania pokusne na tri mesiace, a ja si na toto obdobie priberiem k svojej práci aj vedenie odboru sietí, ktoré nemalo vedúceho a suploval ho riaditeľ. Ak sa to neosvedčí, tak sa experiment po troch mesiacoch skončí. Súhlasil a Monika sa úspešne uchytila v triedení dokumentov VS SAV za ostatných 10 rokov pre odovzdanie do Ústredného archívu SAV. Už vtedy nám radil v tejto práci RNDr. Jozef Klačka, bývalý riaditeľ Ústredného archívu SAV. Okrem toho zaskakovala na sekretariáte v neprítomnosti sekretárky (chystala sa na materskú), takže sa potom stala zastupujúcou sekretárkou na dobu určitú a neskôr až ekonómkou VS SAV.

Stále sme si neboli istí, čo spravíme, keď Slušovická hala nevyjde a nebude žiadny iný nový priestor k dispozícii. Vymysleli sme núdzové riešenie, a to rozmiestniť Minimúzeum v budove VS tak, aby zbierky nezavadzali prevádzke, a aby sa dali prezentovať pre exkurzie. Tak vznikol materiál, ktorý bol východiskom, aj keď núdzovým, *Návrh na integráciu expozícií Minimúzea do priestorov VS SAV po ukončení výstavy Majstri ducha* (Kohút, Opálová).

Spolupráca s Technologickým inštitútom SAV

Situáciu sme riešili ďalej hľadaním spôsobu, ako získať Slušovickú halu pre budúcu Stálu výstavu. Slušovická hala bola v tom čase v správe Technologického inštitútu. Technologický inštitút (TI) bola organizácia SAV hospodáriaca ako rozpočtová organizácia štátu zriadená uznesením P SAV č. 820 zo dňa 11. 9. 2007 ku dňu 1. 1. 2008 ako špecializovaná organizácia SAV. Jej hlavným účelom bolo evidovať majetok štátu, ktorý bol predtým evidovaný v príspevkových organizáciách SAV. Tieto, podľa vtedy nových zákonov, museli na odpisy majetku vo svojej správe zarobiť reálne peniaze. Keď tak nedokázali ani za dva po sebe idúce roky, mali byť zrušené. Takto malo byť zrušených 11 organizácií SAV, medzi nimi ÚI SAV, ÚMMS SAV, FÚ SAV a ďalšie. TI SAV ako rozpočtová organizácia štátu nemusela robiť odpisy, a keď, tak len evidenčne, aby sa vedel stav amortizácie majetku. TI SAV však nemohol mať len túto jednu funkciu, a tak sa vybavili projekty EÚ a medzi nimi aj projekt so zameraním sa na transfer výsledkov vedeckej práce do praxe. Projekt mal názov CEKODUV – Centrum komercializácie poznatkov a ochrany duševného vlastníctva. TI SAV získal na tento projekt „*nenávratný finančný príspevok ŠF, operačný program Výskum a vývoj vo výzve 4.2 Podpora aplikovaného výskumu, vývoja a transferu technológií v Bratislavskom kraji, rámcová aktivita 4.2.3: Zvyšovanie kvality interného manažmentu prenosu technológií a poznatkov do praxe so začiatkom realizácie 1. októbra 2009. Činnosti vykonávané v rámci projektu sú plánované do 31. marca 2012. Vedúcim projektu je Ing. Marian Janek, PhD., riaditeľ TI SAV. Partnermi projektu sú Fyzikálny ústav SAV, Elektrotechnický ústav SAV, Ústav materiálov a mechaniky strojov SAV a Ústav anorganickej chémie SAV.*“

Bolo to v zmysle zriaďovacej listiny tejto organizácie, kde sa v oblasti duševného vlastníctva uvádzala ako jedna z úloh „*Výskum a vývoj v oblasti komercializácie výsledkov výskumu a vývoja a manažmentu duševného vlastníctva*“.

(Zdroj: <http://www.ktt.sav.sk/index.php?com=content&mod=db&task=show&id=82>, 23. 11. 2020)

TI SAV mal sídlo v kamennej budove ÚI SAV a tento ústav dal ako vklad do projektu prízemnú časť Slušovickej haly. Na ten účel rozdelil v katastri budovu na dve časti – prízemie a prvé podlažie. Prvé podlažie zostalo v správe ÚI SAV a prízemie dostal do správy TI SAV, ale nemal záujem sa tam presťahovať. Okrem toho mal problém, čo a ako riešiť v úlohe Transfer technológií a hlavne o čom písať hlásenia pre monitoring plnenia úlohy.

Keď som sa to náhodou dozvedel, ponúkol som riaditeľovi TI SAV spoluprácu na mnou vymyslenej študijnej etape tejto úlohy s názvom „*História transferu výsledkov vedeckej práce z výskumu do praxe v oblasti IT v SAV*“. Ako prvá etapa tejto čiastkovej úlohy mala byť výstava výsledkov vedeckej práce v Slušovickej hale a druhá etapa mala byť zmapovanie realizovaných transferov – aplikácií počítačov. K tomu som navrhol zriadiť spoločné pracovisko pod názvom **TIKT**, čo bola skratka z dlhého názvu: *Spoločné pracovisko TI SAV a VS SAV pre štúdium histórie Transferu vedeckých výsledkov do praxe a jeho prezentácia v oblasti Informačných a Komunikačných Technológií v SAV a na Slovensku*. Podrobnejší rozpis cieľov a metód práce spoločného pracoviska uvádzame v plnom znení z uvedeného materiálu:

Cieľ

Na reálnych príkladoch z histórie najrýchlejšie sa rozvíjajúcej technológie v dejinách vedy a techniky študovať mechanizmy, problémy a úspechy transferov vedeckých výsledkov od myšlienky cez základný výskum, technologický vývoj až po výrobu a realizáciu v praxi.

Komparatívnymi štúdiami hľadať spôsob využitia know-how z minulosti a transponovať ho do súčasných podmienok kreativity výskumného pracovníka v slovenských podmienkach v celej šírke problémov technických, ekonomických aj sociálnych.

*Prezentovať fenomény urýchľovania výskumu pomocou IKT formou **Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku** pre inšpiráciu súčasníkov a motiváciu mladej generácie.*

Vízia v krátkodobom horizonte

Využiť unikátne a rozsiahle bohatstvo nazbieraných artefaktov a dokumentácie Minimúzea VS SAV pre potreby propagácie myšlienky urýchľovania prenosu výsledkov výskumu do praxe. Demonštrovať to na príklade vývoja a aplikácií počítačov v SAV, najmä v témach:

1. Cyklus veda – vývoj – výroba – aplikácie v projekte RPP-16.
2. Vznik prvého slovenského počítača v podmienkach zakladania prvého vedeckého kybernetického pracoviska na Slovensku.
3. Analýza metód nasadzovania a využívania počítačov pre vedecko-technické výpočty v SAV v rôznych časových a spoločenských obdobiach: ZRA-1, GIER, CDC, SIEMENS, EC, SMEP, ORIGIN 2000.
4. Genéza a spoločenská i ekonomická opodstatnenosť vzniku nových organizácií pri transfere know-how do praxe a podpora základného a aplikovaného výskumu pomocou IKT. Napríklad analyzovať organizácie: VÚVT Žilina, ÚVTVŠ v Mlynskej doline v Bratislave, SLOVDEK, VS SAV, SANET a pod.

Najbližšie očakávané výsledky

Zriadenie Stálej výstavy histórie IKT v SAV a na Slovensku v priestoroch Slušovickej haly a iniciovanie podpory vzdelávacieho procesu na stredných a vysokých školách ako transfer know-how do vzdelávania mladej generácie.

Spracovanie materiálov o výskume a vývoji RPP-16, o výrobe a aplikáciách v praxi ako príklad užitočnosti základného výskumu v SAV s demonštrovaním úspešného transferu vedeckých výsledkov do praxe.

Prezentácia výsledkov

Výsledky štúdií a výskumov histórie transferov výsledkov výskumu do praxe budú prezentované formou publikačnej činnosti, odbornými prednáškami, odbornými výkladmi lektorov počas exkurzií.

Zúčastnené organizácie a ich vklady do spoločného pracoviska

VS SAV poskytne:

Zbierkové predmety Minimúzea vrátane dokumentácie a portfólia záujemcov o vzdelávanie

Pracovníka – kurátora Stálej výstavy a vedúceho TIKT

Organizačno-metodické vedenie spoločného pracoviska

Pripojenie na internet spoločného pracoviska aj TI SAV

Portfólio externých spolupracovníkov

TI poskytne:

Priestor jedného segmentu Slušovickej haly na inštaláciu Stálej výstavy

Miestnosť pre vedúceho TIKT

Termíny plnenia

Vznik TIKT	19. 8. 2011
Vyčistenie priestorov pre Stálu výstavu	2. 9. 2011
Presťahovanie zbierkových predmetov	7. 9. 2011

Tento materiál vypracoval Ing. Štefan Kohút 10. 8. 2011 s ústnym súhlasom riaditeľa VS SAV. Prílohou bol materiál *Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku, Návrh na transformáciu organizačného útvaru Minimúzea výpočtovej techniky vo VS SAV* z júna 2011, ktorý schválil Ing. Tomáš Lacko, riaditeľ VS SAV. Návrh na transformáciu Minimúzea výpočtovej techniky na Stálu výstavu dejín výpočtovej techniky na Slovensku so žiadosťou prideliť Výpočtovému stredisku SAV na tento účel časť, v súčasnosti neobsadenej Slušovickej haly, poslal riaditeľ Lacko podpredsedovi SAV Lapinovi listom dňa 16. 6. 2011. Pravdepodobne neposlali ani odpoveď, lebo ja som ju nevidel a nenašla sa v archíve. Telefonicky mi vtedy podpredseda Lapin oznámil, že „*môžete tam (do Slušovickej haly) tie veci zložiť, ale nesmiete ich vystaviť*“. Šalamúnske rozhodnutie, ktoré ale neriešilo náš problém. Malo to jedno pozitívum. Nebolo rigorózne negatívne.

Zámer vytvoriť spoločné riešiteľské pracovisko však vyhovoval riaditeľovi TI SAV, lebo riešil jeho problém o plnení úloh tak, že VS SAV, teda presnejšie Ing. Kohút bude pracovať a realizovať výstavu a pracovníci TI SAV si to budú písať ako plnenie úloh projektu. Na základe takejto ústnej dohody bol riaditeľ TI SAV naklonený uzavrieť dohodu s VS SAV o poskytnutí priestorov Slušovickej haly pre Stálu výstavu. Problém bol len v tom, že nebol oprávnený manipulovať s priestorom sám, ale potreboval súhlas 11-člennej rady riaditeľov, ktorá dozorovala činnosť TI. Tento súhlas som sa pokúsil vyžiadať od nich mailom, kde som zdôvodnil účel budúceho využitia Slušovickej haly a aj aktuálnosť témy, ktorú chceme spolu s TI SAV riešiť. Žiadosť v mojom maile zo 16. 8. 2011 (o 7.32 ráno) bola nasledovného znenia:

„Vážená správna rada TI SAV,

dovoľujem si Vás ako dlhoročný pracovník ÚTK SAV, zakladateľ VS SAV (vzišlo z ÚTK, 1973), autor Minimúzea vo VS SAV (v zmysle Štatútu SAV, 2002) a ako spoluautor úspešnej výstavy *Majstri ducha (2010/2011)* požiadať o odsúhlasenie myšlienky spoločného pracoviska TI SAV a VS SAV v oblasti štúdia a prezentácie transferov technológií v oblasti IKT v minulosti v SAV a možno aj v širšom regióne. Myšlienku zhmotnenú do písomnej formy Vám prikladám.

Slovenskej akadémii bolo vždy vlastné, že presadzovala svoje výsledky na aplikácie v praxi. V oblasti IKT sa mnohé veci podarili, ako sa daria aj dnes niektorým pracoviskám. Propagovať túto vlastnosť, či už z minulosti alebo prítomnosti, je užitočné. Najmä keď sa zvýrazní kontinuita tejto schopnosti.

V období 2001 – 2006, kedy som viedol VS SAV a bol členom správnej rady OZ SANET, sa urobili prevratné zmeny v podpore vedeckej práce v oblasti IKT. Rýchlosť pripojenia SAV na internet sa zvýšila z 2 Mb/s na 10 Gb/s, čo je 500-krát viac, spoľahlivosť stúpla z 10 porúch za deň na 1 poruchu za 2 roky. Asi ste to všetci pocítili. Toto sme si nekúpili, toto sme si sami spravili, aj keď mechanické práce robili subdodávatelia. Princíp bol jasný: urýchlený transfer moderných technológií do prostredia, kde sú okamžite užitočné.

Dovoľte nám preto prezentovať technológie IKT, ktoré v minulosti rovnako intenzívne a užitočne zasiahli tých, ktorí boli na nové pripravení (ÚACH, ÚSTARCH, EIÚ, ÚM, ÚTK, ÚMMS, ÚP a ďalšie). Pamätáte si užitočnosť nasadenia počítačov CDC, SIEMENS, ORIGIN, ale dnes bojujeme s názormi: Načo nám je superpočítač? Keď sme sa voľakedy nebáli, tak

prečo sa bojíme teraz? História Vám ukáže, že sme išli do nových vecí s rizikom, ale nadšením, a na to netreba peniaze.

V Slušovickej hale, ktorá zľava prázdnotou už tri roky, chceme tieto vlastnosti SAV – púšťať sa pioniersky do nových vecí – prezentovať v tom, čo máme v Stálej výstave histórie výpočtovej techniky na Slovensku a v štúdiu tých fenoménov, ktoré nová technika prinášala. Napr. projekt RPP začal základným výskumom v 1967, pokračoval aplikovaným v 1970 a výrobou prvých troch kusov počítačov v roku 1973. Aplikácie v technologických sférach, dovtedy nevidané, začali už v roku 1974. Vyrobito sa 107 kusov počítačov. Musím podotknúť, že základný výskum procesora RPP začal len 5 rokov po tom, čo v MIT USA začali experimenty s multiprogrammingom (3. generácia).

Predkladám Vám návrh na Spoločné pracovisko a aj na využitie časti Slušovickej haly na tento účel. Bud' me hrdí na to, čo sme dokázali a odrazme sa od tých príkladov, lebo naše mozgy revolúcia nepoškodila, len sú možno zaťažené balastom súčasných dní. Preto si treba pripomínať, kto sme boli a kto sme.

Stálu výstavu predpokladáme na dva roky a potom sa uvidí, aká bude situácia v SAV a SR. VS SAV spolupracuje v oblasti dejín IKT so Slovenským technickým múzeom, SNM, s Inštitútom Charlesa Babbagea v Minnesote, s Univerzitou v Haagu, s UMB v Banskej Bystrici, s TnU AD v Trenčíne, FIIT STU a ďalšími inštitúciami. Úroveň našej prezentácie histórie IKT ocenilo aj SNM, keď nás prizvalo ako spoluautorov výstavy Majstri ducha.

Technické a organizačné detaily (BOZP, PO, bezpečnosť, hygiena a pod.) si vieme dohodnúť s TI SAV tak, aby pre TI nevznikli náklady z tohto titulu. Blízkosť Slušovickej haly pri VS SAV tieto veci umožní, a okrem toho účastníci cielených študijných exkurzií budú môcť po prehliadke historických exponátov vidieť aj najmodernejšiu technológiu vo VS SAV.

Ďakujem, že ste tento dlhý mail prečítali a dúfam, že vo Vás vzbudil pocit podporiť myšlienku Stálej výstavy histórie IKT na Slovensku. Dňa 5. 9. 2011 už balíme výstavu v SNM a 7. 9. by sme ju chceli už zložiť v priestoroch Slušovickej haly.

Ďakujem Vám za pochopenie a pomoc.

*Štefan Kohút
autor výstavy“*

Moja výzva, aj keď zložito napísaná, mala okamžitú odozvu. Už 22. 8. 2011 o 14.30 píše riaditeľ Janek mail Ing. Kohútovi, že sa ozvali piati riaditelia: Oľga Pecháňová, Stanislav Hlaváč, Karol Frölich, František Simančík, ktorí boli „za“ a jeden (Ladislav Hluchý) bol proti. Na záver tejto správy oznamuje: „*V prípade hlasovania musí byť nadpolovičná väčšina hlasov členov SR za, takže momentálne nám chýbajú ešte 2 hlasy.*“ Okrem tejto dobrej správy z tónu mailu vyplývalo, že sme získali na svoju stranu riaditeľa Mariana Janeka.

Nakoniec 6 riaditeľov s výstavou súhlasilo, jeden bol proti, dvaja boli v zahraničí, jeden napísal, že je to málo informácií pre neho, aby sa vyjadril, a jeden sa neozval. Takže sme Slušovickú halu získali počtom hlasov 6:5. Bolo to úžasné, keď si predstavíte zanedbanú, špinavú halu bez obsluhy, so samovoľne sa otvárajúcimi oknami a nad ňou správna rada 11-tich riaditeľov vedeckých organizácií SAV. Zlou správou bolo, že jediný, kto zamietol Stálu výstavu, bol riaditeľ UI SAV napriek tomu, že prezentovala históriu jeho ústavu.

Ukončenie výstavy Majstri ducha

Výstava Majstri ducha skončila 4. 9. 2011 a posledný povolený termín odvozu exponátov bol 12. 9. 2011. Na základe súhlasu správnej rady požiadal riaditeľ VS SAV dňa 30. 8. 2011 listom riaditeľa Janeka o súhlas uskladniť výstavné predmety z výstavy v SNM v priestoroch Slušovickej haly už dňa 7. 9. 2011 v predstihu pred podpísaním zmluvy. Výstavné predmety sme v tomto termíne presťahovali za výdatnej pomoci kolegov z VS SAV ako baličov a nosičov. Na analógový počítač prišla ťažká partia a zložili ho v hale, lebo sa nezmestil cez dvere do miestnosti č. 1, kde mal pôvodne stáť. Na presun analógového počítača sme mali povolenie od Ing. Ladislava Klímu zo STM v Košiciach a to mailom z 30. 8. 2011. Pretože sa jedná o historicky unikátny stroj a veľmi významnú kultúrnu technickú pamiatku, uvediem celé znenie povolenia (mailu):

„Vážený pán Ing. Kohút,

na základe písomnej žiadosti zo dňa 17. 08. 2011 vo veci zapožičania „analógového počítača“, ktorý bol prezentovaný na výstave Majstri ducha (časť venovaná histórii počítačov), súhlasíme pri deinštalácii spomínanej výstavy s jeho prevezením do Minimúzea ÚTK SAV. Vaša žiadosť bola prejednaná s generálnym riaditeľom Ing. E. Labaničom dňa 30. 08. 2011.

Z dôvodov, že predmetný analógový počítač je zo zbierkového fondu STM v Košiciach, jeho zapožičiavanie v zmysle múzejných predpisov bude riešené formou zmluvy o výpožičke, ktorej návrh Vám zašleme najneskôr do konca septembra t. r.

Tešíme sa na spoluprácu.

Ing. Ladislav Klíma

ODVVA 2

STM Košice“

Dňa 7. 9. 2011 sme presťahovali do Slušovickej haly aj exponáty z Minimúzea v budove VS. Dňa 11. 9. 2011 bola podpísaná zmluva o spolupráci medzi VS SAV a TI SAV, kde sa v článku I hovorí:

„Predmetom tejto zmluvy je deklarovanie, potvrdenie a určenie vzájomnej spolupráce medzi TI SAV a VS SAV zameranej na prezentáciu výsledkov výskumu a vývoja SAV v oblasti informačných a komunikačných technológií a prezentáciu materiálov, ktoré budú dokumentovať príklady úspešného prenosu výsledkov výskumu a transferu technológií do praxe.“

V článku III sa potom (konečne) uvádza, že TI SAV dáva k dispozícii miestnosti Slušovickej haly č. 5 a 8, kde **VS SAV môže predbežne uskladniť** svoje exponáty. To znamenalo, že po podpise zmluvy máme okamžite k dispozícii dve miestnosti s plochou 5 x 5 m, kam môžeme previezť naše nazbierané staré počítače z výstavy Majstri ducha. Bol to prvý malý úspech, ale hlavné bolo, že nemusíme nosiť tie predmety do budovy VS, lebo tam sa už pripravovali priestory pre superpočítač. Presne povedané, všetky exponáty boli zložené už 7. 9. 2011 v miestnosti č. 5 a 8.

Jeden z problémov, pre ktorý nám nechcel na začiatku pán riaditeľ TI vyhovieť, bol, že WC sú v nepoužiteľnom stave. Boli naozaj hrozné, ako na nejakej zabudnutej železničnej stanici pre cestujúcich 4-tou triedou. Misy boli hnedočervené, špina a pavučiny všade. Vypýtal som

si kľúče od budovy, kúpil 4 fľaše octu a do každej misy nalial jeden liter octu. O dva dni som misy vydrhol WC kefou a boli biele ako nové. V ÚMMS SAV som si požičal Kärcher a celé miestnosti (boli dve – M a Ž) som vystriekal od povaly až po zem. Potom som zavolať pána riaditeľa a ukázal mu, že problém WC už neexistuje. Zostali len špinavé miestnosti so zašliapanými kobercami, prilepenými na podlahu a posiate zdochnutými muchami. Miestnosti neboli používané tri roky a nijako neudržované a neočistené po stavbároch tunela SITINA. Tú budovu preto nazývali SKANSKA, podľa názvu stavebnej firmy.

Pre tento dôvod bol v uzavretej zmluve bod č. 4 v článku III, že „*TI SAV umožní VS SAV prípravu prostredia Slušovickej haly potrebného na realizáciu spolupráce*“.

Tak sme sa mohli pustiť do práce, teda presne povedané, ja sám. Už predtým (30. 8. 2011) som však napísal materiál *Koncept revitalizácie Slušovickej haly*. Z 13 úloh revitalizácie uvediem len dve, ktoré sa dali zvládnuť svojpomocne (štruktúra je podľa Konceptu):

Vnútorne priestory v miestnostiach	Zašliapané a zaprášené podlahové krytiny, zaprášené steny	Vyhodiť podlahové krytiny, odstrániť zvyšky lepidla na pôvodnej gumovej krytine, umyť steny, podlahu a okná, prestriekať okraje dezinfekčným prostriedkom	VS SAV
Chodba	Zaprášená podlahová guma a steny, nevhodne inštalovaná kuchynka, zničené stropné osvetlenie, chýbajúce časti podhľadu	Reinštalovať kuchynku, umyť podlahu, steny a strop, vymeniť osvetlenie a doplniť podhľad	VS SAV

Riaditeľ VS SAV, keď videl, že je už reálna možnosť dostať tieto priestory do používania, poskytol financie na brigádnikov – študentov, ktorí by pomohli Slušovickú halu vyčistiť.

Príprava priestorov pre Stálu výstavu

Dňa 12. 11. 2011 nastúpili štyria študenti – brigádnici na čistenie Slušovickej haly. Prvou etapou čistenia bolo vytrhávanie špinavých a zaprášených kobercov prilepených na podlahovú gumu vo všetkých miestnostiach. Následne sa zostatky po lepidlách čistili rozpúšťadlami a brúsili uhlovou brúskou. Nasledovalo umývanie krytov stropných svietidiel a samotného stropu a stien. Potom opravy a umývanie žalúzií a nakoniec všetky okná. Aj keď nám dovolili použiť pre naše exponáty len dve miestnosti, podmienkou bolo vyčistiť celú prízemnú časť Slušovickej haly. Matematicky sa dá táto podmienka vyjadriť tak, že za povolených 50 m² sme museli vyčistiť 600 m². Naplnili sme jeden veľký kontajner OLO s odpadom. V troch miestnostiach (č. 3, 4, 5) sme museli zavolať profesionálnu firmu a dať položiť 72 m² novej podlahy (29. 11. 2011, spoločnosť VETEX Int., s. r. o.), pretože pôvodná sa nedala vyčistiť do prevádzkyschopného stavu. Boli to miestnosti riaditeľa stavebnej firmy a jeho sekretariátu, zrejme najnavštevovanejšie a najviac zaťažené.

Po toľkej drine som mal pocit akejsi nespravodlivosti, že ten, kto má majetok štátu na starosti, nemusí nič robiť a my, ktorí to chceme využívať, aby sme mohli ľuďom ukazovať našu históriu IT, musíme takto „makať“. Rozhodol som sa, že exponáty z tých dvoch miestností rozložím do všetkých v prvej časti prízemí (miestnosti č. 1 – 8). Rozmiestnenie exponátov

bolo navrhnuté vlastne už v materiáli *Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku* z júna 2011. Takže odborný problém to nebol.

Brigádnici pred prvým exponátom (RPP-16S) Stálej výstavy dejín VT na Slovensku.
Vpravo počítač PDP-11/40 pripravený na inštaláciu.

Brigádnici – študenti pracovali so mnou každú sobotu 12 hodín a cez týždeň som montoval stoly a rozmiestňoval exponáty sám. Veľmi dôležité bolo, že jednúčelové výstavné stoly vyrobené pre Majstrov ducha sme si mohli odviezť, lebo pre SNM neboli použiteľné. Pre vysvetlenie to boli stoly z drevotriesky – vrchná doska aj nohy – pospájané špeciálnymi skrutkami do drevotriesky. Aby nespádli, boli priskrutkované zadnou časťou o stenu. Boli vyložene len na vystavovanie. Po prispôbení som ich montoval do miestností podobným spôsobom, ako boli v SNM. Boli ťažké a robil som to len sám. Trávil som tam celé dni, často aj do 21.00 hod., vrátane soboty a nedele. Napriek upokojenej situácii som cítil, že musím tú výstavu dokončiť čo najrýchlejšie. Keď sa minuli dosky zo SNM, našiel som v budove sadu vyhodnených drevených obkladov zo stien miestnosti č. 13, kde boli vymenené za nejaký iný obklad. Nevedel som a ani neviem prečo, ale mal som dosky na ďalšie stoly. Spojením dvoch dosiek obkladu som vyrábal hornú dosku stola a z jednej samostatnej dosky boli dobré nohy. Využíval som technológiu priskrutkovania stola ku stene. Pôvodné stoly na Majstroch ducha boli tmavošedé a boli pre mňa deprimujúce. Všetky som prefarbil na béžovo, len nohy stolov som nechal pôvodné. Problémom bývalo len skrutkovanie nôh na vrchnú dosku, keďže taký stôl mal len dve nohy a bol som sám. Držať dlhý stôl a pritom mu priskrutkovať nohy bolo jednému obťažné a často sa to nepodarilo na prvýkrát. Keď som sa raz sám okolo 20.30 hod. pasoval s veľkým stolom, zazvonil zvonček na dverách. Peter Trebatický z ÚI SAV išiel domov okolo haly a videl svietiť. Dal si dole kabát a ešte hodinu mi pomáhal montovať stoly. Takto sa postupne zaplňali miestnosti exponátmi.

Počítače VAX, ALPHA a PDP

Dôležitou časťou tejto fázy prípravy výstavy bolo aj získanie dvoch väčších výstavných predmetov, a to počítačov VAX a PDP-11/40. Pribudli aj dva menšie, ale vzácne exempláre počítačov ALPHA firmy DEC. Už tri roky predtým mi ponúkal vedúci výpočtového strediska Fakulty matematiky fyziky a informatiky UK v Bratislave Ing. Štefan Gašpar počítač VAX do zbierok Minimúzea. Nemal som však absolútne priestor, kde počítač aspoň uskladniť. Z roka na rok som tento záujem predlžoval a dúfal, že nejaký priestor nájdem. Príležitosť sa naskytla až so získaním Slušovickej haly.

Počítač VAX (obrázok vľavo) a dva počítače ALPHA (obrázok vpravo) vo Výpočtovom stredisku FMFI UK, v pozadí vedúci VS Ing. Štefan Gašpar

Zavolať som vedúcemu VS. Bolo to v poslednej chvíli, lebo počítače už boli pripravené na odvoz do zberu. Nemožno zazlievať technikom VS, že v počítači už mnoho vecí chýbalo, ale vonkajší vzhľad zostal. Počítač VAX bol zaujímavý tým, že bol posledným produktom firmy DEC, ktorý bol zahrnutý ako vzor do systému SMEP (SM 52/12). Potom firma DEC vyvinula prvý 64-bitový procesor na jednom čipe (ALPHA čip) a vytvorila nový rad počítačov ALPHA. Tým však aj skončila, kúpila ju firma COMPAQ a tú zas Hewlett Packard. Preto boli tieto počítače zaujímavé pre históriu IT na Slovensku. Rýchlo som objednal firmu Menšie sťahovanie a previezli sme počítače do Slušovickej haly.

Ďalšiu možnosť rozšírenia expozícií predstavoval počítač PDP-11/40 z Výskumného ústavu lekárskej bioniky, ktorý už 20 rokov vlastnil a ochraňoval na chate v Šenkviaciach Ing. Peter Briatka. Príbeh tohto počítača sme spomínali v prvej kapitole. Previezli sme ho rovnako ako VAX do Slušovickej haly. Pridali k nemu aj periférie, ktoré boli používané s počítačmi DEC vo VÚLB: displej VT05, writing tablet a krivkový zapisovač CALCOMP.

Počítač PDP-11/40 v expozícii Stálej výstavy a dosky procesora, pamäte a riadenia periférií

Sprístupnenie exponátov

Nakoniec sa podarilo ukončiť upratovanie a rozmiestňovanie exponátov ešte pred Vianocami. Aby som mal istotu, že sa tam už nikto iný nenastáhuje, lebo „moje“ boli len dve miestnosti, zorganizoval som malú slávnosť s názvom Zahájenie činnosti spoločného pracoviska VS SAV a TI SAV spojené s prvou prezentáciou zbierok Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku v priestoroch Slušovickej haly 16. 12. 2011 o 14.00 hod. Pozvaní boli členovia Správnej rady TI SAV, riaditelia VS a TI, osobnosti IT akademik Plander, profesor Sláma a bývalí pracovníci ÚTK SAV a ďalší hostia. Po slávnostných príhovoroch riaditeľov pripomenul riaditeľ Ústredného archívu SAV PhDr. Jozef Klačka, že v sklade archívu je okolo 300 fasciklov dokumentov z histórie ÚTK SAV a tie môžu byť užitočným zdrojom historických dát a dokumentov. Pracovníci Stálej výstavy ich môžu prostredníctvom Ústredného archívu študovať. Vtedy som si ešte neuvedomil, čo táto pripomienka bude pre nás v krátkom čase znamenať. Potom nasledovala prehliadka zbierok, kde som viedol exkurziu prítomným s upozornením, že sa jedná o rozmiestnenie podľa tém výstavy, ale zatiaľ bez popisov, dokumentácie a posterov, ktoré sa postupne budú doplňovať. Prítomný bol samozrejme aj riaditeľ TI SAV, ktorý v poslednej miestnosti venovanej osobným počítačom zbadal osobný počítač PMD 85 a začal vzrušene všetkým rozprávať a ukazovať, ako na tom písal diplomovku. Keď toto utíchlo, pristúpil som k nemu a diskretné, ticho som mu povedal: „Vidíte, že je to celé pekné a takto to dáva zmysel. Podpíšme dodatok k zmluve, že to môže takto zostať.“ Rovnako, ako ostatní, aj on bol nadšený celou výstavou a súhlasil. Navyše voči ostatným si vedel predstaviť, aké špinavé boli tieto miestnosti ešte pred dvomi mesiacmi a dnes sú čisté a vysvietené s úplne novou a zmysluplnou náplňou.

Zahájenie činnosti spoločného pracoviska TI SAV a VS SAV a sprístupnenie zbierok Stálej výstavy.

Na ľavom obrázku zľava Ing. Karol Fröhlich, doc. Martin Šperka, riaditeľ Tomáš Lacko, Ing. Štefan Kohút. Na pravom obrázku zľava Ing. Štefan Ložek, akademik Ivan Plander, Ing. Ivan Gašparík, PhD.

Expozícia integrovaných obvodov a chodba Slušovickej haly s chronológiou vývoja počítačov

Počas prehliadky zľava prof. Jozef Sláma, Ing. Karol Fröhlich, DrSc., Ing. Juraj Stein, CSc.,
PhDr. Jozef Klačka, Ing. Marian Janek, PhD.

Vpravo miestnosť s expozíciou osobných počítačov a novou podlahou.

Dodatok č. 1 bol podpísaný 19. 1. 2012, kde sa v čl. 2 konštatuje, že „V zmysle článku II Zmluvy bola pracovníkmi VS SAV realizovaná Výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku (ďalej len Výstava) v priestoroch Slušovickej haly ako výsledok spolupráce TI SAV a VS SAV. V článku 4 sa uvádza to, čo sme najviac potrebovali:

„1. Vyhradené priestory, ktoré bude využívať VS SAV:

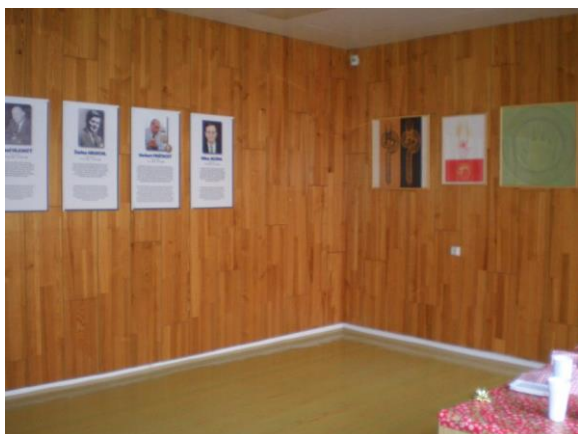
Miestnosti číslo 1, 2, 3, 4, 5 ako expozície Výstavy.

Miestnosť číslo 7 ako pracovisko vedúceho Výstavy.

Miestnosť číslo 8 ako depozitár, dielňa, knižnica, miestnosť pre upratovačku, lektorov a dokumentaristu...“

V ďalšom texte sa spomína využívanie miestnosti č. 6, haly a chodieb.

Na Vianoce skončili brigádnicí a nový rok sa začal usilovnou prácou na dokončovaní expozícií. Práce bolo dosť a dosť. Ešte predtým, 21. 12. 2011, riaditeľ VS SAV taktiež nadšený novou výstavou, zakúpil pre učebňu (v miestnosti č. 6) 20 stoličiek a 23. 12. 2011 televízor SONY. Ten dovezli až po Vianociach (28. 12.), ktoré sme mali vynikajúce s pocitom, že sa nám všetko podarilo.

Učebňa dňa 16. 12. 2011 a nové stoličky o 5 dní neskôr v učebni dňa 21. 12. 2011

Takto úspešne sa skončila sága hľadania nových priestorov pre Minimúzeum. Bolo to zaujímavé tým, že budovu Slušovickej haly dal v roku 1989 postaviť doc. Ivan Plander, vtedy riaditeľ Ústavu technickej kybernetiky pre svojich zamestnancov, ktorých v tom roku už bolo 580. Bola to montovaná budova mimo plánovaných stavieb v rámci päťročnice a postavilo ju JZD Slušovice vo veľmi krátkom termíne. Odtiaľ pochádza jej vtedy rozšírený názov. Do budovy sa sťahovali prví zamestnanci v roku 1990, vrátane autora týchto riadkov, keď už bol Plander odvolaný z funkcie riaditeľa ako dôsledok politických zmien v štáte. Zároveň to bol aj koniec slávnej inštitúcie so značkou ÚTK a postupne aj koniec pracovísk pre jej zamestnancov. Budovu si potom prenajala nová organizácia SWH – Software House, ktorú založili bývalí zamestnanci ÚTK SAV. Po nej to bol SWH – SIEMENS, potom SKANSKA pre výstavbu tunela SITINA. Po nej to bolo VS SAV pre Stálu výstavu dejín výpočtovej techniky na Slovensku, o čom je táto kapitola.

Materiály vypracované v tomto období

- 4.1 Kohút, Š. Návrh na transformáciu organizačného útvaru Minimúzeum výpočtovej techniky vo VS SAV na organizačný útvar Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku s rozšírenými možnosťami prezentácie výsledkov práce SAV pre vzdelávanie mladej generácie a pre odbornú verejnosť. VS SAV, jún 2011, 7 s.
- 4.2 Kohút, Š. – Opálová, M. Návrh na integráciu expozícií Minimúzea do priestorov VS SAV po ukončení výstavy Majstri ducha. VS SAV, júl 2011, 18 s.
- 4.3 Kohút, Š. TIKT – spoločné pracovisko VS SAV a TI SAV pre štúdium transferu vedeckých výsledkov do praxe a jej prezentácia v oblasti informačných a komunikačných technológií v SAV a na Slovensku. VS SAV, august 2011, 2 s.
- 4.4 Kohút, Š. Koncept revitalizácie Slušovickej haly. VS SAV, august 2011, 4 s.
- 4.5 Kohút, Š. 20 rokov Slovenskej akademickej dátovej siete SANET 1991-2011. Združenie používateľov slovenskej akademickej dátovej siete SANET, Bratislava, 2011, 46 s.

Kapitola 5 Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku

Rok 2012 začal úspešne podpísanou zmluvou potvrdzujúcou skutočnosť, že môžeme Stálu výstavu realizovať v prvej polovici prízemnia Slušovickej haly, čo nám v tom období úplne stačilo, a mohli sme začať naplno pracovať na realizácii našich predstáv, ktoré doteraz boli len na papieri. Úspech rýchleho upratania Slušovickej haly a prvého rozmiestnenia exponátov znamenal uzavretie kapitoly snaženia sa o získanie Slušovickej haly pre Minimúzeum. Spečatila to dohoda TI SAV a VS SAV vyjadrená v Dodatku č. 1 k pôvodnej Zmluve o spolupráci. Napriek tomuto úspechu nemohol som si založiť ruky, lebo vlastná práca na budovaní výstavy sa len začala. Záujem o túto činnosť zo strany VS SAV sa prejavil zakúpením stoličiek a veľkého televízora do učebne. Z výstavy Majstri ducha sme si priniesli všetky plagáty a postery, ktoré som pre ten účel navrhol a firma PRODETAIL ich vyrobila a inštalovala v SNM. Teraz boli k dispozícii na prezentáciu v nových priestoroch. Na to, aby mohla byť výstava schopná prezentácie pre verejnosť, chýbali jej popisy exponátov, exponáty zoradené do výstavných celkov, správne uložené s pedagogickou nadväznosťou pre lektora. Princíp tejto práce bol urobiť všetko svojpomocou a s nulovými finančnými nákladmi „zo štátneho rozpočtu“. Poslúžili na to nepokrčené „paplnedekle“ zo starých krabíc, ktoré som zháňal, kde sa dalo. Nápisysom tlačil na žltý papier a lepil ho Duvilaxom na „paplnedekle“. Tie som priskrutkoval na stenu, a tak sa vytvárali zmysluplné výstavné celky.

Inštalovanie expozície osobných počítačov.
Pokus o oživenie počítača TNS.

Okrem samotných expozícií bolo potrebné upraviť aj okolie budovy, očistiť schody, nafarbiť bránu od Dúbravskej cesty, vymeniť nápisy na vonkajších dverách budovy, kúpiť a namontovať zvončeky z oboch strán, vymeniť vložky na dverových zámkoch, zaistiť okná, aby sa samovoľne neotvárali atď. Toto bol samostatný problém – ako zabezpečiť, aby sa okná nedali otvoriť násilím a samovoľne už vôbec nie. Vyriešil som to drevenými zábranami priskrutkovanými na parapetu zvnútra skrutkami M10, ktoré zablokovali akýkoľvek pohyb okna. Z hľadiska bezpečnosti bolo ponechané jedno otváracie okno v každej miestnosti ako núdzový východ. Tam bola drevená zábrana konštruovaná ako vyberateľná a okno bolo označené nápisom „Núdzový východ“.

Dňa 7. 3. 2012 bola podpísaná rámcová dohoda o vzájomnej spolupráci medzi VS SAV a Slovenským technickým múzeom v Košiciach, platná na dobu neurčitú. Táto zmluva bola pre nás veľmi významná, lebo garantovala správnosť našich konaní v múzejnej činnosti.

Úpravy vchodov do budúcej Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku.
Na ľavom obrázku je plagát ohlasujúci, že v budove sa rieši úloha EÚ Efektívne riadenie výroby a spotreby energie z obnoviteľných zdrojov.

Keďže sme dostali veľké priestory, osmelili sme sa začať budovať tzv. Historickú knižnicu, kde by sme chceli zbierať staré knihy, príručky a dokumentáciu k počítačom, ale museli sme mať aj depozitár, dielňu pre reštaurátora a samozrejme miestnosť pre upratovačku. To všetko sa malo zmestiť do jednej miestnosti 5 x 5 m. Miestnosť, ako každá iná, mala 4 rohy, a tak v každom bolo niečo iné: Knižnica, upratovačka, dielňa, depozitár.

Vľavo budúca Historická knižnica a miestnosť pre upratovačku.
Vpravo dielňa a začiatok regálu pre depozitár.

Najdôležitejšie však boli miestnosti s expozíciami, ktoré dávali zmysel celému nášmu snaženiu. Tieto sa postupne zaplnili tým, čo sme mali z Minimúzea a z výstavy Majstri ducha vrátane interaktívnych prvkov, a to emuláciu dierovania údajov do diernej pásky a vizualizáciu záznamu dát na magnetickej páske. Na klávesnici sa písali údaje a na obrazovke sa tieto údaje „dierovali“ v kóde ASCII. Na žltom podklade diernej pásky sa vykresľovali čierne

kolieska a vedľa sa vypísal vydierovaný znak a jeho binárny, oktálový aj dekadický kód. Po troch mesiacoch práce bola výstava vhodná na prezentáciu. Nasleduje obrazová reportáž.

Miestnosť č. 1 Číslicové počítače ZRA-1 a GIER vľavo a analógové a hybridné počítače vpravo

Miestnosť č. 2 Počítač RPP-16S a počítače SMEP

Miestnosť č. 3 Sálkové počítače

Miestnosť č. 4 Komunikácie

Miestnosť č. 5 Osobné počítače a integrované obvody

Počas týchto prác sa vymenil riaditeľ TI SAV. Namiesto Ing. Mariana Janeka, PhD., prišiel RNDr. Arpád Nagy, CSc.

Teraz už nič nebránilo tomu, aby sme Stálu výstavu dejín výpočtovej techniky na Slovensku slávnostne otvorili. Pozvánky išli v prvom rade hosťom, ktorí sa zúčastnili na zahájení činnosti spoločného pracoviska TI SAV a VS SAV, a všetkým spolupracovníkom a podporovateľom z Košíc, Žiliny a Bratislavy, bývalým zamestnancom Ústavu technickej kybernetiky SAV a súčasným, zamestnaným v ÚI SAV. Pozvánka je na nasledujúcej strane. Na ďalšej je obrazová reportáž z otvorenia Stálej výstavy.

Výpočtové stredisko Slovenskej akadémie vied

Dúbravská cesta 9, 845 35 Bratislava 45

a

Technologický inštitút Slovenskej akadémie vied

Dúbravská cesta 9, 845 13 Bratislava 45

si Vás dovoľujú pozvať na otvorenie

Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku

dňa 18.5.2012 o 14:00 hod

v priestoroch tzv. Slušovickej haly v areáli SAV na Patrónke v Bratislave

Ing. Tomáš Lacko v. r.
riaditeľ VS SAV

RNDr. Arpád Nagy, CSc. v. r.
riaditeľ TI SAV

Zadný vchod z areálu SAV

Vchod z Dúbravskej cesty

Slávnostný príhovor pri otvorení Stálej výstavy mal Ing. Tomáš Lacko, riaditeľ VS SAV. Vpravo RNDr. Arpád Nagy, CSc., nový riaditeľ TI SAV.

Na úvod zazneli ľudové melódie v podaní ľudového umelca a výrobcu fujár Ing. Vlada Baláža

Hlavným diskutérom bol akademik Ivan Plander (sediaci). Vpravo s poslancom NR SR Jozefom Mikloškom, v pozadí Miloš Ort, profesor Jozef Sláma a riaditeľ Tomáš Lacko.

Nechýbala televízia (Dárius Haraxin, TV JOJ), ani občerstvenie (Hanka Jančinová) a Ing. Ivan Kočíš

Stálu výstavu po jej otvorení navštívilo do konca roka ešte 393 návštevníkov, zapísaných do knihy návštev. Bolo ich isto viac, lebo spočiatku sme zápisy do knihy pokladali za dobrovoľné. Neskôr sme prišli na to, že Kniha návštev môže slúžiť aj na evidenciu návštev, teda na sledovanie počtu akcií a počtu návštevníkov. Školám sme dávali knihu podpísať pred začatím exkurzie a žartovne sme pobádali žiakov, aby sa podpísali so zdôvodnením, že vstupné sa neplatí a podpis je ako vstupenka. Za jeden podpis dostaneme 50 centov... Jeden žiak sa hneď hlásil, že on sa nám podpíše ešte raz. Takto sa rozbiehali exkurzie pre základné a stredné školy v nových priestoroch. Dňa 7. 11. 2012 sme usporiadali Deň otvorených dverí v rámci Týždňa vedy a techniky v SAV a počet návštevníkov za tento deň bol 68.

Výhodou našich exkurzií bolo, že vo vybraných prípadoch (odborné školy, vyššie ročníky gymnázií, krúžky informatiky a pod.) sme po exkurzii pri starých počítačoch mohli prejsť k najmodernejšiemu superpočítaču AUREL vo Výpočtovom stredisku a pokračovať súčasnosťou, ba i budúcnosťou. Naše exkurzie potom slúžili pre VS SAV na dokladovanie propagácie nového superpočítača pre monitoring európskeho projektu. Takéto hlásenia písalo VS dvakrát do roka.

Novú Stálu výstavu prišiel navštíviť aj vtedajší riaditeľ Múzea dopravy Slovenského technického múzea, predtým dlhoročný generálny riaditeľ Slovenského národného múzea, PhDr. Peter Maráky. Po prehliadke expozícií sa ešte raz opýtal na dátum, kedy sme tú špinavú budovu dostali pre účely expozícií, lebo sa mu takmer nechcelo veriť, že sme to dokázali urobiť za taký krátky čas. Hodnotenia a uznania od takýchto odborníkov nám dodávali silu pokračovať a často boli aj argumentom v diskusiách s oponentmi.

Koncom roka sa odohrala ešte jedna milá príhoda. Pani učiteľka informatiky na Obchodnej akadémii na Nevädzovej ulici v Bratislave Ing. Eva Stančíková, ktorá vodila svojich žiakov na exkurzie hneď od vzniku Minimúzea, čítala v PC Revue článok redaktora Ondreja Macka, v ktorom obdivne písal o múzeu počítačov v Kalifornii. Napísala mu krátky mail asi tohto znenia: „*Obdivujete múzeá v Amerike, ale to ste ešte neboli u inžiniera Kohúta v SAV, to je slovenské múzeum, ešte lepšie ako to v Kalifornii.*“ Odpoveď bola: „*Kde to je?*“ a „*Kto je ten Kohút?*“ Pani učiteľka sprostredkovala kontakt a pán Macko sa ohlásil, že príde, a či sa môže u nás fotografovať a svietiť vlastnými svetlami. Prišiel s prístrojmi a stojanmi, vydržal dvojhodinovú prehliadku a potom sa opýtal, či by mohol ešte zostať a fotografovať. Nakoniec sa priznal, že nečakal takú výstavu, lebo si povedal, že ide na chvíľu a niečo nafotí, ale toto prevýšilo všetky jeho predstavy. Napísal o Stálej výstave celú dvojstranu a natočil so mnou video o výstave a umiestnil to na webovom vydaní PC Revue.

Založenie odborných skupín

Pri výstave boli zriadené dve odborné skupiny. Probionika z bývalých zamestnancov Výskumného ústavu lekárskej bioniky a Prokybernetika z bývalých zamestnancov Ústavu technickej kybernetiky. Cieľom týchto skupín bolo vyhľadávať dokumenty o výskumných úlohách a prenášaní výsledkov do praxe, aby výpočtová technika prezentovaná na Stálej výstave bola podopretá dostatočnou historiografiou. Bližšie o týchto skupinách nájde čitateľ v kapitole 11 Aktivity Stálej výstavy.

Starostlivosť o exponáty

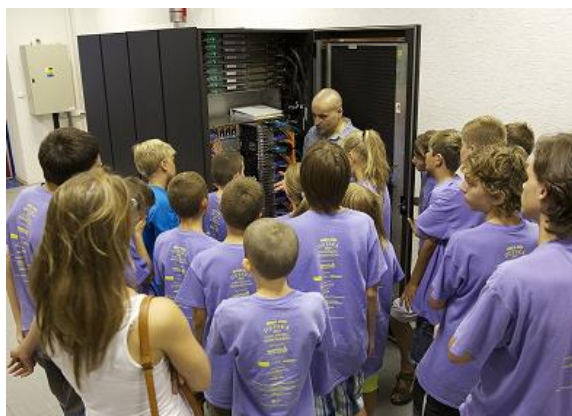
V nových priestoroch s novým usporiadaním a mnohými prírastkami exponátov bolo potrebné urobiť revíziu predmetov v expozíciách aj v depozitári. Práce sa ujala Ing. Jarka Melotová, bývalá pracovníčka ÚTK SAV a VÚLB. Prečíslovala exponáty a zaviedla evidenciu po

miestnostiach. Práce trvali od júna do novembra 2012. Systém evidencie bol konzultovaný s metodikom oddelenia dokumentácie SNM – Historické múzeum pánom Miroslavom Holienčinom. Nakoniec bola vypracovaná správa *Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku, Systém evidencie zbierkových predmetov s prvou inventúrou zbierkových predmetov v nových priestorových podmienkach* (Melotová, Kohút). Jarka Melotová pomáhala pri budovaní výstavy ďalej, bez nároku na odmenu. Pretože bola operátorka aj programátorka na prvom číslicovom počítači ZRA-1, podujala sa na znovunaštudovanie týchto techník zo starých príručiek, ktoré sama darovala Stálej výstave. Z toho napísala materiál *Programovanie ZRA-1*. Na základe tejto štúdie sme pripravili prvú nástenku o programovaní a umiestnili ju pri expozícii ZRA 1. Jarka Melotová sa podujala aj na upratovanie a pravidelne chodila do múzea a umývala hlavne veľkú chodbu. Neskôr prezradila, že chodí upratovať kostol na Kramároch a ženy, ktoré tam už dlhšie robia, ju nechcú pustiť umývať stred kostola, lebo že to nevie. Mohla upratovať len bočné, menšie časti. Preto v múzeu začala trénovať upratovanie na veľkej chodbe. Bola dobrou známu v našej rodine, takže nebol problém, ani keď prišla upratovať moja sestra zo Zvolena, lebo kedysi, hneď po svadbe, bývali u nej aj s manželom v podnájme. Moja sestra RNDr. Eva Zigová pracovala v minulosti tiež na ÚTK SAV a bola nadšenou podporovateľkou Stálej výstavy. Pretože lístok na vlak zo Zvolena do Bratislavy stál 0,70 €, chodila raz za mesiac upratovať. Prišla ráno, 4 hodiny upratovala, potom sme išli do bufetu na obed, porozprávali sa ako brat a sestra a odišla naspäť do Zvolena. Keď mala na starosti vnúčence, prišla niekedy aj s nimi, najmä s Milankom, ktorý vedel prekvapivo profesionálne svojej „starkej“ pri upratovaní pomáhať. Jarka Melotová často pomohla aj tak, že keď som mal na starosti vnúčence a musel som robiť v múzeu, prišla a starala sa o ne celé dopoludnie a ja som mohol pracovať. Takto som mal občas aj dve „starké“ v múzeu, lebo moje vnúčence Jarku milovali.

Veľmi pomohli Stálej výstave v jej začiatkoch aj dvaja kolegovia z VS SAV Ing. Tomáš Dobiš a Bc. Blažej Vučkovski. Prvý oživil pripojenie Slušovickej haly optickým káblom, pripojil router a naťahal TP káble do miestností, oživil vnútornú sieť a staral sa o jej prevádzku. Nemenej dôležitou aktivitou bolo, že „zháňal“ po areáli starý, odpísaný nábytok, aby sme mohli zariadiť naše budúce múzeum. Keďže mal na starosti počítačovú sieť v areáli, tak poznal mnoho ľudí a tí zase jeho, lebo on bol vždy ochotný každému pomôcť. Často sme potom pripli prives za auto a doviezli nejaké skrinky, písací stôl alebo nejaký regál. Dobré bolo to, že Tomáško (ako sme ho volali) vedel, čo potrebujeme. Blažej bol zase fanúšik starých počítačov a nainštaloval nám starý počítač s Linuxom a prvým mailerom, ktorý sa volal „elm“. Okrem toho nám poskytoval služby pre exkurzie a ochotne vykladal o superpočítači, otváral skrine a vysvetľoval. Takíto ochotníci, a boli aj ďalší, nám pomohli prezentovať zbierky a tak ukázať, že nie sme len pre seba a naše záujmy.

Starká Jarka Melotová s Adamkom a Evinkou. Vpravo starká Eva Zigová s Milankom.

Ing. Tomáš Dobiš (vľavo) s Ing. Kohútom v expozícii osobných počítačov.
Vpravo Bc. Blažej Vučkovski pri superpočítači AUREL s exkurziou Detskej univerzity Komenského.

V tomto prvom roku bola realizovaná svojpomocne aj webová stránka Stálej výstavy. Autor návrhu stromu a popisov (v elektronickej forme) bol Ing. Kohút a programátor stránky Pavol Herda. Stránka nebola v prvom roku úplná, lebo texty k exponátom sa písali postupne, ale bola už k dispozícii na prezentáciu na adrese www.vystava.sav.sk, kde sídli dodnes.

Od roku 2012 sme každoročne vydávali výročnú správu Stálej výstavy s prílohou Podujatia VS SAV v rámci Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku s podrobným popisom realizovaných prác, publikácií a podujatí.

Bez dobrovoľnej práce kolegov a známych by sa nedala táto činnosť realizovať. Na budovaní a prevádzke výstavy sa v roku 2012 podieľali nasledovní kolegovia a známi bez nároku na odmenu:

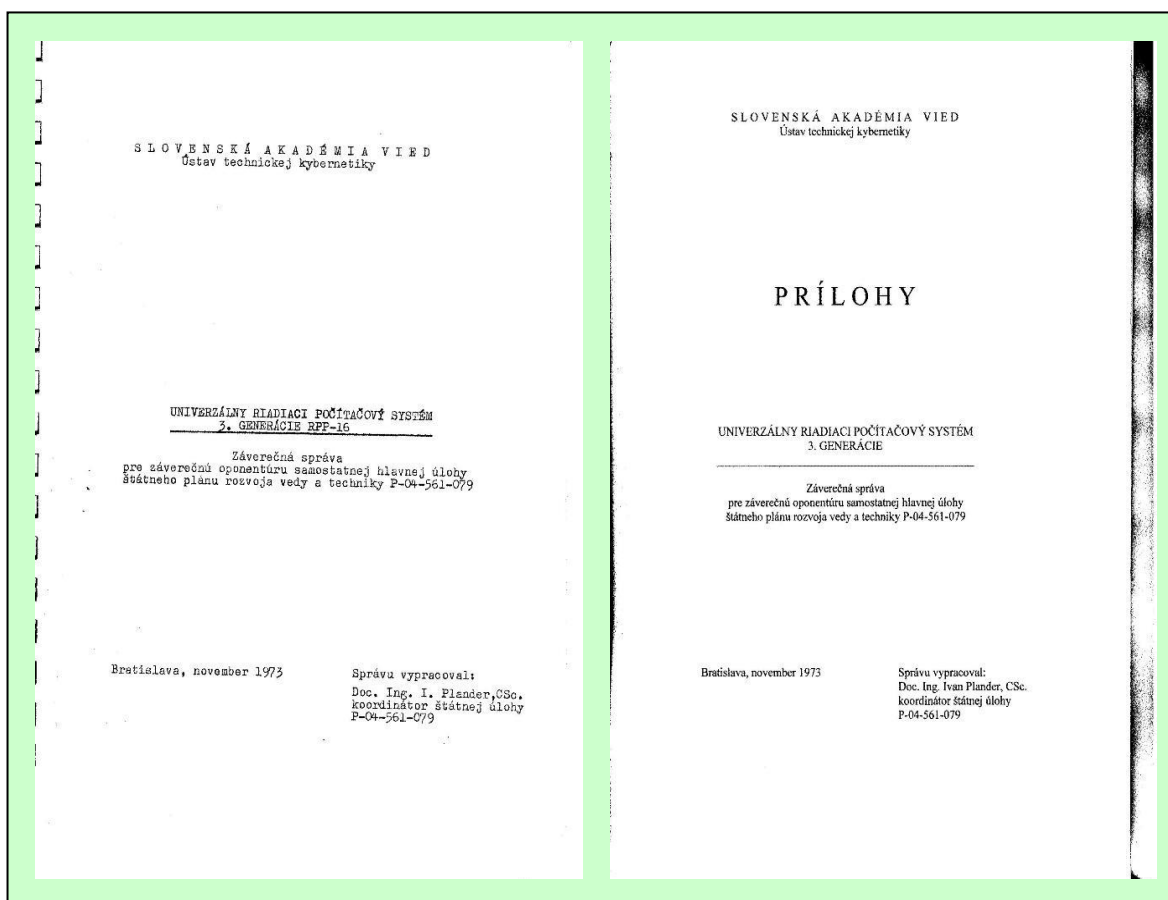
Ing. Jarmila Melotová	Evidencia exponátov, upratovanie, konzultácie ročníkových prác
RNDr. Eva Kohútová	Historická knižnica
Ing. Peter Briatka	Montáž zariadení PDP-11, opravy exponátov
Ing. Katarína Ábelovská	manažment OS Probionika, dozor pri exkurziách
Ing. Karol Prachár	Fotografovanie exponátov, príprava obrazovej databázy
Ing. Tomáš Dobiš	Pomoc pri exkurziách, zariaďovanie nábytkom
RNDr. Eva Zigová	Upratovanie
Ing. Ondrej Zoltán	Webmaster Probioniky
Pavol Herda	Konzultácie a pomoc pri tvorbe www.vystava.sav.sk
Ing. Imrich Lenharčík	Lektor exkurzie pri grafickom výstupe superpočítača
Bc. Blažej Vučkovski	Lektor exkurzie pri superpočítači
Ing. Jana Bečková	Analýza archívnych dokumentov ÚTK SAV v Ústrednom archíve SAV

Materiály vypracované v tomto období

- 5.1 Melotová, J. – Kohút, Š. Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku. Systém evidencie zbierkových predmetov s prvou inventúrou zbierkových predmetov v nových priestorových podmienkach, november 2012, 58 s.
- 5.2 Kohút, Š. Nová štruktúra webu pre Stálu výstavu dejín VT na Slovensku. Strom webovej stránky a 22 adresárov el. verzie, VS SAV, 2012.
- 5.3 Kohút, Š. Krátka prehliadka Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku. VS SAV, 2012, 4 s.
- 5.4 Melotová, J. Programovanie ZRA 1. VS SAV, 2012, 22 s.

Kapitola 6 Výstava 40 rokov RPP-16

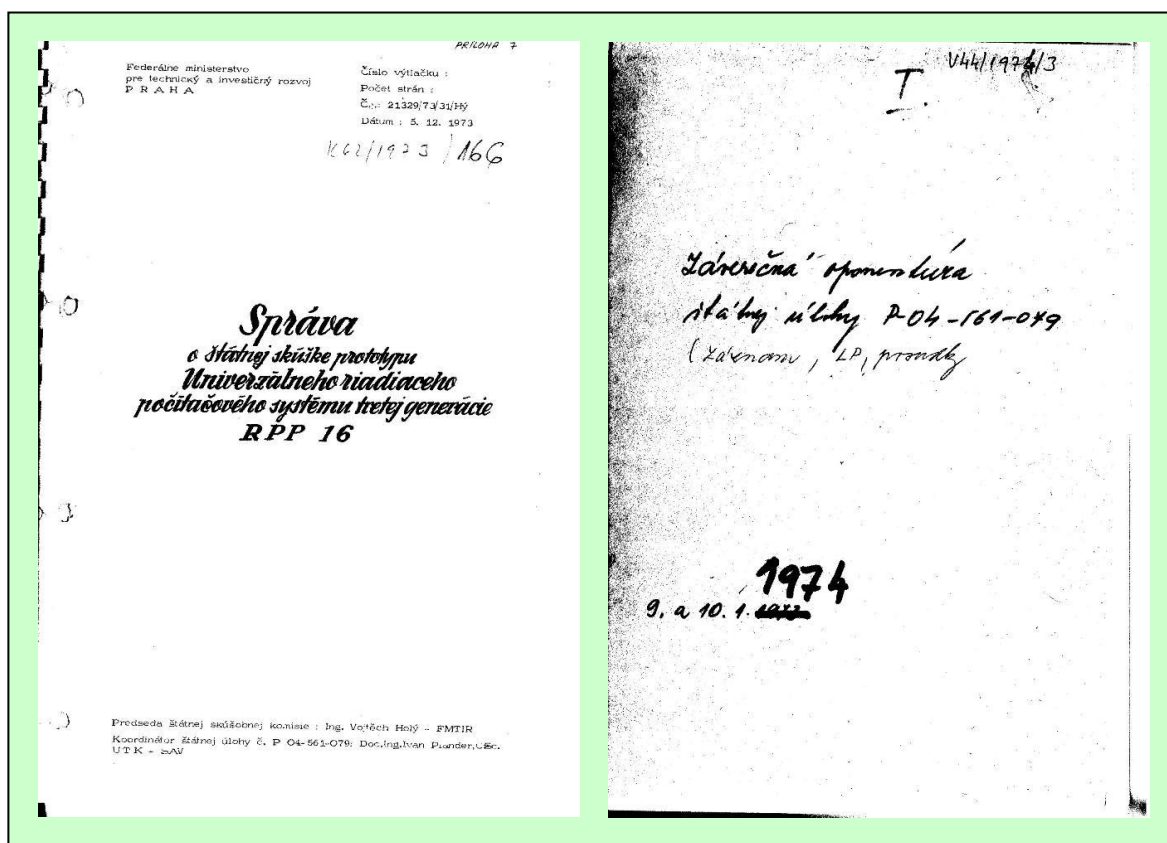
Na konci roku 2012 sa začala jedna nová a veľká práca pri budovaní Stálej výstavy. Bola to práca v Ústrednom archíve SAV a o nej bude reč v nasledujúcej kapitole. Prečo však začíname práve touto udalosťou? V novembri 2013 malo uplynúť 40 rokov od napísania Záverečnej správy štátnej výskumnej úlohy P-04-561-079 *Univerzálny riadiaci počítačový systém tretej generácie RPP-16*, riešenej na Ústave technickej kybernetiky SAV. Koordinátorom štátnej úlohy bol doc. Ing. Ivan Plander, CSc. V tomto roku boli v závode TESLA Námestovo vyrobené dva opakované prototypy počítača RPP-16S a od 1. 1. 1974 bola spustená sériová výroba tohto počítača. Toto som vedel z počutia a skúseností na ÚTK. Mal som záujem urobiť nejakú slávnosť na pripomenutie tohto výročia, ale aby som mohol urobiť verejnú akciu, potreboval som doklad, čo sa v tom roku 1973 udialo. Spomenul som si na riaditeľa Ústredného archívu Jozefa Klačku, ktorý pri slávnosti sprístupnenia zbierok v Slušovickej hale v decembri 2011 povedal, že má 300 fasciklov s dokumentmi ÚTK SAV v sklade. Išiel som za ním a požiadal som ho, aby ma tam pustil, že potrebujem len jeden materiál o záverečnej oponentúre RPP-16. Usmial sa a povedal: „*Áno, ty si nájdeš, čo potrebuješ a všetko mi tam rozhádžeš a čo ja s tým potom? A okrem toho, keď nie sú dokumenty v archíve ešte usporiadané, zákon zakazuje do nich pustiť cudzie osoby.*“ Povedal som mu: „*Tak ja ti to najprv všetko usporiadam.*“ Nevedel som, čo sľubujem, ale bolo to moje jediné možné pokračovanie v hľadaní potrebného spisu. Súhlasil a doniesol mi 11 kníh zoznamov zviazaných v mašličkách, aby som si to ešte rozmyslel. Bol november 2012.

Záverečná správa pre záverečnú oponentúru samostatnej hlavnej úlohy štátneho plánu rozvoja vedy a techniky P-04-561-079 s prílohami tak ako sme ich našli v archíve

Požiadaval som sestru Elenu Gramatovú, bývalú členku Predsedníctva SAV, či mi nejako nemôže pomôcť. Našla svoju kolegyňu Ing. Janu Bečkovú z ÚI SAV, ktorá bola ochotná to so mnou skúsiť. Jožko Klačka už nebol riaditeľ ÚA SAV, ale vybavil u novej riaditeľky povolenie vstupu do skladu za účelom triedenia dokumentov ÚTK. Tak sme s Ing. Bečkovou začali triediť dokumenty v januári 1973. Dost' skoro sme našli spis, ktorý som hľadal, ale prácu sme museli dokončiť. Trvala do októbra 1974. Samozrejme, že toto bola robota popri našej hlavnej náplni práce. Podrobnejšie sa o tejto práci zmienime v nasledujúcej kapitole.

Záverečná oponentúra výskumnej úlohy sa začala v decembri 1973 štátnymi skúškami na prototypu RPP-16 v Žiline a skončila v januári 1974 záverečným rokovaním v Bratislave s kladným záverečným hodnotením. Tieto akty znamenali uvedenie prvého československého riadiaceho počítača tretej generácie RPP-16 do života. Bol to vlastne písomne vyjadrený štátny súhlas s výrobou tohto počítača a jeho nasadzovaním do riadenia výrobných procesov. Čitateľovi je teraz jasné, že to bol taký dôležitý moment v histórii IT na Slovensku, že bolo hodné vynaložiť toľko úsilia hľadaním a triedením dokumentov v Ústrednom archíve SAV.

Správa o štátnej skúške prototypu Univerzálneho riadiaceho počítačového systému tretej generácie RPP 16 a Záverečná oponentúra štátnej úlohy P-04-561-079, nájdené v archíve

Druhý problém bol, ako a kde tú výstavu urobiť. Keďže pridelená časť chodby prízemia Slušovickej haly bola už plne využitá, zostávala jediná možnosť urobiť výstavu v druhej, prázdnej časti prízemia budovy. V priebehu uplynulých rokov bolo viacero pokusov zo strany Predsedníctva SAV o obsadenie týchto priestorov, napr. na sklad kníh pre Ústrednú knižnicu SAV, na sklad kníh a kancelárie pre Kabinet egyptológie a iné využitia. Nebol o to zo strany organizácií SAV záujem a priestory boli stále prázdne. My sme tam občas chodili zatvárať „samoootváracie“ okná.

Keďže spolupráca VS SAV s TI SAV bola dobrá a aj jej výsledok – Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku bola pred verejnosťou úspešná, začali sa rokovania s TI SAV o rozšírení priestorov pre účely výstavy. Vtedy už bol štvrtý riaditeľ TI SAV (Janek, Nagy, Vizváryiová, Šebek) a ten bol veľmi naklonený našej činnosti. Naplánovali sme využitie celého priestoru prízemí Slušovickej haly a navrhli sme Technologickému inštitútu SAV uzavretie Dodatku č. 2 k pôvodnej Zmluve. Tento bol podpísaný dňa 12. 7. 2013. Odcitujeme z neho dva dôležité články (2 a 3).

„Článok 2

V zmysle článku II Zmluvy bola pracovníkmi VS SAV realizovaná Výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku (ďalej len Výstava) v priestoroch Slušovickej haly ako výsledok spolupráce TI SAV a VS SAV. Táto výstava je frekventovane navštevovaná najmä strednými školami za účelom skvalitnenia výučby informatiky a z toho dôvodu je potrebné rozšírenie jej prezentačných a obslužných možností.

Článok 3

Prevádzkovateľom Výstavy je VS SAV a na tento účel môže využívať všetky priestory prízemnej časti tzv. Slušovickej haly, ktoré spadajú pod správu Technologického inštitútu SAV. Účel využitia všetkých priestorov musí byť taký, aby sa plnil pôvodný cieľ propagácie výskumu v SAV a prenosu jeho výsledkov do praxe. Tento článok nahrádza v plnom rozsahu čl. 4 Dodatku č. 1 Zmluvy.

Príprava výstavy

Práce na výstave k 40. výročiu RPP-16 sa mohli začať. Pôvodný plán bol skoncipovať nový scenár celej Stálej výstavy tak, aby boli expozície v miestnostiach chronologicky za sebou. To by znamenalo úplné rozhádzanie výstavy a presuny medzi všetkými miestnosťami. Takýto optimistický návrh však nebol po zrelej úvahe uskutočniteľný našimi silami, teda mojou a s pomocnými silami dobrovoľníkov. Schéma tohto návrhu je na nasledujúcej strane.

Museli sme sa uspokojiť s ľahším variantom, a to umiestniť výstavu RPP do jednej prázdnej miestnosti 5 x 5 m v novej časti Stálej výstavy. Bol vypracovaný scenár len pre výstavu RPP s návrhom na priestorové rozmiestnenie a obsahové usporiadanie predmetov budúcej výstavy (pozri obrázok na ďalšej strane).

Návrh na využitie priestorov v Slušovickej hale

V Bratislave 4. 7. 2013

Vypracoval: Ing. Štefan Kohút

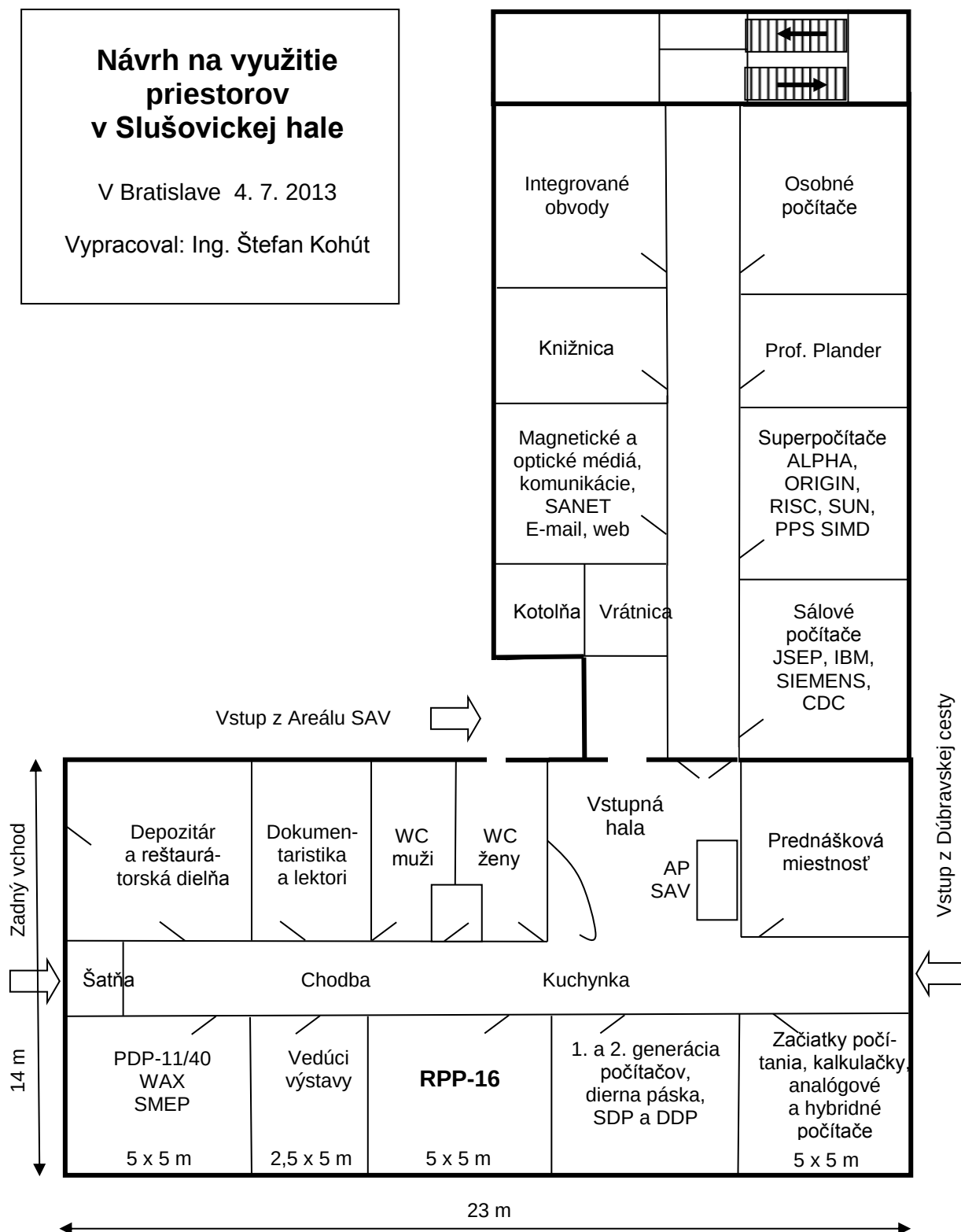

Schéma pôvodného zámeru prebudovať expozície Stálej výstavy chronologickým včlenením výstavy RPP medzi ostatné expozície

Výpočtové stredisko Slovenskej akadémie vied, Dúbravská cesta 9,
845 35 Bratislava

Výstava

40 rokov počítača RPP-16

Realizovaná v rámci Týždňa vedy a techniky v SAV
v dňoch 11. – 15. 11. 2013

SCENÁR VÝSTAVY

Vernisáž výstavy 15. 11. 2013

Plánované trvanie výstavy 15. 11. 2013 – 30. 6. 2014

Kurátor: Ing. Štefan Kohút

október 2013

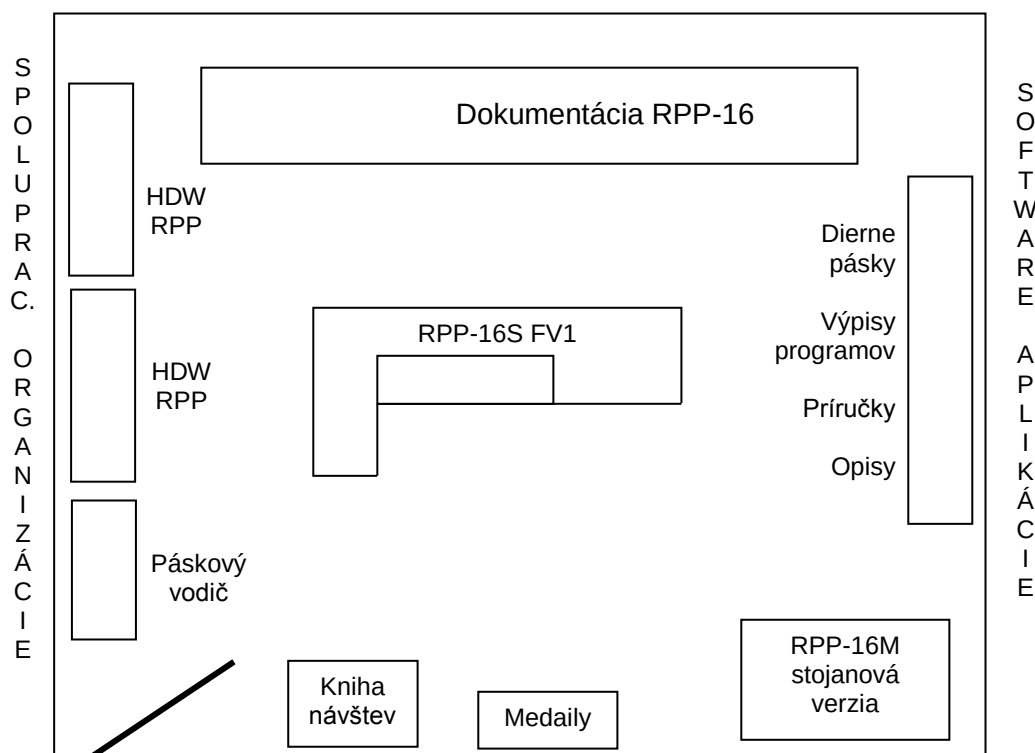
Titulná strana scenára výstavy RPP

Cieľ výstavy k 40. výročiu počítača RPP-16 bol v scenári popísaný nasledovne:

„Cieľom výstavy je upozorniť na výročie počítača RPP-16 a oboznámiť širokú odbornú, ale i laickú verejnosť s obsahom, rozsahom aj dosahom tohto projektu na rozvoj informatiky na Slovensku a poukázať na význam výskumu a jeho pozitívny vplyv na rozvoj spoločnosti a jej hospodárstva. Mottom výstavy môže byť záverečná veta z krátkeho 12,5-minútového filmu Počítače z Oravy, ktorá znie: „Elektronické počítače RPP-16 sa stali neoddeliteľnou súčasťou nášho národného hospodárstva.“

Výstava má primäť riešiteľov projektu RPP-16, aby sa rozpomätali na tieto tvorivé časy a pomocou exponátov výstavy a archívnych dokumentov ÚTK SAV, ktoré budú pri tejto príležitosti sprístupnené v Ústrednom archíve SAV, začali písať o svojej práci, výskume RPP-16, realizácii, programovom vybavení, pracovných kolektívoch, nadšení vtedajšej mladej generácie pre výskum, pre informatiku ako začiatku digitálnej éry na Slovensku. Je to dôležité

preto, lebo tieto aktivity boli otvorením hraníc po r. 1989 prerušené, ale už nastáva čas, kedy sa invencia a energia súčasnej mladej generácie môže nasmerovať do podobných snažení. “

Ocenenia: Štátna cena K. Gottwalda, Zlatá INCHEBA a iné

Návrh rozmiestnenia exponátov pre výstavu 40 rokov RPP-16

Tretí problém boli plagáty s históriou RPP na steny v miestnosti, ktoré boli prázdne a veľké. Nebol problém navrhnuť ich obsah, ale problém bol, kde zohnať peniaze na ich výrobu. Plagáty mali byť veľké približne 3 x 1 m. Vybral som sa sondovať možnosti k môjmu synovcovi, ktorý pracoval vo firme, ktorá tlačila reklamy na autobusy. Rokovanie začal hneď konkrétne: „Aké rozmery by ste chceli? Štandardne robíme také a také...“ Bol som chvíľu v rozpakoch, lebo som na to nemal peniaze, ale rodina je rodina, a tak sme začali plánovať, najprv rozmery, potom obsah, formu spolupráce – tvorbu grafického návrhu pre tlač. Vďaka ochote môjho synovca bolo všetko výborné. Ja som navrhoval obsah a rozmiestnenie textov a obrázkov a on doma po večeroch robil grafické návrhy a mailom mi posielal na odsúhlasenie. Často aj v noci a ja som oponoval a odsúhlasoval, až boli všetky plagáty navrhnuté a pripravené do výroby. Potom mi fakturovali len výrobné náklady a materiál. Plagáty sú zobrazené na ďalšej strane.

Štvrtý problém bol Počítač RPP-16 v stojanovej verzii, ktorú sme nemali, ale na výstave k 40. výročiu nesmela chýbať. Rok predtým nám ju sľúbil doc. Šujanský pre Stálu výstavu. V júni 2013 som sa vybral do Košíc dohodnúť prevzatie, lebo sme mali od neho ponúknutých viac prístrojov. Niektoré boli na Technickej univerzite na Letnej ulici a niektoré, medzi nimi aj stojan RPP-16, boli už v sklade Technickej univerzity na Popradskej. Prešli sme obe miesta a vybrali veci pre Stálu výstavu. Aby sa stojanové RPP dalo svojpomocne previezť do Bratislavy, museli sme ho kompletne rozobrať, zdokumentovať prepojovacie káble a umiestnenie montážnych vaní, dosiek a pod., všetko pobaliť, až zostal len rám stojana.

ÚTK SAV

1965 - 1968
1969 - 1973

TECHNICKÉ PROSTRIEDKY POČÍTAČA RPP-16

VI-1-3/4 Výskum rýchleho programového procesora
P-04-561-79/02/1 Výskum systému technických prostriedkov RPP-16

Končili sme večer na Popradskej a zariadenia aj dokumentácia boli zabalené, označené a pripravené na odvoz. Problém bol, kto a kedy to odvezie. O pomoc som požiadal Slovenské technické múzeum. V krátkom čase sa vyskytla príležitosť, že zo STM viezli prístroje niekam na západné Slovensko. Našiel som v SAV v Košiciach známych, ktorým som poslal menšiu sumu na účet a v stanovený čas naložili moje zariadenia do auta STM. Slovenskému technickému múzeu som prispel (ale to už z účtu Minimúzea) 150 €, aby trasu predĺžili do Bratislavy. Všetko dobre skončilo a zariadenia sme vyložili v Bratislave s kolegami z VS SAV. Stojan sa vôbec farebne nezhodoval s originálom, tak som nakúpil farby a pustil sa do maľovania. Ako vzory pre farbu mi slúžili zábery z filmu Počítače z Oravy, kde sú stojany zoradené vedľa seba. Šťastie bolo, že Košičania mi pribalili aj dosku s logom ZVT – Závody výpočtovej techniky, pretože na dovezenom bolo KTK – Katedra technickej kybernetiky.

Reštaurácia stojana RPP-16

Keďže nikto v Košiciach nevedel, aké plechy sú pre ten stojan potrebné, pribalili nám aj nejaké plechy navyše. Tie, ktoré mi po zložení stojana RPP-16 zvýšili, som nafarbil tiež na modro a urobil z nich výstavné stoly. Z Košíc sme priviezli aj náhradné dosky do RPP a tie sme použili ako výstavné predmety.

Z dovezenej dokumentácie – príručiek pre RPP-16 sme spravili výstavku na stenu dookola miestnosti. Na ten účel som za vlastné prostriedky kúpil v Baumaxe plechové regály a z plechov som spravil šikmé poličky a pripevnil na stenu. Pomáhala mi pri tom Katka Abelovská, ktorá vtedy chodievala do Slušovickej haly pomáhať pri exkurziách. Dávala pozor, aby žiaci niečo nepoškodili, prípadne si nestrčili do vrečka... Teraz však bola užitočnou pomocníčkou, lebo na montáž plechových poličiek a aj plagátov na stenu boli potrební dvaja. Takto sme zavesili všetky plagáty na steny a aj plagáty na chodbe, vrátane veľkého panelu o akademikovi Planderovi. Samotný počítač RPP-16 v stolovom prevedení som presťahoval sám, lebo sa dal rozmontovať na jednotlivé skrine a na prepravu som si spravil dosku so štyrmi kolieskami. Ing. Marián Zeman zo Žiliny, ktorý voľakedy ako zamestnanec Ústredí pro výpočetní techniku Praha, pobočka Žilina predával a servisoval RPP, nám daroval blok feritovej operačnej pamäti 4 K/18, a ten sme taktiež vystavili. Riaditeľ Ústredí pro výpočetní techniku v Prahe Ing. Bohumír Adamec, ktorý voľakedy organizoval predaj a nasadzovanie počítačov RPP-6, venoval tejto výstave tri diely materiálu s popismi aplikácií počítača RPP-16, ktoré mali byť podkladom na jeho pripravovanú publikáciu o využívaní počítača RPP-16 v roku 1980.

Keďže v tom roku bola náhle ukončená výroba počítačov RPP, dielo nedokončil. Teraz sú prezentované na výstave. Práce v Ústrednom archíve priniesli ovocie pre túto výstavu vo forme nájdenej kompletnej technickej dokumentácie vystavovaného počítača RPP-16S FV1 (funkčná vzorka č. 1). Zapožičaná z archívu je vystavená ako doklad komplexnosti výstavného celku RPP-16, ktorý bol skonštruovaný v Konštrukte Trenčín. Počítač aj s dokumentáciou bol v roku 1972 odovzdaný Ústavu technickej kybernetiky SAV ako výsledok jednej čiastkovej úlohy projektu riadiaceho počítača tretej generácie RPP-16.

Časť výstavy s počítačom RPP-16, vpravo na stole technická dokumentácia k počítaču

Osobitný zreteľ sme kládli na páskový vodič vynálezcu Ing. Miloša Orta, CSc., z VÚKI – Výskumného ústavu káblov a izolantov, ktorý vyvinul originálnu technológiu na výrobu tohto 60-vláknového plochého vodiča. Tieto vlákna, ktoré museli mať dodržané presné rozostupy, vytvárali spolu 20 koaxiálnych káblov. Takýto plochý kábel mali len Američania a Slováci. Preto je tomuto výsledku venovaný samostatný plagát a k nemu priradená expozícia páskového vodiča.

Expozícia páskového vodiča na výstave

Pri hodnotení tohto vynálezu úrady vyčíslili, že Miloš Ort zavedením svojho vynálezu do výrobnéj praxe ušetril štátu vyše 400 miliónov Kčs a dostal za to Štátnu cenu prezidenta republiky. Miloš Ort bol skromný človek, pochádzal z Lábu, bol o rok mladší ako Plander, skončil Elektrofakultu SVŠT, kde aj učil vysokofrekvenčné káble a pracoval ako vývojár vo VÚKI. Zároveň bol aj učiteľom motorového aj bezmotorového lietania pre ZVÄZARM (Zväz pre spoluprácu s armádou) a Československú armádu a majster sveta v skupinovej akrobacii bezmotorových lietadiel. Vedel hľadať pramene vody a poruchy na vodovodných potrubíach pod zemou pomocou prútika. O ňom by bolo dobré napísať viac v osobitnej publikácii.

Samostatnú stenu sme venovali programovému vybaveniu počítača RPP-16, lebo v tom čase naprogramovať operačný systém počítača alebo kompilátor vyššieho jazyka bol na Slovensku pioniersky čin. Nikto to nevedel, ale postupne sa to matematici na ÚTK SAV naučili a naprogramovali kompilátor jazyka R-Fortran a operačný systém AMOS. Na stene nad plagátom o softvéri sú zobrazené inštrukcie počítača RPP-16. Autor tohto zobrazenia je Ing. Stanislav Šuba z Košíc, ktorý učil na Katedre počítačov TU v Košiciach. Keď som bol v roku 2011 v Košiciach na pozvanie doc. Milana Šujanského vyberať zariadenia pre Minimúzeum, ktoré sa na TU nepoužívali, bol s nami aj Ing. Šuba, lebo on tieto zariadenia zachránil pred osudom smetiska a dal ich do jednej veľkej miestnosti. Ja som sa venoval prístrojom a príručkám, ale Ing. Šuba mi stále ponúkal asi 10 polystyrénových tabúl s napísanými inštrukciami RPP. Bola to jeho učebná pomôcka.

Nemal som o to veľký záujem, ale nakoniec (aby som ho neurazil) som tie tabule dal do zoznamu zariadení, ktoré som si vybral. V roku 2012 sme tieto zariadenia previezli do Bratislavy, ako som už napísal vyššie. Nakoniec sa mi tie „polystyrénové tabule“ veľmi hodili do konceptu výstavy o RPP-16. Aspoň takáto malá pocta Ing. Šubovi, ktorého prepustili z TU pri znižovaní stavu zamestnancov pre nedostatok finančných prostriedkov.

Medzi zariadeniami a dokumentáciou z Košíc boli aj škatule s diernymi páskami. Našli sme tam originálne pásy štyroch prechodov kompilátora R-Fortran, vrátane knižnice programov a ďalších podporných modulov kompilátora s originálnymi pečiatkami ÚVT TESLA. Vystavili sme ich samostatne, aby bol prezentovaný aj softvér.

Dierne pásy prekladača R-Fortran na výstave 40 rokov počítača RPP-16

Slávnostné otvorenie Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku

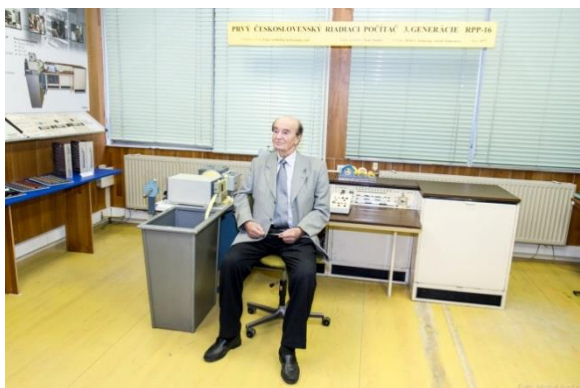
Nakoniec prišiel deň „D“, kedy sa mala slávnostne otvoriť výstava. Pozvánky išli do Bratislavy, Žiliny, Košíc, všetkým členom Prokybernetiky, do PC Revue, a samozrejme na vedenie SAV. K prítomným sa prihovorili riaditeľ VS SAV Ing. Tomáš Lacko, akademik Ivan Plander, riaditeľ Múzea dopravy PhDr. Peter Maráky a podpredseda SAV RNDr. Tibor Morovics, CSc. Príhovor bývalého riaditeľa VVL Žilina Ing. Petra Podrackého v jeho zastúpení prečítal Štefan Kohút. Nasleduje obrazová reportáž z otvorenia výstavy.

Úvodné slová a slávnostný akt otvorenia výstavy

Ondrej Macko z PC Revue a publikum, vpravo rozhovory v expozícii

Hlavný konštruktér akademik Plander a jeho kolektív po 40 rokoch

Výstava sa postupom času premenila na trvalú expozíciu RPP-16 Stálej výstavy. K nej postupne pribudli nové miestnosti – Historická knižnica, trvalá expozícia komunikácií, pracovňa akademika Plandera, pracovňa pre externých konzultantov a nový depozitár, pretože podľa múzejných predpisov v depozitári nesmie mať nikto trvalé pracovisko. Do miestnosti depozitára sme namontovali kovové regály, ktoré nám daroval externý konzultant Mgr. Štefan Rusnák z bývalého Datasystému.

Materiály vypracované v tomto období

- 6.1 Kohút, Š. Výstava 40 rokov počítača RPP-16. Návrh scenára výstavy, VS SAV, október 2013, 4 s.
- 6.2 Kohút, Š. – Abelovská, K. – Kohútová, E. Počítač RPP-16 a jeho aplikácie v dostupných dokumentoch. VS SAV, december 2013, 42 s.
- 6.3 Bečková, J. Výskum rýchleho programového procesora. Prehľad dokumentov Fondu ÚTK SAV uložených v Ústrednom archíve SAV, VS SAV, október 2013, 24 s.
- 6.4 Plander, I. 40 rokov počítača RPP-16. VTS News, 2014, roč. II., č. 2, s. 8-12.

Kapitola 7 Dokumenty z Archívu

Ako sme už napísali v predchádzajúcej kapitole, práce v sklade Ústredného archívu SAV sa začali v novembri 2012 hľadaním dokumentu o ukončení vývoja RPP-16 a začatí jeho výroby na Slovensku. Na začiatok sme (Kohút, Bečková) v Ústrednom archíve SAV dostali zväzok 11-tich kníh, kde boli napísané názvy fasciklov, zväzkov (dokumenty v mašličkách), archívnych škatúl a ich obsah, teda názvy ich zložiek. Pani Bečková podrobne preštudovala tieto knihy a spravila analýzu ich obsahu. Potom sme navštívili samotný sklad dokumentov, aby sme mohli sľúbiť, že sa do triedenia spisov pustíme, a hlavne, že to urobíme až do konca, lebo to sa nedalo v polovici prerušiť.

Zoznamy boli písané v takom poradí, ako ich mala niekedy v rokoch 1994 – 1996 k dispozícii pracovníčka ÚTK SAV matematicka Maruška Postulková, ktorá ich postupne zapisovala v T602. Samotné fascikle, ktoré boli označené číslom, však boli v policiach uložené náhodným spôsobom, takže sa nedalo zistiť, kde je ktorý fascikel zo zoznamu. Dalo sa len predpokladať, že sú tam všetky, tak ako sú uvedené v zozname. V tých 90-tych rokoch to bola istotne mimoriadna výnimka Ústredného archívu SAV so snahou zachrániť vzácne spisy. Po ukončení prác sme toto všetci konštatovali, lebo sa zachránila unikátna dokumentácia začiatkov éry IT na Slovensku.

Napriek tomu, že police v sklade nevyzerali vábne a boli až tri, pustili sme sa do tejto práce.

Police s neroztriedenými dokumentmi v sklade Ústredného archívu SAV v januári 2013

Dokumenty boli uložené v 184 archívnych krabiciach a 502 tzv. samostatných fascikloch (originálna terminológia z ÚTK) v sklade ÚA SAV v časti budovy VS SAV, ktorá je v správe ÚA SAV.

Samostatné fascikle boli troch typov:

1. skutočné administratívne „šanoný“ so zložkami spisov v pôvodnej pracovnej forme,
2. zložky zviazané spolu v tvrdých doskách s mašličkami,
3. výkresy a výrobná dokumentácia rôznej veľkosti a formy od formátov presahujúcich klasické rozmery A4 až po výkresy uložené v tubách dĺžky cca 1 m.

Samostatné fascikle boli balené náhodne po 4 kusoch, zviazané špagátom, takže v jednom balíku boli fascikle s rôznymi poradovými číslami, ktoré nenasledovali za sebou. Tento systém náhodného rozloženia značne skomplikoval triedenie, pretože nebola možná orientácia v systéme a práca sa z počiatku nedala plánovať. Fascikel teda mal svoje unikátne číslo, len sme nevedeli, kde ten fascikel je.

Prvým krokom teda muselo byť rozbalenie a ukladanie samostatných fasciklov podľa poradových čísiel, ktoré mali nalepené na čelnej strane. Zároveň sa kontrolovala zhoda čísla a názvu podľa už spomínaných 11-tich kníh zoznamov. Prácu komplikoval aj malý priestor na prácu v sklade medzi dvomi takmer plnými regálmi a bolo treba hospodáriť s voľnými časťami polic tak, aby sa minimalizovalo potrebné prekladanie a presúvanie fasciklov a krabíc pre nedostatok miesta.

Pracovisko v sklade archívu

Po rozbalení a uložení na police sa získal prvý obraz o fyzickom zložení a úplnosti počtu fasciklov. Vzhľadom na malý priestor neboli všetky fascikle uložené „vzorne“ podľa čísel, ale dosiahli sme uloženie aspoň po skupinách so vzostupným poradím. To bolo spôsobené nedostatkom manipulačného priestoru, ale už sme vedeli, kde sa nachádza ten-ktorý fascikel podľa jeho čísla.

Druhý krok bolo roztriedenie podľa obsahu. Použili sme už popis obsahu fascikla z kníh so zoznamami a triedili sme fascikle na Odborné a Administratívne a do zoznamov sme ručne písali znak „O“ alebo „A“ podľa obsahu. Pre uloženie fasciklov typu „A“ sme už použili prázdne police vo vedľajšej zostave regálov.

Tretí krok bola kontrola zložiek samostatných fasciklov, či pri type „A“ obsahujú len zložky z administratívy, alebo sú v nich aj zložky patriace do typu „O“, a v odborných fascikloch zase opačne. Zložky vo fascikloch neboli číslované a nemohli sme ich len tak vybrať, lebo by sme ich nevedeli vrátiť. Preto sme vybrané zložky museli začať číslovať podľa pôvodu, t. j. číslom fascikla odkiaľ sme ich vzali a poradovým číslom zložky z knihy. Tieto čísla boli unikátne len v rámci knihy, niekedy len v rámci fascikla. Z nich sme potom tvorili tzv. prechodné fascikle označené ONNN a ANNN, kde NNN bolo naše poradové číslo prechodného fascikla. Prijali sme totiž zásadu, že spisy budeme triediť tak, aby sme ich mohli vždy vrátiť do pôvodného evidenčného stavu.

Pri tomto rozdeľovaní sme už objavili možnosť podrobnejšieho triedenia ako „A“ a „O“. Boli to materiály o vedeckej výchove a materiály o časopise Computers and Artificial Intelligence (CAI). Prvému typu sme dávali naše označenie prechodných fasciklov KDPNNN, čo znamenalo kandidátska dizertačná práca (KDP) a NNN naše poradové číslo. V druhom prípade bolo značenie CAINNN.

Kandidátske dizertačné práce (vľavo) a agenda časopisu Computers and Artificial Intelligence (na pravom obrázku v ľavej orámovanej časti) ako prechodné fascikle po treťom kroku triedenia

Tu sa končili možnosti fyzickej práce, lebo už bolo potrebné dokumenty triediť podľa rokov. V tomto bode sme pristúpili k triedeniu pomocou počítača. Predstava bola taká, že po roztriedení podľa rokov v počítači budeme ukladať do políc fascikle v chronologickom poradí a budeme im pridelovať už „naše“ nové čísla, pričom ešte „pre istotu“ ponecháme aj pôvodné. Pre tento účel bol vypracovaný materiál *Databázový triediaci systém pre Ústredný archív SAV, Zväzky dokumentov ÚTK SAV, Zadanie VS SAV (Kohút, máj 2013)*. Podľa tohto zadania vypracoval kolega Pavol Herda webovú aplikáciu. Bolo ju potrebné naplniť, ale obsahy fasciklov existovali len napísané na papieri, ako sme už povedali v 11-tich knihách. Teraz už dvanástich, lebo pri prvom, fyzickom rozdeľovaní, sa našli fascikle s číslami, ktoré neboli nikde evidované. Z nich sme napísali knihu číslo XII. Tú sme už mali v elektronickej forme.

Prepisovanie kníh

Aby sa mohol vytvoriť zoznam fasciklov (686) a položiek (3 093) nového usporiadania, a aby sa mohlo v tomto novom archívnom systéme vyhľadávať, bolo nutné prepísať pôvodné knihy do elektronickej formy. Jedenásť kníh zoznamov dokumentov malo spolu približne 500 strán. Do tejto práce sme angažovali bývalých aj súčasných pracovníkov ÚTK SAV, Bioniky (VÚLB) a ÚI SAV, ktorí boli evidovaní ako členovia odborných skupín Prokybernetika a Probionika. Prepisovania sa zúčastnili nasledovní bývalí aj súčasní pracovníci ÚTK SAV, ktorým touto cestou vyslovujeme poďakovanie. Boli to menovite:

Ján Sepp, Jana Balážová, Ivan Kello, Vladimír Barák, Jana Bečková, Elena Gramatová, Hana Jančinová, Katarína Abelovská, Dušan Ondruš, Ivan Trebatický, Štefan Kohút.

Nasledovalo zadávanie dát do prázdneho databázového systému. Ručne sa vkladali údaje o roku, type dokumentu: V (predtým O), D (predtým KDP), C (predtým CAI) a A. Obsah vo forme údajov o zložkách sa prekopíroval z prepísaných kníh.

Systém okamžite založil fascikel do príslušnej databázy V, D, C, A, zaradil ho do poradia podľa rokov a priradil mu nové poradové číslo. Takto vznikli zoznamy podľa nového čísla chronologicky usporiadané, ale pre istotu ešte aj s pôvodným číslom fascikla.

Po tomto medzikroku nasledoval **štvrtý krok**, v ktorom sme preukladali fascikle podľa tohto digitálneho triedenia a ku novému chronologickému číslu sme napísali aj staré (pôvodné) číslo fascikla. Pre istotu.

Piaty a posledný krok bolo prekladanie zložiek z fasciklov a krabíc do archívnych škatúl a ukladanie do regálov. Škatule sa číslovali po rade a v zoznamoch sa písalo, ktoré zložky išli do ktorej škatule, lebo niekedy sa obsah fascikla nezmestil do jednej, alebo naopak, obsah fascikla nezaplnil celú škatuľu. Nakoniec sa toto usporiadanie prenieslo do databázového systému ručným zadávaním.

Toto bol mimoriadne zložitý proces a vyžadoval si trpezlivosť a presnú prácu najmä pri zadávaní zmien do počítača. Preto pri štvrtom a piatom kroku sme už pracovali v archíve s notebookom. Tu musím pochváliť mimoriadnu usilovnosť a precíznosť kolegyne Ing. Jany Bečkovej, ktorá dokázala robiť poznámky o presunoch do notebooku a potom to doma prepisovať do databázy. Znovu musím pripomenúť, že táto práca bola vykonávaná mimo našu riadnu pracovnú náplň. V júli 2013 sme do rúk PhDr. Jozefa Klačku odovzdali záverečnú správu *Fond ÚTK SAV v ÚA SAV, Identifikácia a usporiadanie dokumentov Fondu ÚTK SAV z obdobia 1954 – 1991 v sklade ÚA SAV vo VS SAV, Záverečná správa (Kohút a kol.)* so zoznamami archívnych jednotiek pre kategórie V – vedecké práce, D – doktorandské štúdium, C – časopis Computers and Artificial Intelligence a A – administratíva. Administratíva bola digitalizovaná a zverejnená na webe, ale nebola roztriedená podľa registratúrneho poriadku. Podľa pôvodnej dohody s Dr. Klačkom zo začiatku triedenia toto mal urobiť ÚA SAV neskôr.

Dokumenty typu V, D, C Fondu ÚTK SAV po skončení triedenia v sklade ÚA SAV v júli 2013. V pozadí Ing. Jana Bečková.

Prínosom tejto práce bolo poznanie šírky odborného záberu ÚTK SAV a rozsah dokumentov sústredených na jednom mieste v Ústrednom archíve SAV. Pre činnosť Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku sa z hľadiska historiografie získal mimoriadne dôležitý materiál o vývoji jednotlivých zariadení, ktoré boli exponátmi Stálej výstavy, dnes Múzea počítačov. Takto sprístupnené dokumenty spolu s exponátmi Múzea počítačov vytvárajú unikátny doklad o tejto etape tvorivého života slovenských vedcov a sú cenným základom pre budúcich bádateľov v histórii IT na Slovensku.

Keďže každý hotový systém sa dá zlepšiť, aj my sme prišli v roku 2014 ku kompletnej revízii tohto archívu a priradili sme každej zložke unikátne číslo, ktoré sme uviedli na čelnej stránke zložky. Stalo sa nám totiž, že sme hľadali dokument a podľa zoznamu sa v danej škatuli nenachádzal. Našiel sa v inej. Preto sme ešte raz prešli celý FOND ÚTK

a skontrolovali všetky archívne škatule a pritom sme zaviedli čísla zložiek, aby sa podobná situácia už nevyskytla. Obsahy škatúľ sme vydali v materiáli *Dokumenty výskumnej činnosti ÚTK SAV v Ústrednom archíve SAV, 1953 – 1992* (Kohút, Bečková).

Posledný materiál so zoznamom dokumentov ÚTK SAV, uložených v Ústrednom archíve SAV.

Obsahuje 1 651 archívnych položiek v 318 archívnych škatuliach, z toho:

- 232 vedecký výskum,
- 52 vedecká výchova,
- 32 časopis Computers and Artificial Intelligence.

Spolu 382 strán.

Databázový systém a príklady vyhľadávania dokumentov

Na vyhľadávanie dokumentov bol navrhnutý databázový systém, ktorý naprogramoval Pavol Herda z VS SAV ako internetovú aplikáciu, ktorá sa skladá zo štyroch databáz:

- Vedecký výskum,
- Vedecká výchova,
- Časopis CAI,
- Administratíva.

Je prístupná na adrese <http://www.vystava.sav.sk/archiv/> s prihlasovacím menom „archiv“ a heslom „vssav“. Jednotlivé databázy sú prezentované ako záložky a bádateľ si môže zvoliť požadovanú kliknutím na jej nadpis. V danej databáze sa dá vyhľadávať tromi spôsobmi:

- podľa kľúčového slova,
- zadaním presného výrazu alebo
- podľa témy.

Téma je skratka, napr. RPP pre počítač RPP, PROG pre programovanie, OP pre oponentúry, NGEN pre novú generáciu počítačov, RUS pre materiály v ruštine atď. Ako príklad uvidíme databázu *Vedecký výskum*. Po zadaní kľúčového slova, napríklad „programový procesor“, systém vyhledá, v ktorých škatuliach sa takéto dokumenty nachádzajú:

Google Archiv

www.vystava.sav.sk/archiv/index.php

Výpočtové stredisko SAV - Ústredný archív SAV
Fond ÚTK SAV - databáza dokumentov

Vyhľadávacie - Zrušiť podmienky hľadania
Kľúčové slová Presný výraz Téma
programový procesor Hľadaj

Vedecký výskum | Vedecká výchova | Časopis CAI | Administratíva

Číslo škatule	Rok	Rok	Rok	Roky	Obsah	Téma	37
V19	1969	1971	0000	0000 - 0000	Výskum RPP-16, Návrh riadiaceho počít. systému tretej generácie	RPP, NGEN	
V31	1972	0000	0000	0000 - 0000	Tenkovrstvová pamäť deštruktívna, Definícia jazyka FORTRAN, Kanálové prepínače, A/Č prevodník, II. priebežná oponentúra RPP-16, Preuršovací systém...	RPP, OP	
V33	1971	1972	0000	0000 - 0000	Konštrukta Trenčín: RPP-16V, VVL TESLA Orava v Žiline: Minipočítač RPP-16M, VÚT Brno: Budúci vývoj operačných systémov, Vývojové trendy logických obvo...	RPP, PROG, IO	
V34	1972	0000	0000	0000 - 0000	Konštrukta Trenčín: Testery a zdroje, dokumentácia, VVL Žilina: Zdroje RPP-16S FV1, RPP-16M, ÚTK: Riad. jed. MPM-40, Systémová príručka RPP-16, Tušimi...	RPP, APLIK	
V41	1973	0000	0000	0000 - 0000	Konštrukta TN: Modifikácia RPP-16, Technické podmienky pre RPP-16, Multiprogramový operačný systém MOS 2	RPP, PROG	
V45	1972	1973	0000	0000 - 0000	Oponentúry etapy št. úlohy P-04-561-079,	RPP	
V62	1976	1977	0000	0000 - 0000	Systémy 4. a ďalších generácií, Pamäťové štruktúry, Zbernicové systémy, Spracovanie grafických informácií, ČVUT Praha	NGEN, PROG	
V65	1977	0000	0000	0000 - 0000	Prednáška Glušakova, Programový systém riadenia procesov, Systémový generátor užívateľských programov	PROG	
V138	1985	1986	1987	0000 - 0000	SM 50/50.	RUS, ROB	
V152	1987	0000	0000	0000 - 0000	Hlavná úloha III-8-3 a A 05-561-806.	ROB, NGEN, PPS	
V153	1987	0000	0000	0000 - 0000	Hlavná úloha A 05-561-806 - správy.	NGEN, IO	
V160	1987	1988	0000	0000 - 0000	Úloha A-05-561-806. Medzinárodná komisia pre SMEP IV.	ROB, SMEP, RUS	
V161	1988	0000	0000	0000 - 0000	Úlohy III-8-1, III-8-2, III-8-3.	ROB, NGEN	
V162	1988	0000	0000	0000 - 0000	Hlavné úlohy III-8-3 a A 07-561-830.	IO, SIMD, NGEN, ROB	
V163	1988	0000	0000	0000 - 0000	Hlavná úloha A 07-561-830.	NGEN, IO	
V164	1988	0000	0000	0000 - 0000	RUS SIMD. Programy pre návrh plošných drôtových spojov. Oponentské posudky.	TEST, RUS, SIMD	
V165	1988	0000	0000	0000 - 0000	Hlavné úlohy III-8-3, A-07-561-830, III-8-2.	PPS, NGEN, SIMD, IO, ROB, UI	
V171	1990	0000	0000	0000 - 0000	Záverečná správa úlohy A-07-561-830. Správy o RV 01, 03, 05, 07.	NGEN, EXP	
V173	1990	0000	0000	0000 - 0000	Zasadanie SS-4. Záverečná správa III-8-2. Záverečné oponentúry III-8. Záverečná oponentúra A-07-561-830.	OP, ROB, NGEN, EXP, IO	

Start Gmail - Doručené ... Konferencia Fenom... Microsoft PowerPol... Záchrana dokumen... Archiv - Google Chr... SK 21:19

Podľa obsahu škatule si bádateľ zvolí jej číslo, napríklad V33 a rozklikne ju:

Google Archiv

www.vystava.sav.sk/archiv/index.php?show_id=150

Výpočtové stredisko SAV - Ústredný archív SAV
Fond ÚTK SAV - databáza dokumentov

Vyhľadávacie - Zrušiť podmienky hľadania
Kľúčové slová Presný výraz Téma
programový procesor Hľadaj

Vedecký výskum | Vedecká výchova | Časopis CAI | Administratíva | Späť

Číslo škatule	Rok	Rok	Rok	Roky	Obsah	Téma	1
V33	1971	1972	0000	0000 - 0000	Konštrukta Trenčín: RPP-16V, VVL TESLA Orava v Žiline: Minipočítač RPP-16M, VÚT Brno: Budúci vývoj operačných systémov, Vývojové trendy logických obvodov	RPP, PROG, IO	

V33/1972/1
Dokumentácia – zoznam výkresov
KOTA Trenčín
1972

V33/1972/2
Konštrukta n.p. Trenčín
Rýchly **programový procesor** RPP-16V
Operačná feritová pamäť RPP-16V 4k/18
Protokol o meraní parametrov pamäte
1972

V33/1972/3
Konštrukta n.p. Trenčín
Rýchly **programový procesor** RPP-16V
Úpravy a skúšky FVI
1972

V33/1972/4
Konštrukta n.p. Trenčín
Rýchly **programový procesor** RPP-16V
Systémové dosky
(Popis činnosti a testovania)
1972

V33/1972/5
Konštrukta n.p. Trenčín
Rýchly **programový procesor** RPP-16V
Testovanie modulových dosiek RJ RPP-16V
1972

V33/1972/6
Výskumno-vývojové laboratória Tesly Orava v Žiline

Start Gmail - Doručené ... Konferencia Fenom... Microsoft PowerPol... Záchrana dokumen... Archiv - Google Chr... SK 21:18

Takto sa bádateľ dopracuje až k hľadanej položke, jej archívnemu číslu a obsahu. Keď si bádateľ zvolí databázu *Vedecká výchova* a do vyhľadávacieho okna zadá tému „KDP“ (kandidátska dizertačná práca), tak systém vyberie škatule, kde sa nachádzajú kandidátske dizertačné práce:

Výpočtové stredisko SAV - Ústredný archív SAV
Fond ÚTK SAV - databáza dokumentov

Vyhľadanie - Zrušiť podmienky hľadania
☐ Kľúčové slová ☐ Presný výraz ☒ Téma
 KDP Hľadaj

Vedecký výskum / Vedecká výchova / Časopis CAI / Administratíva

Číslo škatule	Rok	Rok	Rok	Roky	Obsah	Téma	39
D234	1957	1962	1963	0000 - 0000	KDP: Plander, Petráš, Frankovič. Ašpir. minimum Černý, Mikláš, Rabenseifer, Korbell.	KDP	
D236	1961	1970	0000	1961 - 1974	KDP: Kostolanský. Externá ašpirantúra skončená - vyradení.	KDP, OBHAJ	
D237	1963	1965	1966	0000 - 0000	KDP: Bartoš, Šutek, Černý, Sepp, Hruš. Závěrečná práce NŠMS: Haleš. Závěrečný projekt: Čopjan.	KDP	
D238	1966	0000	0000	1966 - 1982	KDP: Černý. Študijné pobyty, skončené - vyradení.	KDP, STUD. POBYT	
D239	1967	0000	0000	1967 - 1974	Ašpiranti 1967-1974. Ašp. minimum: Koňakovský, Fajglavá-Kubicová, Zavřel. KDP: Pšůtová, Zavřel, Grigel.	KDP, AŠP, ADMIN	
D240	1968	0000	0000	0000 - 0000	DP: Holý. KDP: Pořízek. Ašp. minimum: Varga, Mikláš, Ševčík, Klinovský, Tržil.	DP, KDP, AŠP	
D243	1971	1972	1974	0000 - 0000	KDP: Vykouk, Varga, Fajglavá. Zadaná DP. Výchova vedec. pracovníkov a udeľovanie vedec. hodností.	KDP, DP, ADMIN	
D245	1974	0000	0000	1974 - 1981	Ašpiranti.	KDP	
D246	1976	0000	0000	1976 - 1979	Riadna ašpirantúra - dokončená, vyradení. KDP: Kozák. Obhajoba KDP: Círák.	AŠP, ADMIN, KDP, OBHAJ	
D247	1975	0000	0000	1975 - 1979	Referát k odbornej skúške: Gramatová. Vedecká výchova pracovníkov. KDP: Kotůč. Kandid. minimum: Kopecký. Komisia pre výchovu nových vedeckých pracovní...	KDP	
D250	1979	0000	0000	1979 - 1987	Vedecká ašpirantúra: Hrubý, Paller, Pleško, Janglová, Sýkora, Hluchý, Hudec.	KDP	
D253	1976	1978	0000	0000 - 0000	Obhajoba KDP: Ihring. Výchova vedeckých pracovníkov a udeľovanie vedeckých hodností.	OBHAJ, KDP	
D254	1977	0000	0000	0000 - 0000	Obhajoba KDP: Bednár, Šujanský, Martinéz.	KDP, OBHAJ	
D255	1977	0000	0000	1977 - 1983	KDP: Buchler, DP: Lalková. Výchova vedeckých pracovníkov a udeľovanie vedeckých hodností.	KDP, ADMIN, DP	
D256	1978	1983	0000	0000 - 0000	Vedecká ašpirantúra: Kytka, Kokeš, Žipaj, Šagáth. Obhajoba KDP: Pupák.	AŠP, KDP, OBHAJ	
D257	1978	0000	0000	0000 - 0000	Obhajoba KDP: Fogel, Bielik, Kozák.	KDP, OBHAJ	
D258	1975	0000	0000	1975 - 1978	Obhajoba KDP: Hantuch, Gašparík. Vedeckí pracovníci - rôzne.	KDP, OBHAJ, ADMIN	
D259	1979	1981	0000	0000 - 0000	KDP: Vrt'ko, Novický, Janáček. Výchova vedeckých pracovníkov a udeľovanie vedeckých hodností.	KDP, OBHAJ	
D260	1979	0000	0000	1979 - 1983	Obhajoba KDP: Janáček, Richter. Iné posudky a obhajoby KDP.	KDP, OBHAJ, ADMIN	
D261	1980	0000	0000	0000 - 0000	Obhajoba KDP: Čapková, Varga.	KDP, OBHAJ	

Opäť si môže rozkliknúť príslušnú škatuľu atď. Obsah škatule potom môže študovať v bádateľni Archívu SAV (A SAV) podľa interných predpisov A SAV, ktoré sú uvedené na ich webovom sídle <http://archiv.sav.sk/>.

Poznámka: Od 11. 11. 2019 sa Ústredný archív SAV premenoval na Archív SAV a je organizačnou zložkou Centra spoločných činností SAV. Databáza Administratíva bola spracovaná pracovníkmi Ústredného archívu SAV a nie je v tomto systéme možné jej vyhľadávanie.

Metodiku usporiadania archívnych dokumentov vrátane použitia počítača na chronologické triedenie a následné vyhľadávanie v databáze sme (Kohút, Bečková) prezentovali na vedeckej Konferencii Fenomén kultúrneho dedičstva v spoločnosti – dejiny, súčasný stav a perspektívy III, Filozofická fakulta UK v Bratislave, 12. – 14. 4. 2016.

Materiály vypracované v tomto období

- 7.1 Kohút, Š. – Bečková, J. Analýza stavu uloženia dokumentov ÚTK SAV z obdobia 1954 – 1991. Spracované podľa dokumentácie Ústredného archívu SAV, VS SAV, 2013, 25 s.
- 7.2 Kohút, Š.: Databázový a triediaci systém pre Ústredný archív SAV. Zväzky dokumentov ÚTK SAV, Zadanie, VS SAV, 2013, 9 s.
- 7.3 Kohút, Š. a kol. Fond ÚTK SAV v ÚA SAV, Identifikácia a usporiadanie dokumentov Fondu ÚTK SAV z obdobia 1954 – 1991 v sklade ÚA SAV vo VS SAV. Záverečná správa, VS SAV, 2013, 21 s., s prílohami 1-3:
Príloha 1: Zoznam, Materiály pre archivovanie v Ústrednom archíve SAV. Časť XII., 10 s.
Príloha 2: Databázový a triediaci systém pre Ústredný archív SAV. Zväzky dokumentov ÚTK SAV, Zadanie, 9 s.
Príloha 3: Zoznam neusporiadaných zväzkov Archívu „A“. ÚA SAV, júl 2013, 15 s.
- 7.4 Kohút, Š. a kol. FOND ÚTK SAV, Archív V, Veda a výskum 1. Obsah archívnych škatúl V1 – V50. VS SAV a ÚA SAV, júl 2013, 85 s.
- 7.5 Kohút, Š. a kol. FOND ÚTK SAV, Archív V, Veda a výskum 2. Obsah archívnych škatúl V51 – V100. VS SAV a ÚA SAV, júl 2013, 57 s.
- 7.6 Kohút, Š. a kol. FOND ÚTK SAV, Archív V, Veda a výskum 3. Obsah archívnych V101 – V150. VS SAV a ÚA SAV, júl 2013, 92 s.
- 7.7 Kohút, Š. a kol. FOND ÚTK SAV, Archív V, Veda a výskum 4. Obsah archívnych škatúl V151 – V223. VS SAV a ÚA SAV, júl 2013, 76 s.
- 7.8 Kohút, Š. a kol. FOND ÚTK SAV, Usporiadanie zväzkov ÚTK SAV v sklade ÚA SAV vo VS SAV, Archív V, Veda a výskum. VS SAV a ÚA SAV, júl 2013, 19 s.
- 7.9 Kohút, Š. a kol. FOND ÚTK SAV, Usporiadanie zväzkov ÚTK SAV v sklade ÚA SAV vo VS SAV, Archív C, Computers and Artificial Intelligence. VS SAV a ÚA SAV, júl 2013, 19 s.
- 7.10 Kohút, Š. a kol. FOND ÚTK SAV, Usporiadanie zväzkov ÚTK SAV v sklade ÚA SAV vo VS SAV, Archív D, Výchova vedeckých pracovníkov, študijné pobyty, diplomovky. VS SAV a ÚA SAV, júl 2013, 52 s.
- 7.11 Kohút, Š., Bečková, J. Dokumenty výskumnej činnosti ÚTK SAV v Ústrednom archíve SAV 1953 – 1992. VS SAV, 2014, 382 s.

Kapitola 8 Mobilné výstavy

Dňa 2. 7. 2014 navštívil Stálu výstavu Ing. Július Ormis z Banskej Bystrice v sprievode svojho priateľa so žiadosťou o odborné konzultácie, pretože má záujem urobiť v Banskej Bystrici výstavu starých počítačov k 35. výročiu začiatku výroby počítačov v Závodoch výpočtovej techniky (ZVT) v Banskej Bystrici. Je to bývalý pracovník tohto podniku, technolog strojných častí počítačov. Odfotografoval si jednotlivé expozície, dohodli sme možný obsah jeho výstavy a začali sme neformálnu spoluprácu. Pre mňa to bolo vítané. Ing. Ormis bol prvým aktívnym záujemcom podieľať sa so mnou na budovaní zbierok z histórie výpočtovej techniky na Slovensku. Prestal som byť „sám vojak v poli“, lebo už sme boli dvaja, aj keď každý s trochu iným cieľom, čo sa však neskôr ukázalo užitočné pre oboch. Pán Ormis bol konateľ firmy REPRINT, s.r.o. a prvú výstavu v OC EUROPA v Banskej Bystrici realizoval na vlastné náklady z nadšenia pre pripomenutie slávnej histórie mesta, kedy bolo sídlom Závodov výpočtovej techniky, ktoré vyrábali počítač RPP-16 (v závode Námestovo), počítače SMEP, aj prvé osobné počítače PP 01 – PP 06. Posledný v rade už bol kópiou počítača IBM PC XT. Na reklamných plochách uvádzal Výpočtové stredisko SAV ako spoluorganizátora výstavy, ktorú nazval „SMEPetc.“, pretože v Banskej Bystrici sa vyrábali počítače radu SMEP. Výstavu realizoval bez našej fyzickej pomoci a dva týždne ju strážil so svojimi rodinnými príslušníkmi. Počas mojej dovolenky na strednom Slovensku sme sa na výstave stretli (pozri obrázok). Jeho zbierky boli dostatočne rozsiahle, aby túto výstavu zvládol. Od nás potreboval požičať len dve zariadenia. Týmto činom preukázal reálny záujem a nebol problém pokračovať v spolupráci. Firma REPRINT začala pripravovať projekt putovnej, modifikovateľnej výstavy s cieľom priblížiť históriu do vzdialenejších regiónov.

Mobilná výstava SMEPetc. v dňoch 2. – 16. 8. 2014, obchodné centrum EUROPA v Banskej Bystrici. Na pravom obrázku Ing. Július Ormis (vľavo) s Ing. Štefanom Kohútom.

Na rok 2015 sme už plánovali spolu výstavu v Žiline, zatiaľ bez konkrétnych rokovaní s tamjšími inštitúciami. Koncom roka 2014 mi akademik Plander povedal: „Urobte výstavu v Košiciach, aby sme tam propagovali to vaše múzeum“. V Košiciach mal Plander sekretariát svojej „srdcovky“ s názvom SSAKI – Slovenská spoločnosť aplikovanej kybernetiky a informatiky. Tajomníkom bol doc. Šujanský, ktorý nám v tom roku dal viacero odpísaných zariadení výpočtovej techniky zo svojej katedry na FEI TUKE. Planderovi som sľúbil výstavu urobiť v Košiciach namiesto v Žiline. Tento zámer som predniesol Ing. Ormisovi, ktorý s tým súhlasil. Vtedy už plánoval zakúpiť štandardné výstavné vitríny s možnosťou variabilnej úpravy v priestore a ja som navrhoval, aby sa obsah výstavy tiež nejako štandardizoval, aby sme nemuseli vždy robiť scenár pre každú výstavu zvlášť. Svoje úlohy sme si totiž rozdelili

tak, že v Slušovickej hale bude stála výstava a Ormisova mobilná bude chodiť po regiónoch a propagovať dejiny výpočtovej techniky, aby nemuseli zájemcovia o históriu cestovať do Bratislavy. Pre mňa to bola obrovská pomoc, lebo sám by som nebol schopný výstavu v Košiciach realizovať, ani fyzicky, ani finančne. Postupne sa zo zámeru výstavy v Košiciach vyvinula akcia oveľa širšieho záberu pod názvom Extrapolácie 2015, ale Ormisova mobilná výstava bola jej základom, pretože mottom Extrapolácií bolo: „Hovorme o budúcnosti IT na Slovensku na základe našej histórie“. O tomto sa podrobnejšie zmienime v kapitole Extrapolácie. Pretože Ormis bol precízny a potreboval otestovať svoje nové výstavné vitríny, urobil „cvičnú“ výstavu v obchodnom centre MAX v Trenčíne dva mesiace pred Extrapoláciami.

SMEP etc.
Výstava slovenskej výpočtovej techniky, médií a periférií 80-tych rokov
Trenčín, Obchodné centrum MAX, 22.6.- 5.7. 2015

Organizátori:

REPRINT BB s.r.o., Banská Bystrica
Výpočtové stredisko SAV, Bratislava

Výpočtové stredisko SAV
Kompetenčný centrum IT pre Slovensko a Európu

Spoluorganizátor:

OC MAX Trenčín

Hlavní partneri:

Hewlett-Packard Slovensko
TUV SÚD Slovakia

Zámer výstavy:

Zámerom výstavy je prezentovať širokej verejnosti podstatné momenty výskumu, vývoja a výroby výpočtovej techniky a prostriedkov IKT na Slovensku s dôrazom na 80-é roky, keď viedajší elektro-technický priemysel reagoval na rastúce potreby nasadzovania výpočtovej techniky vo všetkých priemyselných odvetviach a súčasne sa zapájal aj do medzinárodnej spolupráce v rámci RVHP. V druhej polovici 80-tych rokov vyplývala aj potreba nasadenia dostatočného množstva počítačov do škôl a prudko narastajúci záujem verejnosti o domáce počítače. Vystavené exponáty sú zo zbierok organizátorov a jedným z cieľov výstavy je aj s pomocou širokej verejnosti vyhľadať zachované predmety a dokumenty súvisiace s históriou IKT na Slovensku.

Mobilná výstava SMEP etc.
v dňoch 22. 6. – 5. 7. 2015
v obchodnom centre MAX v Trenčíne.
Vľavo pozvánka na výstavu.

Výstava na prednáške Romana Kišša

Ako zaujímavosť si dovoľím uviesť príhodu s Ing. Romanom Kiššom, konštruktérom prvého slovenského osobného počítača PMD 85 a jeho experimentálneho predchodcu PMI 80. Tieto počítače sme chceli vystavovať v Košiciach, ale neboli nám známe podrobnosti o ich konštruktérovi. Nepoznal som Romana Kišša, ale mal som jeho mail. Napísal som mu, že pripravujeme výstavu v Košiciach a poprosil som ho, aby mi poslal nejaké údaje o sebe a krátky príbeh o počítačoch PMI 80 a PMD 85. Odpovedal mi, že je maximálne vyťažený prácou doma v Kalifornii, ale hodlá prísť na jar na Slovensko, nech mu zorganizujem prezentáciu na jeho alma mater a tam, pred jeho profesormi, prednesie celý jeho príbeh od školy až po odchod do USA, vrátane najmodernejších programovacích metód spoločnosti Microsoft, a ja si môžem robiť poznámky, fotky alebo si prednášku nahráť a z toho si môžem vybrať, čo potrebujem. Ponuka sa samozrejme nedala odmietnuť, skôr za ňu zaďakovať.

Dohodol som s ním ešte obsah a nadpis (Before and After). Napísal som návrh pozvánky a prijal ma dekan FIIT STU Pavel Čičák, ktorý s radosťou prijal túto myšlienku a súhlasil s usporiadaním prednášky. Podporili nás firmy Microsoft a ui42 a pomohli nám s organizáciou spolu s veľmi aktívnymi pracovníkmi FIIT.

Pozvánka na prednášku Romana Kišša a Ormisova výstavka k prednáške. V pozadí Roman Kišš.

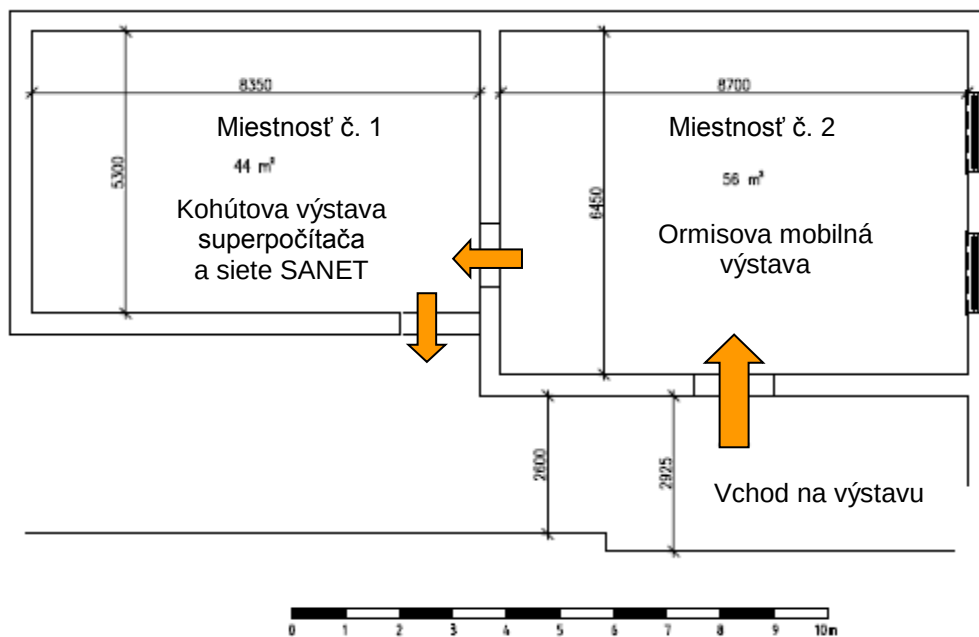
Prednáška bola úspešná, prišlo 120 poslucháčov. Malú výstavku počítačov, ktoré konštruoval Roman Kišš: PMD 80, PMD 85, Didaktik Alfa, PC 88, s prvými integrovanými obvodmi TESLA pripravil Ing. Ormis. Zo získaných informácií som spravil 11-stranový životopis, ktorý doteraz redigujeme v spolupráci s Ing. Kiššom.

Košice Extrapolácie 2015

V čase výstavy v Trenčíne už bol napísaný scenár pre výstavu v Košiciach s mojimi návrhmi 8 posterov pre vitríny a 15 pre ostatné priestory. K výstave o histórii totiž pribudla ešte jedna miestnosť o samostatnej histórii superpočítania a počítačových sietí na Slovensku s prepojením do súčasnosti, kde sa prezentoval superpočítač AUREL a Slovenská akademická sieť SANET.

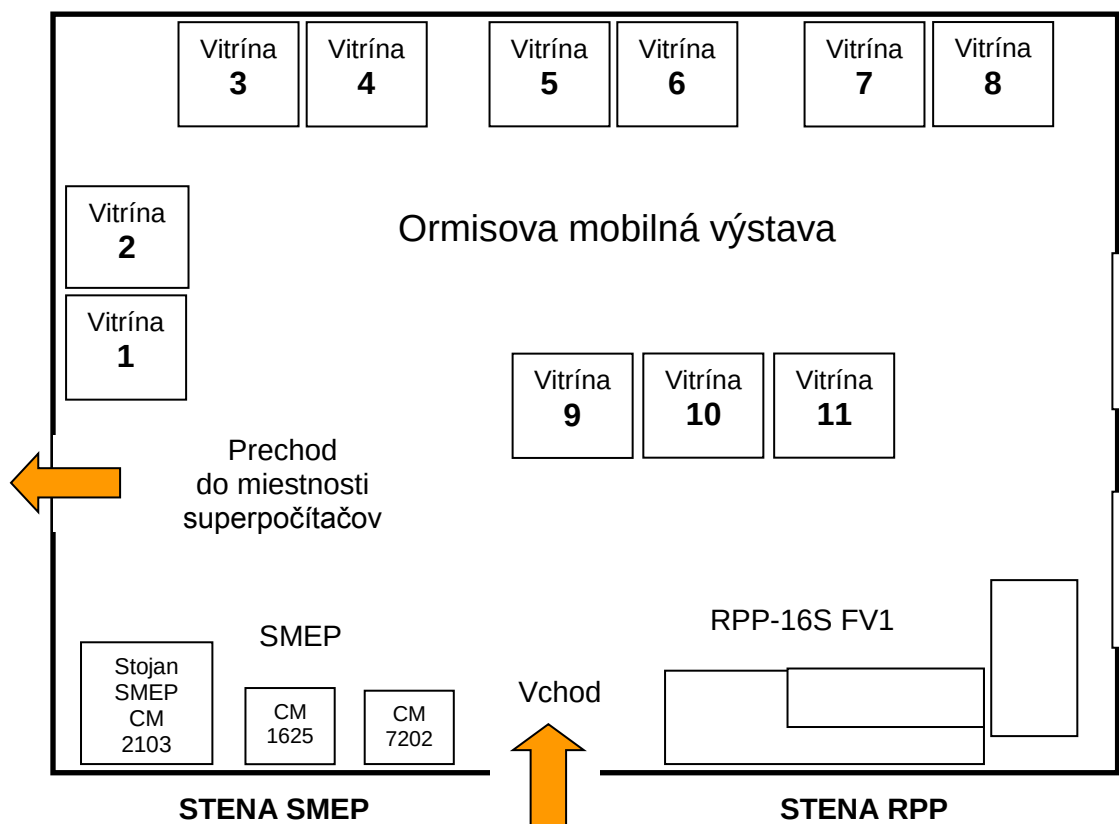
Celé Extrapolácie sa realizovali v spolupráci okrem SSAKI aj so Slovenským technickým múzeom (STM), ale aj ďalšími inštitúciami. STM nám dalo k dispozícii veľmi lukratívne výstavné priestory na prízemí, hneď pri hlavnom vchode. Ing. Ormis si riadil zostavenie svojej výstavy v prvej časti a ja som organizoval výstavu o budúcnosti v druhej miestnosti (pozri obrázok prízemnia STM). Takto sme si podelili úlohy. Prípravy, návrh a výroba posterov trvali niekoľko mesiacov. Grafickú úpravu a výrobu všetkých 23 posterov mal na starosti Ing. Ormis.

SLOVENSKÉ TECHNICKÉ MÚZEUM KOŠICE, HLAVNÁ 88
VÝSTAVNÉ PRIESTORY
PRÍZEMIE

Výstavné miestnosti v STM

STENA HISTÓRIE

Rozmiestnenie vitrín Ormisovej mobilnej výstavy

Príprava mobilnej výstavy v Košiciach 2015.
Vľavo Ing. Ormis s manželkou, vpravo Kohút a v pozadí dcéra Ing. Ormisa.

Ormisove vitríny mobilnej výstavy počas výstavy Extrapolácie 2015

Výstava mala veľký úspech. Za mesiac ju videlo 1 700 návštevníkov. STM poskytlo na tento účel svojich lektorov a Ing. Kohút pre nich napísal príručku. Nasledujúcou aktivitou Ing. Ormisa bola už jeho samostatná výstava s mojou malou pomocou v Poprade v roku 2016.

Mobilná výstava SMEPetc. v dňoch 9. – 22. 5. 2016 v obchodnom centre MAX v Poprade

Túto výstavu som už zo zdravotných dôvodov nenavštívil. Fotografia urobil doc. RNDr. Ján Svoreň, DrSc., z Astronomického ústavu SAV v Starej Lesnej.

Ďalšie akcie už boli úplne samostatnými podujatiami Ing. Ormisa, aj keď vo vzájomnej informovanosti, preto ich ďalej neuvádzam. Bolo ich spolu 9, vrátane tu spomenutých 5. Odhadom možno povedať, že tieto výstavy navštívilo spolu cca 30 tisíc záujemcov. Preto mobilné výstavy sú veľmi dobrou propagáciou našej slovenskej histórie IT a zároveň aj SAV, pretože na pútačoch a paneloch sa vždy uvádzalo Výpočtové stredisko SAV ako spoluorganizátor výstavy.

Materiály vypracované v tomto období

8.1 Kohút, Š. Výstava Extrapolácie 2015, Scenár výstavy. Slovenské technické múzeum v Košiciach 24. 9. – 25. 10. 2015, VS SAV, jún 2015, 27 s.

8.2 Kohút, Š. Postery 1 – 8 pre mobilnú výstavu Košice 2015*:

Poster 1 1958 Laboratórium teoretickej a aplikovanej mechaniky SAV Ivan Plander – konštruktér prvého slovenského počítača, ANALÓGOVÝ POČÍTAČ SAV.

Poster 2 1973 MEDA41TC Malý elektronický diferenciálny analyzátor. Výrobca ARITMA Praha.

Poster 3 1969 – 1979 Vývoj počítača RPP-16 od základného výskumu v ÚTK SAV cez vývoj vo VVL Žilina a v Konštrukte Trenčín až po výrobu v TESLA Orava, závod Námestovo.

Poster 4 1974 – 1990 SMEP – Systém malých elektronických počítačov.

Poster 5 Paralely DEC a SMEP.

Poster 6 APLIKÁCIE SMEP.

Poster 7 Ing. Roman Kišš a jeho vynálezy – prvé slovenské osobné počítače PMI 80, PMD 85, Didaktik ALFA.

Poster 8 Prechod k počítačom PC kompatibilným s IBM.

8.3 Kohút, Š. – Ormis, J. Dohoda o príprave posterov pre mobilnú výstavu SMEPetc. v Poprade. Bratislava, 31. 3. 2016.

* Po skončení výstavy v Košiciach boli postery umiestnené na stenách Stálej výstavy dejín VT v Slušovickej hale v prislúchajúcich expozíciách.

Kapitola 9 Nové expozície a riešenie problémov s priestormi

V čase otvorenia výstavy 40 rokov RPP-16 bol už podpísaný Dodatok č. 2 k Zmluve o spolupráci medzi Technologickým inštitútom SAV (TI SAV) a Výpočtovým strediskom SAV (VS SAV), ktorý nám dovoľoval využiť všetky miestnosti vedľajšej chodby (miestnosti 10 – 16). V čase prípravy výstavy RPP-16 sme urýchlene presťahovali aj Historickú knižnicu z depozitára (miestnosť č. 8) do miestnosti č. 16 a expozíciu Komunikácií z malej miestnosti č. 4 do väčšej na čísle 15. Tieto časti Stálej výstavy sme však plánovali dokončiť v roku 2014, čo sme aj postupne dokázali. Trasa exkurzií sa potom zmenila a po prehliadke analógového počítača v hale sa chodilo k RPP-16 a následne do Komunikácií. To bola približne polovica prehliadky múzea a nasledovala relaxačná prestávka s premietaním filmu o starých počítačoch v miestnosti č. 6.

Expozícia Komunikácie v miestnosti č. 15, vpravo Historická knižnica v miestnosti č. 16

Nakoniec sme pokračovali miestnosťami 1 – 5. Takéto rozdelenie prehliadky sa ukázalo vhodné v prípadoch, keď prišli na exkurziu dve triedy alebo žiakov bolo viac ako 25. Vtedy sa delili na dve skupiny. Pri premietaní filmu nebol potrebný výklad a dozor mala pani učiteľka. Vtedy druhá skupina išla do nových expozícií a následne sa vymenili so skupinou z kina.

Toto obdobie, na začiatku zdanlivo pokojné s priestorom na rozširovanie expozícií Stálej výstavy v nových miestnostiach, sa náhle zmenilo tým, že dňa 1. 7. 2014 ukončil svoju činnosť Technologický inštitút SAV. Bol pričlenený k Ústavu materiálov a mechaniky strojov SAV a budova Slušovickej haly sa vrátila pod správu Ústavu informatiky SAV. Riaditeľom ÚI SAV bol Ing. Ladislav Hluchý, CSc., ktorý zásadne nesúhlasil s nejakým múzeom v SAV. Zmluva s TI SAV už nemala opodstatnenie a Ing. Hluchý vyzval TI SAV (1. 7. 2014) na ukončenie našich zmluvných vzťahov, teda využívania priestorov Slušovickej haly, kde, ako sme už písali, sme riešili s TI SAV spoločný projekt prenosu výsledkov vedeckej práce do praxe v oblasti IT v SAV v minulosti. Požiadal som Ing. Hluchého o stretnutie a riešenie problému ďalšieho umiestnenia našich zbierok. Po dlhej diskusii sme dohodli pokračovanie Stálej výstavy v Slušovickej hale s refundáciou nákladov na energie. Zmluva o spolupráci bola podpísaná s dátumom 1. 7. 2014 s platnosťou na 5 rokov. Opäť sme si mohli vydýchnuť a pokračovať v našej práci. V priebehu roka 2015 sa však ÚI SAV zriekol správcovstva Slušovickej haly a ponúkol ju Úradu SAV, aby našiel nástupníckeho správcu. Ponuku dostala Ústredná knižnica SAV, čo bola perspektíva okamžitého zaplnenia skladom kníh. Poprosil som p. riaditeľku Ústrednej knižnice SAV Mgr. Andreu Doktorovú, aby ma nevyhadzovala

s výstavou zo Slušovickej haly a radšej odmietla ponuku priestorov. Vzhľadom k predchádzajúcim mojim aktivitám ako riaditeľa VS SAV pri budovaní optiky a riešení prevádzky serverov UK SAV súhlasila. Celý nadšený som požiadal riaditeľa VS SAV Ing. Lacka, aby vzal budovu do správy on, a tým by sme mali vyriešené problémy, čo s naším múzeom v ďalších rokoch. Jeho stanovisko však bolo, že je to stará budova a „to sa neoplatí“. Okrem toho povedal, že to múzeum nikto na Predsedníctve nepodporuje. Bol to pre mňa šok, ale na druhej strane som mal jasno, ako na nás pánu riaditeľovi záleží. Opäť slepá ulička.

Začal som sa vážne zaoberať myšlienkou, čo ďalej, keď moje múzeum nikto v SAV nechce. Každú chvíľu som totiž mohol dostať príkaz vypratať priestory Slušovickej haly a nemal som už u nikoho v SAV podporu. Obrátil som sa na STM v Košiciach, sľúbili, že ma „*nenechajú padnúť*“ (gen. riad. STM Ing. Labanič). Bola to krajná možnosť umiestniť „moje“ exponáty do depozitov v Košiciach. V tom čase ma navštívili nadšenci pre históriu z FIIT STU, ktorí chceli niečo podobné urobiť na svojej fakulte (dekankou sa mala stať p. prof. Bieliková). Ponúkol som im prevzatie celej Stálej výstavy aj spoluprácu pri tvorbe ich novej expozície. Dokonca som navštívil aj FIIT a v ich sprievode sme hľadali možné priestory. V takejto beznádejnej situácii som našiel v časopise Správy SAV program SAV do roku 2020 pod názvom *Dlhodobý zámer rozvoja Slovenskej akadémie vied*. V ňom bolo uvedených niekoľko strategických zámerov SAV, ktoré som mojou múzejnou činnosťou už dlhšie plnil. Preto som 16. 7. 2015 napísal osobný list predsedovi SAV, kde mu ponúkam „*konkrétny príspevok k realizácii zámerov programu SAV 2020*“. Oblasti, ktoré som v tomto materiáli našiel, boli „ako užité“ na naše dlhodobé zámery a aktuálne činnosti. Boli nasledovné:

1. Výskum kultúrneho dedičstva a pamäti, včlenený do európskych a svetových súvislostí (Bod IV. Východiská a rámce pre stratégiu rozvoja SAV).
2. Sformovať modernú, dynamickú, úspešnú SAV so zlepšeným postavením v Európskom výskumnom priestore (Bod V. Strategické ciele SAV).
3. Podporovať programy rozvoja kultúrnej identity v národnom a európskom rámci (Bod VI. Strednodobé ciele SAV do roku 2020).
3. Vypracovať program pravidelnej propagácie výsledkov SAV verejnosti (Bod C Konkrétne kroky z úrovne Predsedníctva SAV).

Na každý bod som reagoval opisom aktivít Stálej výstavy, ktorými tieto zámery už dlhodobo plníme a ďalej môžeme plniť, keď našu výstavu nechajú v SAV. Uviedol som v liste stručne náš stav s priestormi, záujmom FIIT o našu expozíciu, aj to, že náklady na prevádzku Stálej výstavy za jeden mesiac sú: 605 € – môj hrubý plat a 7,40 € za energie. Záverom listu som konštatoval: „*Moja posledná možnosť a aj povinnosť je informovať Vás o vzniknutej situácii, nakoľko odsunutím tohto diela by podľa mňa SAV stratila veľa na vlastnej propagácii. Sám proti riaditeľom a Predsedníctvu som však bezmocný a musím ako občan urobiť všetko, aby sa toto dielo nezničilo, ale zostalo zachované pre ďalšie generácie Slovákov.*“ Bol som si istý, že som teraz dokázal a na správne miesto poslal informácie, že Stála výstava je užitočná pre SAV. Na odpoveď som nemusel dlho čakať, ale radšej s ňou mohli počkať alebo taktne mlčať, lebo jej obsah bol šokujúci.

Dňa 31. 7. 2015 podpísal predseda SAV Pavol Šajgalík svoj osobný list, v ktorom mi oznamuje „*že Slovenská akadémia vied v súčasnosti nemá k dispozícii prostriedky na projekt Múzeum výpočtovej techniky.*“ Ako zdôvodnenie píše ďalej: „*Máme za to, že aj súčasné exponáty by viac prislúchali na Fakultu informatiky a informačných technológií STU...*“ Záverom krátkeho listu mi ďakuje za „*Váš entuziazmus a úsilie, ktoré ste vkladali do svojej práce.*“

SLOVENSKÁ AKADEMIA VIED

prof. RNDr. Pavol Šajgalík, DrSc.
predseda

Vážený pán
Ing. Štefan Kohút
Výpočtové stredisko SAV
Dúbravská cesta 9
845 35 Bratislava

Výpočtové stredisko
Slovenskej akadémie
Dúbravská cesta 9, 845 35 E

Príloha: 05 AUG 2015

Číslo: *Šajgalík* Prílohy: *—*

Bratislava 31. 07. 2015
Číslo: 463/E/072/2015

Vážený pán inžinier,

na základe Vášho listu zo 16. 07. 2015 vo veci návrhu na konkrétny príspevok k realizácii zámerov programu SAV 2020 a dlhodobého zámeru rozvoja SAV si Vám dovoľujem odpovedať, že Slovenská akadémia vied v súčasnosti nemá k dispozícii prostriedky na projekt Múzeum výpočtovej techniky.

Máme za to, že aj súčasné exponáty by viac prislúchali na Fakultu informatiky a informačných technológií STU, kde by vhodným spôsobom obohacovali vedomosti študentov aj o začiatkoch IT na Slovensku.

Dovoľte mi poďakovať za Váš entuziazmus i úsilie, ktoré ste vkladali do svojej práce.

S úctou

List predsedu SAV prof. RNDr. Pavla Šajgalíka, DrSc., Ing. Štefanovi Kohútovi

Stanovisko najvyššej inštalácie SAV. Koniec. Dám múzeum FIIT-ke alebo nakoniec budem rád, keď všetko umiestním v depozite STM v Košiciach? V krátkom čase FIIT ustúpila zo svojho zámeru, lebo nemali vhodné priestory a pochopili, že nejde len o staré zaprášené počítače vo vitrínach, ale hlavne o bádanie v histórii IT na Slovensku a jej aktívnu prezentáciu. Moja neistota bola obrovská a nebolo záchytného bodu na zmenu. Stal sa však malý zázrak.

Husársky kúsok Martina Krupu

Ako hovorí základné pravidlo manažmentu „VYDRŽAŤ“, tak sa aj situácia začala pomaly meniť zásluhou jedného podnikateľa, ktorý nás dlhodobo podporoval. Toto nikto nemohol predpokladať, ale stalo sa. V krátkosti si tento historický (pre Stálu výstavu) zlom opíšeme. Pán Martin Krupa je zakladateľ a konateľ softvérovej firmy ui42 s.r.o. zloženej z absolventov Matematicko-fyzikálnej fakulty UK v Bratislave. Dlhodobo sleduje činnosť Stálej výstavy a podľa možnosti ju aktívne podporuje. Určitý čas sa venoval histórii IT u nás ako člen Slovenskej informatickej spoločnosti. Osobne zabezpečil a cez svoju firmu sponzoroval novinový seriál v Hospodárskych novinách v tlačenej aj elektronickej verzii spolu s videonahrávkami o počítačoch zo Stálej výstavy. O našich problémoch so stabilitou na SAV a priestorovými ťažkosťami bol priebežne informovaný. Zhodou okolností ho usadili vedľa predsedu SAV na odbornom podujatí na Veľvyslanectve SR v Berlíne dňa 15. 10. 2015, kde ich navzájom predstavil vtedajší rektor STU prof. Redhammer. Pán Krupa využil túto príležitosť a opýtal sa predsedu, prečo SAV nemá záujem podporovať múzeum IT v SAV, pričom vyzdvihol technickú aj odbornú úroveň Stálej výstavy a jej význam najmä pre budúce generácie. Predseda sľúbil, že sa na tú vec podrobnejšie pozrie. Prešetrením prípadu poveril podpredsedu SAV pre 1. oddelenie vied RNDr. Pavla Simana, PhD., ktorý po určitom čase navštívil Stálu výstavu v Slušovickej hale a so záujmom sledoval podrobný výklad Ing. Kohúta k vystaveným predmetom a expozíciám. Ako výsledok svojho šetrenia na mieste a po porade s riaditeľmi zainteresovaných organizácií oznámil Martinovi Krupovi predbežné stanovisko k otázke múzea IT na pôde SAV v znení: *„Dospeli sme k jednoznačnému záveru, že múzeum musí zostať, je prospešné.“* Aj keď stanovisko bolo oznámené len mailom, predsa znamenalo obrovskú nádej, hoci to bolo potrebné ešte potvrdiť písomne. Táto situácia však dala tušiť, že už nedôjde k požiadavke vyprázdniť priestory Slušovickej haly, a to pre nás znamenalo veľa. K písomnému potvrdeniu tohto stanoviska došlo v roku 2016 osobným listom podpredsedu SAV zo dňa 20. 4. 2016 adresovanom Ing. Štefanovi Kohútovi, kde po dlhom zdôvodnení na záver píše: *„Z uvedených dôvodov vedenie 1. oddelenia vied SAV podporuje zachovanie expozície Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky pre ďalšie generácie a odporúča v tejto činnosti pokračovať v intenciách propagácie dobrého mena SAV. Priestory expozície sú aj naďalej prevádzkované na základe zmluvy s THS ÚSV SAV zo dňa 1. 12. 2015.“* S prianím úspechov do budúcnosti bol podpísaný RNDr. Pavol Siman, PhD. Úžasné, takmer po roku neistoty. Aj teraz, pri písaní týchto riadkov, sa mi žiada opäť poďakovať Martinovi Krupovi za smelý krok a tento dobrý výsledok. Zachránil nám múzeum.

Zmluva s THS ÚSV SAV

Skôr než podpredseda SAV napísal kladné stanovisko do listu, udiala sa ešte jedna zmena. Správcovstvo nad Slušovickou halou dostala Technicko-hospodárska správa ústavov spoločenských vied SAV na Klemensovej (THS ÚSV SAV). Prevod správy sa uskutočnil 20. 11. 2015 podpisom Odovzdávacieho a preberacieho protokolu medzi ÚI SAV a THS ÚSV SAV za prítomnosti zástupcov VS SAV Ing. Kohúta a Ing. Lacka. Riaditeľkou ÚI SAV už vtedy bola Ing. Ivana Budinská, PhD. Prílohou k protokolu bola zmluva ÚI SAV – VS SAV o využívaní Slušovickej haly pre účely Stálej výstavy dejín VT na Slovensku. Následne pani riaditeľka THS Ing. Gabriela Mokránová navštívila Slušovickú halu a v sprievode Ing. Kohúta si prezrela všetky expozície. Zaujímavou príhodou je, že pri prehliadke expozície RPP-16 som len ako technický detail spomenul vedľajší výstup projektu RPP-16 páskový vodič, ktorý vyvinuli vo Výskumnom ústave káblov a izolantov (VUKI) v Bratislave. Pani

riaditeľka sa odrazu opýtala: „Ako sa má ten Ort, ešte žije?“ Ing. Ort bol šéf tímu, kde vynášli technológiu na výrobu páskového vodiča, ale jeho meno som pri výklade nespomenul. Šokovaný som povedal: „Vy ho poznáte?“ „Samozrejme, spolu sme lietali,“ bola odpoveď. Ing. Ort bol totiž aj inštruktor motorového aj bezmotorového lietania. Vtedy sa moje šance na presvedčenie pani riaditeľky, aby nás v budove nechala, zvýšili niekoľkonásobne. A keď v miestnosti Komunikácií vysvitlo, že pracovala ako programátorka s diernymi štítkami, tak som už tušil, že som na dobrej ceste. Zmluva o využívaní Slušovickej haly medzi THS ÚSV SAV a VS SAV (Mokránová – Lacko) bola podpísaná 1. 12. 2015 na 5 rokov do 30. 11. 2020. Vtedy som však nebol informovaný, že viac ako pred polrokom, dňa 21. 4. 2015 na mimoriadnom zasadnutí prijal Predsedníctvo SAV uznesenie č. 589 C o založení Centra spoločných činností SAV s účinnosťou od 1. 1. 2016. Dobré, že som to nevedel, lebo by mi to pokazilo radosť, pretože už v čase podpisu novej zmluvy o využívaní Slušovickej haly bolo jasné, že dôjde k zmene jej správcu, a že bude potrebné opäť vyrokovať s novým správcom novú zmluvu.

Ing. Miloš Ort, PhD. (sediaci) pri výskume páskového vodiča a jeho lietadlo

Materiály vypracované v tomto období

- 9.1 Kohút, Š. Štatút Stálej výstavy dejín VT – Návrh. VS SAV, 2014, 2 s.
- 9.2 Kohút, Š. Využitie priestorov v Slušovickej hale pre účely Stálej výstavy výpočtovej techniky na Slovensku, Príloha 1 k Zmluve VS SAV-ÚI SAV, VS SAV, 23. 4. 2014, 1 s.
- 9.3 Kohút, Š. Návrh na konkrétny príspevok k realizácii zámerov programu SAV 2020 Dlhodobý zámer rozvoja Slovenskej akadémie vied, osobný list predsedovi SAV, 16. 7. 2015, 3 s.

Kapitola 10 Extrapolácie

Táto aktivita Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky má obzvlášť zaujímavú genézu, hlavne obsah a cieľ. Od začiatku slávnostného otvorenia Minimúzea 17. 5. 2002 sme začali propagovať našu IT históriu v kontexte s najmodernejšou informačnou technológiou, ktorú prevádzkovalo Výpočtové stredisko SAV. V čase otvorenia Minimúzea to bola prvá optická dátová linka s vtedy unikátnou kapacitou prenosu 1 Gb/s, ktorou sa v ten deň SAV na Patrónke slávnostne pripojila na hlavný uzol SANET-u v Centre výpočtovej techniky STU na námestí Slobody v Bratislave. V tom čase sa dalo konštatovať, že od prvého prenosu dát z areálu SAV v roku 1973, ktorý sa realizoval kufříkom plným diernych štítkov autom do Mlynskej doliny s prepočítanou kapacitou prenosu 500 b/s (rozpočítané na 24 hodín), sa táto kapacita v roku 2002 zvýšila až neuveriteľne 2-miliónkrát! Rok 1973 bol rokom, kedy sa skončil výskum počítača RPP-16 na ÚTK SAV a bola povolená jeho výroba od 1. 1. 1974 v závode TESLA Námestovo. Mohli sme teda hovoriť o našej histórii ako o pionierskych časoch priekopníkov IT na Slovensku v súvislosti s ich pokračovateľmi v dnešnej dobe. Prezentovanie našej histórie vo VS SAV dostalo pre mladú generáciu nový zmysel. Postupne sme v tejto komparácii pokračovali do roku 2006 so superpočítačom ORIGIN 2000 a RPP-16, až nakoniec v roku 2012 (19. 10.) pribudol superpočítač AUREL (IBM Power 775 Supercomputer) ako naozaj špička IT techniky, dokonca aj v rámci sveta. Pozerať sa do budúcnosti na základe našej histórie zostalo už naším trvalým cieľom pri exkurziách.

Extrapolácie 2015 v Košiciach

Už sme spomínali v kapitole 8 spoluprácu s Ing. Ormisom na mobilných výstavách, od tej prvej v Banskej Bystrici v roku 2014, ako sme plánovali v tejto činnosti pokračovať v roku 2015 v Žiline. Vtedy naše plány presmeroval profesor Plander do Košíc, keď ma raz zastavil na chodbe múzea a povedal mi: „Urobte výstavu v Košiciach, nech tam spropagujeme to vaše múzeum.“ Povedal som mu o Ormisových plánoch zakúpiť pre mobilnú výstavu profesionálne stavebnicové vitríny. Plander prisľúbil pomoc svojej Slovenskej spoločnosti aplikovanej kybernetiky a informatiky (SSAKI), ako to on nazýval skratkou „ss a ki“ na aktivitách v Košiciach, čo bolo veľmi lákavé vzhľadom na veľkú vzdialenosť. Potreboval asi aj nejakú činnosť pre svoje SSAKI, lebo v Košiciach sekretariát SSAKI nebol dlho. Bolo to isto výhodné pre obe strany, lebo som sa hneď pustil do návrhov takejto akcie a 15. 1. 2015 už bol na svete prvý návrh pod názvom *História výpočtovej techniky, Scenár putovnej výstavy (Návrh pre Košice)*. Pretože sa jedná o začiatok dlhého príbehu Extrapolácií, dovoľm si odcitovať úvodné časti návrhu.

História výpočtovej techniky

Scenár putovnej výstavy

(Návrh pre Košice)

Usporiadatelia

Slovenská spoločnosť pre aplikovanú kybernetiku pri ZSVTS

Slovenské technické múzeum v Košiciach

Katedra počítačov a informatiky FEI TU, Košice

REPRINT, s. r. o., Banská Bystrica

Výpočtové stredisko SAV – Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku

Zámer výstavy

Poukázat na obdobie histórie mesta Košice, kedy sa začala rozvíjať informatika a aplikácie informačných technológií na východnom Slovensku. Začínajúc analógovou technikou a TU v Košiciach za čias prof. Jelšinu, pokračujúc inovatívnymi projektmi v oblasti operačných systémov RPP-16 a aplikácie tohto počítača vo vedeckých knižniciach pod vedením doc. Šujanského, až po aplikácie IT vo VSŽ.

Výstava chce obyvateľom Košíc pripomenúť toto cenné obdobie ich dejín s výzvou snažiť sa aj v súčasnosti nadviazať na túto tradíciu, aj keď sa to v súčasnosti zdá ťažké. Autori výstavy však majú snahu poukázať na skutočnosť, že je aj potrebné podporiť ideály súčasných obyvateľov Košíc a inšpirovať ich dielami predchodcov, ktorí sa nebáli ísť do vtedy veľmi smelých inovácií.

Cieľová skupina

Obyvatelia Košíc, návštevníci mesta a návštevníci zbierok Slovenského technického múzea.

Predpokladaný efekt projektu

Získanie obyvateľov Košíc pre nové kreatívne projekty v oblasti IKT alebo aj vo všeobecnosti projekty inovatívnych technológií, ktoré by priniesli tomuto regiónu nové šance na sebarealizáciu a na vytváranie nových pracovných príležitostí, aby z Košíc vzniklo aspoň potenciálne nové slovenské centrum moderných technológií.

Výpočtové stredisko som dal na koniec, pretože koncepcia organizovania putovných (neskôr nazývaných mobilných) výstav bola taká, že za jej realizáciu zodpovedala spoločnosť REPRINT, s. r. o. v osobe Ing. Júliusa Ormisa ako konateľa a VS SAV, teda Stála výstava, v osobe Ing. Štefana Kohúta bola odborným garantom a spolutvorcom prezentácií. Viac som ani nemohol s mojím polovičným úväzkom a „Slušovickou halou na krku“ sľubovať, keďže v utorok, stredu, štvrtok som mal vždy exkurzie, pondelok som mal pre múzeum a piatok pre profesora Plandra. V tomto období (od r. 2014) ma navštevovali zástupcovia občianskeho združenia AGNICOLI – Poznaním ku slobode, ktoré malo v štatúte „Budovanie IT infraštruktúry, navrhovanie riešení v oblasti IT“. Bol to Ing. Július Kováč, ktorý bol aj predsedom odbornej skupiny WUG – Windows Users Group, ktorá v minulosti pod jeho vedením navštívila Minimúzeum, a Ing. Roman Kazička. Obaja boli určitým spôsobom Košičania. Keď som im predniesol náš zámer urobiť v Košiciach výstavu, Ing. Kazička povedal: „Podpichnime tých Košičanov, nech urobia prednášky o informatike popri tej výstave.“ Nič som k tomu nepovedal, ani nesľúbil. Bol to návrh pre mňa organizačne dosť zaťažujúci a meniaci zámer obyčajnej výstavy, ale niesol zaujímavú ideu spolupráce pre Stálu výstavu. Neustále som totiž hľadal záchytné body, ako stabilizovať existenciu Minimúzea, resp. Stálej výstavy, a ja sám som to nemal šancu dokázať. V kontexte s našimi zámermi prezentovať staré počítače, ale hovoriť aj o budúcnosti, javila sa mi čoraz viac šanca zrealizovať túto myšlienku v Košiciach, teda predstaviť muzeálne zbierky nie ako nostalgii a zaprášené artefakty, ale ako dôvod, podstata toho, že máme nárok na našu budúcnosť v tejto oblasti, pretože máme svoju vlastnú minulosť. O tej môžeme hovoriť my, čo máme na starosti múzeum, a o budúcnosti musia hovoriť súčasní odborníci. Musia ukázať, či vedia byť pokračovateľmi tých odborníkov, pionierov IT z minulosti. Vypracoval som nový projekt a dal som mu názov *EXTRAPOLÁCIE 2015* s podtitulom *História a budúcnosť IT v Košiciach*. Malo to byť, ako sa uvádza v návrhu projektu, *Regionálne podujatie na podporu rozvoja IT vo výskume, vzdelávaní a podnikaní*. Usporiadateľmi podľa návrhu mali byť:

- Výpočtové stredisko SAV v Bratislave,
- Slovenská spoločnosť aplikovanej kybernetiky a informatiky,
- Slovenské technické múzeum, Košice,

- REPRINT, s. r. o., Banská Bystrica,
- Katedra počítačov a informatiky, Fakulta elektrotechniky a informatiky, Technická univerzita v Košiciach,
- Ústav výpočtovej techniky, Technická univerzita v Košiciach,
- IT Valley, Košice,
- UVP TECHNICOM, Košice,
- OZ AGNICOLI.

Ako odborný garant a koordinátor projektu bola navrhnutá Slovenská spoločnosť aplikovanej kybernetiky a informatiky – členská organizácia Zväzu slovenských vedecko-technických spoločností. Definíciu cieľa som prispôbil hlavnej myšlienke Extrapolácií:

Vychádzajúc zo slovenskej histórie v oblasti IT s využitím tradícií a potenciálu vo vzdelávaní v oblasti IT vo vysokom školstve spolu s prezentáciou aktivít nastupujúcich výskumných a podnikateľských subjektov motivovať mládež k budúcim krokom nových inovácií v IT v košickom regióne.

Program sa skladal z dvoch častí:

1. Výstava „Dejiny IT na Slovensku“ s realizátormi VS SAV, REPRINT, s. r. o. a STM, Košice,
2. Motivačné prezentácie.

Zámerom motivačných prezentácií bolo poukázať na obdobie histórie mesta Košice, kedy sa začala rozvíjať informatika a aplikácie informačných technológií na východnom Slovensku. Jadrom motivačných prezentácií mali byť informácie o reálnych plánoch, súčasnom stave a podmienkach rozvoja IT v jednotlivých organizáciách s exkurziami na pracoviskách.

Keďže som to vymyslel ja, dal som na prvé miesto Výpočtové stredisko. Neskôr som si to rozmyslel a zrealizoval moje šance a prvých dvoch organizátorov som vymenil (verzia V3 z 13. 3. 2015). Ku dňu 10. 4. 2015 bola vypracovaná štvrtá verzia projektu a k nej Scenár výstavy Dejiny IT na Slovensku v priestoroch STM v Košiciach. K takto pripraveným podkladom som zvolal do VS SAV pracovné stretnutie organizačného výboru projektu Extrapolácie 2015, ktorý som sám zostavil zo zástupcov organizácií, s ktorými som dovtedy komunikoval. Podľa prezenčnej listiny to boli:

Prítomní: Ing. Guspan, prof. Plander, doc. Šujanský, Ing. Kazička, Ing. Kováč, Ing. Lacko (PC Revue), RNDr. Demovič, Ing. Lacko (riaditeľ VS SAV), Ing. Ormis, Ing. Kohút

Ospravedlnení: Ing. Jakab, Ing. Melich, Ing. Roman, Ing. Zorkovský

Hostia: RNDr. Kazičková

Zasadnutie prebehlo v pokojnom a konštruktívnom duchu (pozri Zápisnicu zo zasadnutia). V priebehu rokovania som sa pokúsil vyhnúť tejto obrovskej nádielke práce pre najbližšie mesiace, koordinovať činnosť toľkých, mne dosť neznámych, organizácií v Košiciach. Na tento môj návrh, že sa budem venovať len výstave, reagoval prof. Plander. Podľa Zápisnice to bolo takto: „Prof. Plander doplnil informáciu o SSAKI – Slovenskej spoločnosti aplikovanej kybernetiky a informatiky, ktorej je doc. Šujanský tajomníkom, a navrhol, aby menovaný zodpovedal za organizovanie prezentácií v Košiciach a hlavným koordinátorom projektu EXTRAPOLÁCIE 2015 bol naďalej Ing. Kohút.“ Zostalo mi to „na krku“, ale verejne bol definovaný garant pre aktivity v Košiciach, a to bolo pre mňa uľahčenie. Ako je z priebehu vidieť, celé podujatie sa nieslo v akomsi vzduchoprázdne, ale nedalo sa inak, ako ísť ďalej. Na zasadnutí bol schválený aj projekt Extrapolácií aj výstava.

Dňa 14. 4. 2015 navštívil Stálu výstavu Mgr. Ján Melich, zástupca generálneho riaditeľa STM pre marketing, absolvoval exkurziu a na rokovaní prisľúbil aktívnu účasť STM v organizovaní podujatia, poskytnutí priestorov, kooperácii s organizačnými zložkami STM a marketingom. Ako hosť bol na rokovaní prítomný aj PhDr. Peter Maráky, vtedy riaditeľ Múzea dopravy v Bratislave.

Vypracoval som piatu verziu scenára výstavy *Dejiny IT na Slovensku* (17. 4. 2015) a piatu verziu projektu *Extrapolácie 2015* (24. 4. 2015). S týmito materiálmi som zvolal pracovné stretnutie organizačného výboru projektu do Košíc na 22. 5. 2015 v STM. Zúčastnení podľa prezenčnej listiny boli:

Prítomní: Ing. Melich, Ing. Roman, Ing. Klíma, Mgr. Šullová, Ing. Dolná, Ing. Kováč, Ing. Guspan, doc. Andrejková, doc. Šujanský, Ing. Ormis, Ing. Kohút

Ospravedlnení: Ing. Jakab, Ing. Zorkovský

Za STM sa zúčastnili až štyria zástupcovia jednotlivých oddelení, zo škôl boli ďalší štyria Košičania. Mimoriadne ústretové bolo prijatie projektu od Mgr. Melicha s konkrétnymi návrhmi prác zo strany STM (grafika, marketing, prevádzka výstavy). Zásadnú zmenu vo vnímaní Extrapolácií priniesla milá príhoda s týmto šéfom marketingu v STM. Keď som predstavoval projekt a uviedol som nadpis výstavy *Dejiny IT na Slovensku*, ktorá mala byť inštalovaná v priestoroch STM na Hlavnej 88 v Košiciach, prerušil môj výklad ráznym napomenutím: „Čo to tu hovoríte, aké dejiny IT, aký názov výstavy, kto mi na to sem príde? Ale Extrapolácie, to znie dobre, to je dobrý názov. Neviem síce, čo to je, ale znie to vynikajúco. Výstava sa bude volať Extrapolácie.“ Bolo to rázne, aj milé, aj úprimné, aj dávalo šancu na úspech, keď to hovorí šéf marketingu. Preto v Zápisnici zo zasadnutia boli prvé dva body nasledovné:

Záver rokovania:

1. *Výstava bude niesť meno EXTRAPOLÁCIE 2015.*
2. *Projekt bude rozdelený na dve časti:*
 - *výstava a sprievodné podujatia,*
 - *motivačné prezentácie v organizáciách, všetko pod hlavičkou EXTRAPOLÁCIE 2015.*

Výstava sa teda stala dominantnou a vypracoval som šiestu verziu projektu (27. 5. 2015) a nakoniec siedmu, poslednú 14. 7. 2015. Scenár výstavy bol v konečnej verzii hotový 9. 6. 2015. Extrapolácie 2015 sa mohli uskutočniť v dňoch 24. 9. – 25. 10. 2015. Dodnes sa Extrapolácie realizujú tak, že všetky podujatia majú hlavičku Extrapolácie 20XX a sú to:

1. výstavy histórie a
2. motivačné prezentácie informatických organizácií.

Extrapolácie 2015 mali veľmi dobrý ohlas v Košiciach. Expozície boli inštalované v dvoch miestnostiach na prízemí STM, Hlavná 88 v Košiciach na ploche 99 m², boli rozmiestnené v:

- 11 vitrínach (vývoj výpočtovej techniky),
- 5 stolíkoch (vývoj prenosu dát),
- 4 samostatných expozičných celkoch (RPP-16, SMEP, PPS SIMD, ORIGIN 2000),
- 2 interaktívnych pracoviskách (sieť SANET, superpočítač AUREL),
- 1 videoráme,
- 23 posterov na stenách.

STM • SSAKI • VS SAV • Reprint spol. s.r.o. • TU v Košiciach
• UPJŠ v Košiciach • UCITT • Košice IT Valley • AGNICOLI

EXTRAPOLÁCIE

HISTÓRIA A BUDÚCNOSŤ IT V KOŠICIACH 2015

24. 9. – 25. 10. 2015

VÝSTAVNÉ PRIESTORY STM, HLAVNÁ 88, KOŠICE

KURÁTOR VÝSTAVY: ING. ŠTEFAN KOHÚT

**VÝSTAVA SA KONÁ
POD ZÁŠTITOU PRIMÁTORA MESTA
KOŠICE RICHARDA RAŠIHO**

SPRIEVODNÉ AKCIE VÝSTAVY

▶ utorok 29. 9. 2015 o 14:00 hod.

Vysokovýkonné počítanie a jeho budúcnosť
na Slovensku
Mgr. Lukáš Demovič, PhD.
Výpočtové stredisko SAV
RNDr. Martin Vaľa, PhD.
Ústav experimentálnej fyziky SAV

Princípy vysokovýkonného počítania • typické úlohy
a aplikácie • vysokovýkonné počítanie v Európe, vo svete
a na Slovensku • národný projekt Slovenská infraštruktúra
pre vysokovýkonné počítanie – SIVVP • ukážky vedecko-
technických výpočtov na superpočítači • grafické výstupy
• neinteraktívna práca

Miesto konania: Aula ústavov SAV, Watsonova 47, Košice

▶ streda 7. 10. 2015 o 15:00 hod.

Minulosť a prítomnosť IT v Košiciach
doc. Ing. Milan Šujanský, CSc.
Slovenská spoločnosť aplikovanej kybernetiky
a informatiky

Vývoj a prítomnosť výpočtovej techniky a informatiky
so zameraním na vysoké školy a priemysel
v Košiciach • analógové počítače • číslicové počítače a ich
aplikácie • počítačové siete • CANET • SANET • robotika

Miesto konania: Prednášková sála STM, Hlavná 88, Košice

▶ štvrtok 8. 10. 2015 o 15:00 hod.

Slovenská akademická dátová sieť SANET
Ing. Dezider Guspan
Ústav výpočtovej techniky TU v Košiciach

História vzniku a vývoja SANETu • technické
vlastnosti siete • pravidlá prevádzky • porovnanie
so zahraničím • prehľadka uzla SANET

Miesto konania: Vedecká kaviareň - ÚVT
Technická univerzita v Košiciach, B. Nemcovej 3, Košice

▶ streda 14. 10. 2015 o 15:00 hod.

Murgaš, slovenský priekopník prenosu dát
Ing. Jozef Roman
Slovenské technické múzeum, Hlavná 88, Košice

Murgaš – osobnosť slovenských dejín • vynálezy
a patenty • história a technické princípy

Miesto konania: Prednášková sála STM,
Hlavná 88, Košice

▶ štvrtok 15. 10. 2015 o 15:00 hod.

Budúcnosť IT je tu (v Košiciach)
doc. Ing. František Jakab, PhD.
UCITT TU v Košiciach

Praktické prezentácie zaujímavých IT riešení
• aktuálne riešenia v oblasti IT

Miesto konania: Prednášková sála STM,
Hlavná 88, Košice

▶ streda 21. 10. 2015 o 16:00 hod.

Informatika – veda a vzdelávanie v 21. storočí
doc. RNDr. Gabriel Semanišin, PhD.
Prednáša prof. RNDr. Juraj Wiedermann, DrSc.
Prírodovedecká fakulta Univerzity P. J. Šafárika
v Košiciach

Prednáška o skúmaných problémoch v informatike so
zameraním na umelú inteligenciu a robotiku.

Miesto konania: Historická aula, Rektorát UPJŠ,
Šrobárova 2, Košice

▶ štvrtok 22. 10. 2015 o 15:00 hod.

Popoludnie s Košice IT Valley
doc. Ing. František Jakab, PhD.
Košice IT Valley

Predstavenie vybraných partnerov Košice IT Valley
• aktuálne riešenia v oblasti IT

Miesto konania: Aula Maxima – Technická univerzita
v Košiciach, Letná 9, Košice

Výstava sa koná v rámci akcie STM – ŽIVÉ MÚZEUM

www.stm-ke.sk

organizátori:

partneri:

Plagát Extrapolácií 2015

Priečelie Slovenského technického múzea, Hlavná 88, Košice
a počítač RPP-16S FV1 na výstave Extrapolácie 2015

Vernisáž výstavy sa uskutočnila dňa 24. 9. 2015 o 15.00 za prítomnosti vzácných hostí: námestník primátora mesta Košice JUDr. Martin Petruško, prorektor TU v Košiciach Dr.h.c. prof. Ing. Anton Čižmár, CSc., prorektor pre rozvoj vzťahov s verejnosťou UPJŠ v Košiciach prof. PhDr. Ján Gbúr, CSc., predseda správnej rady Košice IT Valley Ing. Ivan Hruška, akademik Ivan Plander a zástupcovia usporiadateľských organizácií. Počet návštevníkov vernisáže, ktorí prejavili o výstavu značný záujem, bol približne 150.

Prehliadky boli lektorované a organizované spôsobom obvyklým v STM. Lektormi boli: Ing. Peter Drozd, Bc. Janka Pálová, Róbert Jahoda.

Výstavu navštívilo spolu **1 748 návštevníkov**, z toho 53 skupín študentov a žiakov. Z celkového počtu bolo **1 310 platiacich návštevníkov**.

Na siedmich motivačných prezentáciách sa zúčastnilo spolu 600 poslucháčov. Akcia Extrapolácie 2015 mala v Košiciach mimoriadny ohlas a zástupcovia organizátorov pri záverečnom hodnotení konštatovali, že *„akcia splnila svoj účel a jej spoločenský a marketingový potenciál je taký silný, že Slovenské technické múzeum môže do budúcnosti uvažovať o stálej expozícii výpočtovej techniky“*. Toto nám dodalo smelosť pokračovať v roku 2016 v Bratislave. Fotogaléria na: <http://www.extrapolacie.sk/2015/>.

Extrapolácie 2016 v Bratislave

Košické Extrapolácie boli regionálnym podujatím, pretože na celoslovenské sme nemali pripravené zázemie a ani silu, ale košický úspech napovedal, že sa raz tak môže stať. Aj bratislavské Extrapolácie sme pripravovali ako regionálne s tým, že sme pozvali Košičanov do spolupráce, aby naše podujatia boli paralelné, prípadne aj prepojené v niektorých prípadoch pomocou videokonferencií. Už na začiatku roka 2016 som navštívil p. riaditeľku ÚI SAV Budinskú s ponukou realizovania Extrapolácií v Bratislave. Ako podklad k rokovaniu bol popis projektu Extrapolácií z roku 2015, pretože zámer aj forma sa mali opakovať, aby sa začala budovať nejaká tradícia. Túto som avizoval už na vernisáži v Košiciach. Pani riaditeľka súhlasila, a tak som vypracoval prvú verziu projektu Extrapolácií v Bratislave už 7. 4. 2016. Ako cieľ Extrapolácií 2016 som uviedol: *„Pri príležitosti 60. výročia informatiky na Slovensku prezentovať históriu slovenskej výpočtovej techniky a hovoriť o budúcnosti informatiky u nás. Prezentovať súčasný stav výskumu, štúdia*

a produkcie v informatike a informačných technológiách s víziami do blízkej budúcnosti, aby sa motivovali mladí ľudia pre štúdium a prácu v tejto oblasti. Pripomenúť si 60. výročie Ústavu informatiky SAV, 40. výročie Výpočtového strediska SAV a 25. výročie Združenia používateľov Slovenskej akademickej dátovej siete SANET.“

Prvé zasadnutie prípravného výboru zvolala p. Budinská na 29. 4. 2016. Prítomní boli Ivana Budinská, Mária Fischerová (ÚI SAV), Viera Rozinajová (FIIT STU), Štefan Kohút (VS SAV), Andrej Lúčny (FMFI UK). Hlavným garantom sa stal Ústav informatiky SAV v osobe pani riaditeľky Ing. Ivany Budinskej, PhD. Ďalšie funkcie boli rozdelené nasledovne:

Odborný garant	akademik Ivan Plander
Hlavný garant v Košiciach	doc. Ing. Milan Šujanský, CSc., SSAKI
Koordinátor výstavných činností	Ing. Štefan Kohút, VS SAV
Koordinátor motivačných prezentácií	
v Bratislave	doc. Ing. Viera Rozinajová, PhD., FIIT STU
v Košiciach	doc. RNDr. Gabriela Andrejková, CSc., PF UPJŠ
Propagácia Extrapolácií 2016	
v Bratislave	Mgr. Andrea Putalová, CVTI SR
v Košiciach	Mgr. Ján Melich, STM

Aj ostatné organizácie sa ochotne pridávali, takže nakoniec bol ich zoznam nasledovný:

- Ústav informatiky, Slovenská akadémia vied,
- Výpočtové stredisko, Slovenská akadémia vied,
- Fakulta informatiky a informačných technológií, Slovenská technická univerzita,
- Fakulta elektrotechniky a informatiky, Slovenská technická univerzita,
- Fakulta matematiky, fyziky a informatiky, Univerzita Komenského,
- Fakulta informatiky, Paneurópska vysoká škola,
- Združenie používateľov Slovenskej akademickej dátovej siete SANET,
- Slovenská spoločnosť aplikovanej kybernetiky a informatiky,
- Slovenská spoločnosť pre kybernetiku a informatiku pri SAV,
- Slovenská informatická spoločnosť,
- REPRINT, s. r. o., Banská Bystrica,
- Centrum vedecko-technických informácií SR.

Pridali sa aj Košice, organizátormi boli nasledovné inštitúcie:

- Fakulta elektrotechniky a informatiky, Technická univerzita v Košiciach,
- Prírodovedecká fakulta, Univerzita P. J. Šafárika v Košiciach,
- Slovenské technické múzeum,
- Združenie používateľov Slovenskej akademickej dátovej siete SANET,
- Slovenská spoločnosť aplikovanej kybernetiky a informatiky,
- Slovenská spoločnosť pre kybernetiku a informatiku pri SAV,
- Slovenská informatická spoločnosť.

Projekt mal pridaný ďalší cieľ: „*Nadviazať na úspešnú akciu Extrapolácie 2015 v Košiciach a rozvíjať užitočné diskusie o informatike vo všetkých jej rozmeroch a vplyvoch.*“

Takto bolo prichystané veľkolepé podujatie, ktoré malo priniesť užitočné diskusie ako zabezpečiť životnosť IT sektora na Slovensku kvalitnými odbornými pracovnými silami. Dobrou správou bolo, že sa k podujatiu pridalo Centrum vedecko-technických informácií SR (CVTI SR), ktoré vypracovalo nové propagačné materiály pre Extrapolácie v Bratislave aj

Košiciach a na ten účel poskytlo svoj odborný personál. Logo Extrapolácií z CVTI sa používa dodnes.

Logo Extrapolácií navrhnuté v CVTI v Bratislave

Ústav informatiky zriadil centrálnu webovú stránku, kde sa zverejšňovali jednotlivé programy a informácia o ich realizácii spolu s fotogalériou. Prehľad doterajších Extrapolácií je možné vidieť na stránke: <http://www.extrapolacie.sk/>.

Program Extrapolácií bol mimoriadne bohatý, čo sa dá predpokladať z veľkého počtu organizátorov. Prezentácie histórie boli až na štyroch miestach. Bola to Stála výstava dejín výpočtovej techniky pri Výpočtovom stredisku SAV na Patrónke, kde sa sústredili na 60. výročie prvej slovenskej súčiastky pre počítač – jednosmerného počítačového zosilňovača pre analógový počítač autora Ivana Plandera z roku 1956 a na to nadväzujúce pracovné výsledky Ústavu technickej kybernetiky SAV. Druhou prezentáciou histórie bola Ormisova mobilná výstava SMEPetc. v OC BORY MALL v dňoch 25. 9. – 16. 10. 2016, treťou výstava počítačov vo FIIT STU a štvrtou výstava Jozef Murgaš – bezdrôtový svet (Wireless World), ktorú na FIIT inštalovalo Centrum vedecko-technických informácií SR. Veľmi úspešnou bola akcia Interaktívny víkend v BORY MALL, ktorú inicioval prof. Štefan Kozák z FEI STU, zameraná na elektromobilitu so spojením 3D skenovania tváre s RNDr. Andrejom Lúčnym z FMFI UK a prezentácia časopisu PC REVUE. V Bratislave sa uskutočnilo 8 motivačných prezentácií na univerzitách a v SAV. Prekvapením organizátorov bola veľmi malá účasť na nich. V Záveroch z Extrapolácií sa na túto skutočnosť reagovalo slovami: „*To len potvrdilo správnosť zámeru Extrapolácií, ktorých ústrednou myšlienkou je propagovať slovenskú históriu informatiky a hovoriť o jej budúcnosti u nás, hlavne mladej generácii. Organizátori budú naďalej hľadať vhodné formy propagácie a prezentácie zaujímavých tém, aby sa sociálny a odborný potenciál Extrapolácií, vybudovaný v Košiciach a Bratislave, zvyšoval aj v ďalšom období.*“ Ústav informatiky SAV zorganizoval zaujímavé stretnutie ústavov informatiky AV ČR a SAV s názvom „Čav sav!“ a panelovú diskusiu o problémoch IT Informačné technológie – dobrý sluha, ale zlý pán s panelistami zo SAV a univerzít. Diskusia sa prenášala videokonferenciou do UPJŠ aj TU v Košiciach. K tejto téme som na druhý deň vypracoval akési moje východisko z diskutovanej dilemy, ako ďalej so vzdelávaním v IT pod názvom *Extrapolácie a trvalo-udržateľný rozvoj IT na Slovensku*, ktoré som poslal zúčastneným panelistom, ale bez odozvy a ďalších debát. Pretože som to pokladal za dobrý nápad, poslal som to aj s komentárom vtedajšiemu podpredsedovi vlády Richardovi Rašimu, ktorý mal vo svojom úrade na starosti aj informatiku. Tak isto bez odozvy.

Celkovo boli Extrapolácie 2016 úspešným podujatím, lebo na záver bolo prípravným výborom navrhnutá za centrum realizácie Extrapolácií 2017 Banská Bystrica, pričom „akcie sa uskutočnia aj v Bratislave a Košiciach“.

Z môjho pohľadu bolo úspechom aj to, že sa organizovania Extrapolácií ujala pani riaditeľka Budinská a to z dvoch dôvodov: 1. vzhľadom k môjmu zdravotnému stavu a veku bolo zrazu zabezpečené pokračovanie tejto aktivity do budúcich rokov a 2. ujala sa ho riaditeľka Ústavu informatiky SAV a posunula garanciu podujatia o stupeň vyššie. Budúcnosť IT na Slovensku nemôže organizovať ani riešiť Výpočtové stredisko SAV, lebo za dva roky našej práce sa ťažisko Extrapolácií presunulo z histórie do budúcnosti IT. Pani Budinská vymyslela aj ďalšiu novinku, keď navrhla, aby sa mesto, ktoré bude organizovať Extrapolácie v danom roku, volalo „hlavným mestom informatiky“.

Extrapolácie 2017 v Banskej Bystrici

Pre Extrapolácie v roku 2017 som 13. 12. 2016 vypracoval krátky materiál, prvý nástrel predstavy o aktivitách pod názvom *Čo je možné v Banskej Bystrici v Extrapoláciách 2017* s návrhmi akcií v Banskej Bystrici, ale aj vo Zvolene a Banskej Štiavnici. Prvé sondy pri hľadaní kontaktov sa javili neúspešné z dôvodu, že oslovení nepoznali presne zámery Extrapolácií, hoci sme im posielali mnohé materiály z predchádzajúcich ročníkov. Preto sme s p. riaditeľkou Budinskou vypracovali Štatút Extrapolácií, ktorý ako sa nám zdalo, aj chýbal do ucelenej definície Extrapolácií. Pani Budinská sa ujala celej organizácie z pozície generálnej manažérky a nakoniec bola v Banskej Bystrici úspešná. Hlavným usporiadateľom bola Univerzita Mateja Bela. V priebehu Extrapolácií som už nebol vedúci Stálej výstavy, nahradil ma doc. Ing. Martin Šperka, CSc., ale na otvorení Extrapolácií 2017 som ešte predniesol referát *Príspevok SAV k rozvoju informatiky (Kohút, Bečková)*.

extrapolácie 2017
história a budúcnosť IT na Slovensku
25.9. - 31.10.

REGIONÁLNE PODJATIE NA PODPORU ROZVOJA IT VO VÝSKUME, VZDELÁVANÍ A PODNIKANÍ

Základná organizácia:
Ing. Peter Polgár, riaditeľ ústavu IT pre Informatiku a Informatiku
MUDr. Ján Hroboš, primátor mesta Banská Bystrica
doc. Ing. Vladimír Hladcovský, PhD., rektor Univerzity Mateja Bela

BANSKÁ BYSTRICA

25.9. Hlavný seminár
Fakulta prírodných vied UNB, Teyovského 48 Banská Bystrica, 7327
10.00 - 10.30 hod.
Stredná odborná škola
10.30 - 11.00 hod.
Počítačový internet na Slovensku: UAMON a UNB v prvej výstave SAVETU
v rokoch 1993 - 1997
doc. Ing. Karol Fekáč, CSc., FPNM UNB
11.00 - 11.30 hod.
Skúsenosti z výskumu a informatiky - bývalé deň sa práce školy
RNDr. Mária Dvorníková, RNDr. Mária Spiláková, Gymnázium Pavla Horova,
Michalovce
11.30 - 12.00 hod.
Aplicácie IoT a IoT v oblasti priemyselných smart výrobkov
prof. Ing. Štefan Kozák, PhD., Fakulta elektrotechniky a informatiky STU
12.30 - 13.00 hod.
Inteligentné systémy vyvíjajúce sa v oblasti výskumu a výskumu
k učiteľskej práci
RNDr. Mária Hladcová, PhD., Fakulta prírodných vied UNB

INÉ AKTIVITY V BANSKEJ BYSTRICI

počas Extrapolácií 2017
Výstava historických počítačov
Ing. Ján Oremb, SWEPac, o. z., REPRINT 60, s. r. o.
(Katedra Fakulty prírodných vied UNB, Teyovského 48)
počas Extrapolácií 2017 v pracovný deň 12.00 - 15.30 hod.
Sobota
Ing. Martin Štebáň, APIS spol. s r. o.
(APIS spol. s r. o., Lazareň 22)
Kontakt: martin.steban@apis.sk
2. 10. a 3. 10. 2017
Lego Technic a LEGO Mindstorms - www.ITLab.sk prednáška
Ing. Jozef Štebáň, PhD., Fakulta Informatiky, STU v Bratislave
(Stredná priemyselná škola Jozefa Murgaša, Hrabovské 5)
4. 10. 2017
Technická a vedecká literatúra II / odborný seminár
Ing. Vladimír Hladcovský, Výskumný ústav spoloč. a. o.
(Výskumný ústav spoloč. a. o., Zvolenská cesta 26)
Podrobné registrácie a účasti kedy poskytnúť.
Kontakt: vladimir.hladcovsky@unb.sk
5.10 a 12. 10. 2017
Sobota a nedeľa prednáška

Časť plagátu Extrapolácií 2017 v Banskej Bystrici

Ďalej pokračovali Extrapolácie v roku 2018 v Žiline, 2019 opäť v Košiciach a v r. 2020 v Bratislave. Na týchto som sa už nezúčastňoval, ale tešilo ma, že pokračujú.

Materiály vypracované v tomto období

- 10.1 Kohút, Š. História výpočtovej techniky. Scenár putovnej výstavy (Návrh pre Košice), VS SAV, 15. 1. 2015, 5 s.
- 10.2 Kohút, Š. Projekt Extrapolácie 2015: História a budúcnosť IT v Košiciach. VS SAV, 6. 3. 2015, 3 s.
- 10.3 Kohút, Š. Projekt V3 Extrapolácie 2015: História a budúcnosť IT v Košiciach. VS SAV, 13. 3. 2015, 3 s.
- 10.4 Pozvánka a Zápisnica zo zasadnutia prípravného výboru projektu Extrapolácie 2015 dňa 10. 4. 2015 vo Výpočtovom stredisku SAV, Dúbravská cesta 9, Bratislava, zapisovateľ Š. Kohút, 1+3 s.
- 10.5 Kohút, Š. Projekt V4 Extrapolácie 2015. História a budúcnosť IT v Košiciach. VS SAV, 10. 4. 2015, 4 s.
- 10.6 Kohút, Š. Výstava v priestoroch STM v Košiciach Dejiny IT na Slovensku. Scenár výstavy pre projekt Extrapolácie 2015. VS SAV, 10. 4. 2015, 6 s.
- 10.7 Zápis z rokovania zástupcov STM a VS SAV k projektu Extrapolácie 2015. VS SAV, 14. 4. 2015, zapísal Š. Kohút, 2 s.
- 10.8 Kohút, Š. Projekt Extrapolácie 2015: Výstava v priestoroch STM v Košiciach Dejiny IT na Slovensku, Scenár výstavy. VS SAV, 17. 4. 2015, 12 s.
- 10.9 Kohút, Š. Projekt V5 Extrapolácie 2015: História a budúcnosť IT v Košiciach. VS SAV, 24. 4. 2015, 7 s.
- 10.10 Pozvánka a Zápisnica zo zasadnutia prípravného výboru projektu Extrapolácie 2015 dňa 22. 5. 2015 v STM, Hlavná 88, Košice, zapísal Š. Kohút, 1+1 s.
- 10.11 Kohút, Š. Projekt V6 Extrapolácie 2015: História a budúcnosť IT v Košiciach. VS SAV, 27. 5. 2015, 6 s.
- 10.12 Kohút, Š. Výstava Extrapolácie 2015. Scenár výstavy. VS SAV, 9. 6. 2015, 27 s.
- 10.13 Kohút, Š. Projekt V7 Extrapolácie 2015: História a budúcnosť IT v Košiciach. VS SAV, 14. 7. 2015, 6 s.
- 10.14 Kohút, Š. Ako vznikli Extrapolácie 2015. VS SAV, 19. 9. 2015, 1 s.
- 10.15 Kohút, Š. Výstava Extrapolácie 2015, 24. 9. – 25. 10. 2015. Príručka lektora, VS SAV, 2015, 36 s.
- 10.16 Kolektív. Výstava EXTRAPOLÁCIE 2015, Záverečné hodnotenie. VS SAV, STM, 26. 10. 2015, 5 s.
- 10.17 Kohút, Š. Extrapolácie a trvalo-udržateľný rozvoj IT na Slovensku. VS SAV, 2016, 4 s.
- 10.18 Fischerová, M. – Kohút, Š. Extrapolácie 2016, Záverečná správa. ÚI SAV, VS SAV, 13. 12. 2016, 3 s.
- 10.19 Kohút, Š. Čo je možné v Banskej Bystrici v Extrapoláciách 2017. VS AV, 2016, 2 s.
- 10.20 Kohút, Š. Niektoré kľúčové body organizovania Extrapolácií. VS SAV, 27. 9. 2017, 1 s.
- 10.21 Kohút, Š. – Budinská, I. Extrapolácie 2017. Štatút. VS SAV, ÚI SAV, 2017, 4 s.
- 10.22 Kohút, Š. – Šperka, M. MADE IN Slovakia. QUARK, október 2017, s. 46-47.

Kapitola 11 Aktivity Stálej výstavy

Hneď od vzniku Minimúzea bolo jasné, že nemôže byť samoúčelné len ako dekorácia Výpočtového strediska, ale musí slúžiť verejnosti. Pod týmto pojmom som vždy myslel hlavne mladú generáciu, ktorej treba hovoriť o histórii IT u nás a ukazovať stroje, ktoré boli na Slovensku vyrobené. Popri tom sa nenásilným spôsobom vysvetľovali princípy činnosti počítača. Hlavnou aktivitou Minimúzea a neskôr Stálej výstavy boli teda exkurzie zo stredných škôl, kde mali predmet Informatika.

Exkurzie

Prvým návštevníkom bola Škola pre telesne postihnutých na Mokrohájskej ulici v Bratislave. S touto školou mal dobré vzťahy aj Ústav technickej kybernetiky a usporadúval pre nich exkurzie na svoje pracoviská. Na to ma upozornila moja sestra, Elena Gramatová, keď videla Minimúzeum. Ozval som sa riaditeľovi Ivanovi Ištokovi a v krátkom čase sa prišli pozrieť aj ku nám ako prvá školská exkurzia. Bolo to dňa 24. 6. 2002.

Postupne sa pridávali ďalšie školy. Z nich najstálejším zákazníkom bola Obchodná akadémia na Nevädzovej ulici v Bratislave s pani učiteľkou informatiky Ing. Evou Stančíkovou, o ktorej sme už písali v piatej kapitole. Boli to vždy prvé ročníky, kde sa začínalo históriou výpočtovej techniky, a študentky boli väčšinou dievčatá vhodné skôr na kráľovnú krásy ako na „zašitú“ účtovníčku. Hneď na prvej exkurzii (6. 11. 2008), keď som vysvetľoval dierovanie údajov do diernej pásky, pani učiteľka mi vzala pásku z rúk a s nadšením ukazovala študentkám, že to je „to, čo som vám vysvetľovala v triede...“ Bola nadšená, že ukazujem v reáli, čo sa im ona snažila vysvetliť v škole teoreticky (a zrejme nechápali o čo sa snaží :-)).

Exkurzia triedy
p. prof. Stančíkovej
(vpravo v popredí)

Zaujímavou exkurziou v Minimúzeu bola návšteva skupiny WUG – Windows Users Group pod vedením Ing. Júliusa Kováča, nositeľa ocenenia MVP of Microsoft (Most Valuable Professional), ktorého sme už spomínali v kapitole o Extrapoláciách. O 17-tej hodine prišlo asi 30 mladých mužov vo vetrovkách, kabátoch s veľkými/malými taškami rovno z roboty do učebne vo VS SAV, kde som ich čakal. Učebňa sa zaplnila ako osobák z Bratislavy do Pezinka v zimný podvečer. Mal som pripravenú prednášku o histórii počítačov na SAV, ale aj

tak som zostal trochu zaskočený. Akciu uviedol Ing. Kováč ako ich šéf a vtedy som pochopil, prečo so mnou túto akciu pripravoval tri mesiace. Boli to všetko windowsovskí profesionáli, boli pozorní, zvedaví a znalí vecí, len boli veľmi prekvapení slovenskou históriou, ktorú nepoznali. Po prednáške si samozrejme prezreli expozíciu Minimúzea, aj počítačovú sálu VS. Poslední odchádzali o pol deviatej večer. Bol som nadšený, že takíto mladí ľudia u nás existujú.

Uvediem ešte jeden príklad motivujúcej exkurzie. Často chodili na exkurzie gymnáziá, najmä štvrté ročníky pred maturitou. Raz mi zavolala neznáma pani učiteľka, či môže prísť na exkurziu so žiakmi z gymnázia, z prvého ročníka. Samozrejme, odpovedal som, teším sa. Dohodli sme termín a v ten deň som ako obvykle pootváral všetky expozície, zapol interaktívne prvky a čakal na návštevu. Na sklenených vchodových dverách múzea je priečna lišta vo výške asi 120 cm, ktorá oddeľuje dolné menšie sklo od horného väčšieho. Zazvonili a vyšiel som ich privítať, ale v hornej časti dverí som nikoho nevidel, pozriem dole a tam na skle pritlačené zvedavé detské tváre. Malé deti. Boli to žiaci síce prvého ročníka, ale osemročného gymnázia. Zhrozil som sa, čo ja s nimi budem robiť? Prvýkrát prišli takíto malí na exkurziu a ešte bez (mojej) prípravy. Bola to nakoniec taká čarovná exkurzia, akú som dovtedy nezažil. Deti boli zvedavé, vnímavé, disciplinované, že som sa cítil dôležitejší ako ich pani učiteľka. Keď som povedal: „Teraz vám poviem o tomto počítači“, všetky sa nahrnuli ku mne a čakali, čo poviem. Tie zvedavé oči sa mi vryli do pamäti ako oči budúcej generácie, ktorá bude úplne iná, ako sú ľudia dnes, a preto sa oplatí im venovať. Exkurzie 11 – 12-ročných detí som mal potom najradšej.

Na tento príbeh môže nadviazať ďalšia milá skúsenosť s malými deťmi. Moja dcéra, učiteľka na základnej škole, ma požiadala o exkurziu piatakov so zahrnutím exkurzie k superpočítaču AUREL. Nechápal som, ale presvedčila ma, že deti sa stále pozerajú do mobilov, tak nech vidia aj iné použitie obrazovky, že neexistuje len mobil... Jednalo sa o ukážku nového systému prezentácie výsledkov výpočtov na superpočítači s obrazovkou takmer 3 x 2 m a možnosťou zobrazenia 3D. Pochopil som zámer a požiadal som kolegyniu z Výpočtového strediska RNDr. Gabiku Obadalovú o realizáciu tohto zámeru. Mala syna v podobnom veku a vyzнала sa v detskej duši. Pripravila úžasnú prezentáciu s ukážkami výstupov vedeckých výpočtov, ale potom prešla do detských počítačových hier, kde im dokázala predviesť ukážky programovania pohybu animovaných postavičiek z hier, ktoré poznali. Deti veľmi zaujalo toto ovládanie obrazových animácií cez program. Asi pochopili, koľko je za takými hrami práce pre programátora, koľko to stojí námahy, kým sa postavička v hre pohne...

Gabika Obadalová vedela zaujať deti aj pri superpočítači

Keďže za domácu úlohu mali napísať, čo videli a čo sa im páčilo, jedna žiačka napísala, že „nám ukázali ako sa jednoduché veci robia komplikovane“. Potom sme tieto prezentácie ešte niekoľkokrát zopakovali.

Exkurzie sme nijako nepropagovali, lebo všetko som robil sám popri riadnej práci riaditeľa VS SAV. Priaznivejšia situácia pre exkurzie nastala až vznikom Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku s expozíciami v Slušovickej hale od roku 2012. Vtedy som už dávno nebol riaditeľ a mal som polovičný úväzok a na starosti rozvoj a prevádzku tohto múzea. Záujem bol taký veľký aj bez marketingu, že som musel exkurzie obmedziť na tri pracovné dni v týždni, aby mi zostal priestor na vlastnú prácu, pretože som vykonával povinnosti kustóda, kurátora, dokumentaristu, lektora a reštaurátora a ďalšie organizačné záležitosti, o ktorých tu už bola reč. Aj v rámci iných akcií a stretnutí bola vždy na programe aj exkurzia. Pre jednoduchosť uvediem tieto návštevy v tabuľke:

Rok	Počet exkurzií	Počet škôl z Bratislavy	Počet škôl mimo Bratislavy	Skupiny verejnosti	Počet pracovných stretnutí	Počet návštevníkov spolu
2012	19	8	2	5	3	393
2013	41	19	6	4	7	790
2014	52	19	5	8	10	841
2015	27	13	6	10	8	561*
2016	26	13	8	20	6	585
2017	17	7	8	19	10	556

*V tomto roku sme organizovali Extrapolácie v Košiciach

Exkurzie po roku 2017 sú uvedené v kapitole 13.

Odborné skupiny

Pretože na prevádzku a rozvoj Stálej výstavy bol k dispozícii len jeden polovičný úväzok, bolo potrebné hľadať dobrovoľných spolupracovníkov. Ľudí ochotných k spolupráci a znalých predmetu Stálej výstavy sme začali hľadať v bývalých zamestnancoch Ústavu technickej kybernetiky SAV a Výskumného ústavu lekárskej bioniky (VÚLB) na Kramároch, kde som voľakedy pracoval. Organizačnou formou bolo vytvorenie dvoch odborných skupín z týchto dobrovoľníkov. Ich názvy boli Prokybernetika a Probionika.

Odborná skupina Probionika začala pracovným stretnutím, workshopom *Transfer IKT z výskumu do medicínskej praxe – problémy a úspechy v minulosti, potreby a možnosti súčasnosti* už dňa 17. 5. 2012. Témy workshopu boli ambiciózne:

- Nemocničné informačné systémy,
- Kompatibilita dát pri prenosoch,
- Ochrana osobných údajov,
- Prístrojové vybavenie nemocníc a ambulancií,
- Komunikácie,
- Výskum IKT v zdravotníctve na Slovensku.

Otvorenie workshopu Probionika, vľavo riaditeľ TI SAV Arpád Nagy, v strede Ing. Štefan Kohút.
Vpravo účastníci prvého stretnutia Probionika.

Zámerom bolo hľadať možné projekty z úloh a výskumu VÚLB, ktoré by boli vhodné na pokračovanie (zlepšenie, dokončenie a pod.), alebo nové projekty, navrhované na VÚLB a neuskutočnené. Výskum na VÚLB bol ukončený rázne, tak ako v iných výskumných organizáciách, a práve preto sa mohli nájsť námety na nové perspektívne riešenia v zdravotníctve bez predstáv (zatiaľ), kto by ich riešil a hlavne financoval. Jednoduchým začiatkom takejto spolupráce bolo zozbieranie výskumných správ a projektov riešených v minulosti vo VÚLB. Odborná skupina Probionika mala aj svoju vlastnú webovú stránku, ktorú zriadil a viedol bývalý kolega z VÚLB Ing. Ondrej Zoltán, aktuálne bývajúci v USA. Stránka bola prevádzkovaná 3 roky, ale za celý čas do nej nikto neprispel nijakým materiálom. Odborná skupina sa stretávala formálne, ale bez odbornej spolupráce so Stálou výstavou, postupne sa zužoval počet členov na stretnutiach, až prirodzene zanikla. Zo všetkých stretnutí Probioniky bol nakoniec jediný úžitok, jedna plná skriňa zozbieraných výskumných správ a dokumentácie z výskumu VÚLB v Historickej knižnici Múzea počítačov. Aby sme boli presní, musíme uviesť ešte jeden úžitok zo stretnutí Probionika. Prvého workshopu sa zúčastnila aj naša bývalá kolegyňa Ing. Katarína Abelovská, ktorá na dlhé roky zostala vernou spolupracovníčkou Stálej výstavy a pomáhala pri inštaláciách informačných tabúl, pri exkurziách ako dozor, viedla evidenciu škôl a učiteľov a upratovala miestnosti. Väčšinou zadarmo.

Ing. Katarína Abelovská na prvej Probionike v r. 2012 a pri práci v Slušovickej hale v r. 2014.
Na ľavom obrázku v pozadí je Ing. Karol Prachár.

Okrem pani Abelovskej si Stálu výstavu obľúbil ešte jeden bývalý kolega z Výskumného ústavu lekárskej bioniky Ing. Karol Prachár, programátor a špecialista na meranie a vyhodnocovanie kardiokardiografie v prenatálnej starostlivosti. Prihlásil sa aj s fotoaparátom, že urobí fotodokumentáciu výstavy. Tiež zadarmo s tým, že fotografie môžeme používať pre naše účely prezentácie a propagácie výstavy. Chodil do múzea a na celé hodiny sa zatvoril do niektorej výstavnej miestnosti a fotografoval to, čo sa mu páčilo. Doma odfotografované snímky „čistil“ od zbytočných prvkov okolia, čomu venoval isto niekoľko desiatok hodín. Tak vznikol súbor 177 fotografií a z nich mnohé veľmi často používané do publikácií. Ako príklad uvidíme aspoň šesť z nich.

Fotografie Karola Prachára

Odborná skupina Prokybernetika mala dlhšie trvanie, resp. ešte stále existuje. Bol vypracovaný štatút tejto skupiny a pozval som na prvé zakladajúce stretnutie 41 bývalých kolegov podľa mojich dovtedajších kontaktov. Prokybernetika za zišla prvýkrát 10. 11. 2012 v rámci Týždňa vedy a techniky v SAV. Jej cieľ bol v štatúte napísaný nasledovne:

„Cieľom OS PROKYBERNETIKA je spolupráca s Výpočtovým strediskom SAV na zdokonaľovaní historiografie začiatkov informatiky na Slovensku, ktorej základom je Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku ako produkt spoločného pracoviska VS SAV a TI SAV. Bez existencie dokumentov vo forme oficiálnych dokladov, technickej dokumentácie, kníh a odborných článkov, fotografií a iných obrazových dokumentov, podpísaných spomienok odborníkov nie je možné zachovať dedičstvo našej práce pre budúce generácie. Je preto potrebné tieto dokumenty začať zhromažďovať. V súčasnosti to môžu urobiť ešte ľudia, ktorí v tejto oblasti aktívne pôsobili alebo ešte aj pôsobia.“

Druhé stretnutie sa uskutočnilo už 17. 12. 2012 s exkurziou k superpočítaču AUREL a exkurziou v Stálej výstave dejín výpočtovej techniky. Musím priznať, že „ľahákom“ pre záujemcov bol práve nový superpočítač AUREL. Najväčší úžitok z Prokybernetiky vznikol v priebehu rokov 2014 – 2018, a to príspevkami do knihy *Spomienky na kybernetiku*, ktoré boli vydané v edícii Martina Šperku v r. 2018 na CD nosiči pri príležitosti 90-tich narodenín akademika Plandera.

Štatistika stretnutí odbornej skupiny Prokybernetika:

Dátum stretnutia	Poradové číslo	Obsah	Počet účastníkov
9. 11. 2012	1	Založenie OS Prokybernetika Superpočítač a SIVVP Exkurzia na výstave	17
17. 12. 2012	2	3D výstup z počítača s prezentáciou Monitoring prevádzky superpočítača Exkurzia k superpočítaču AUREL	16
26. 4. 2013	3	Príprava osláv 40. výročia RPP Dokumenty ÚTK v ÚA SAV Vývoj integrovaných obvodov v 20. storočí Páskový vodič z VÚKI	6
10. 3. 2014	4	Správa o činnosti výstavy za rok 2013 Nové expozície a výstava 40 rokov RPP-16	14
24. 10. 2014	5	Rozšírenie počítača AUREL Fond ÚTK v Archíve SAV Pozvánka na 60. výročie ÚI SAV Spoločnosť ui42 s.r.o. a dokumentovanie histórie IT Komisia pre zbierky dejín techniky Zväzu múzeí na Slovensku	21
12. 6. 2015	6	VS v čase transformácie SAV ÚI SAV a jeho 60. výročie Činnosť Stálej výstavy v roku 2014 a 2015 Edícia Knižnica histórie IKT na Slovensku	14
11. 12. 2015	7	Aktivity Stálej výstavy dejín VT v roku 2015 Extrapolácie 2015	7
9. 6. 2016	8	15 rokov Stálej výstavy dejín VT na Slovensku Príprava Extrapolácií 2016 v Bratislave	17
27. 10. 2016	9	Extrapolácie 2016 – informácia o priebehu podujatia	10
27. 6. 2017	10	Stav expozícií pred odovzdaním funkcie Predstavy o ďalšom fungovaní Stálej výstavy	28

Týždeň vedy a techniky

Týždeň vedy a techniky bola celoštátna akcia na propagáciu vedy a výskumu. SAV sa do nej samozrejme aktívne zapojila. Stála výstava niekoľko rokov pripravovala program pre tento Týždeň za Výpočtové stredisko SAV. Boli to prednášky a exkurzie v Stálej výstave a exkurzie pri AUREL-ovi. Každý rok sme pri tejto príležitosti mali tzv. Deň otvorených dverí pre ľubovoľných záujemcov. Učitelia si na tento týždeň ľahšie vybavili pre svojich žiakov u riaditeľa voľno, a preto sme nemali núdzu o záujem. Napríklad 7. 11. 2012 bolo podpísaných 68 návštevníkov. Podotýkam, že všetkým skupinám bol poskytnutý odborný výklad. V roku 2013 to už bolo 79 návštevníkov, v roku 2014 88 a v roku 2015 56.

Účastníci 10-teho stretnutia OS Prokybernetika dňa 27. 6. 2017.
Vľavo riaditeľ CSČ SAV Mgr. Lukáš Demovič, PhD., za ním čupiaci doc. Šujanský,
vpredú sediaci Ján Štunc, Michal Gurega a Kazimír Križan.

Webová stránka

Webová stránka bola prvýkrát navrhnutá v roku 2007 podľa textov a obrázkov Ing. Kohúta v 100-stranovej internej publikácii, aby záujemcom poskytla popis exponátov a obrázky z Minimúzea. Bolo to veľmi užitočné najmä pre mimobratislavských návštevníkov. Po roku 2011, kedy vznikli expozície v Slušovickej hale, bola inovovaná na nové usporiadanie a nové exponáty. Postupne sa stala centrom informácií pre spolupracovníkov, zatiaľ bez možností diskutovať. Všetky takéto možnosti sa samozrejme odvíjali od možností jedného človeka a jeho polovičného úväzku, aj keď asi nikdy to neboli len 4 hodiny za deň. Na stránke je zverejnená virtuálna prehliadka realizovaná Ing. Ivanom Bečkom pomocou priestorovej kamery a možnosťou otáčania 360°. Cez webovú stránku je prístupný zoznam dokumentov z výskumu ÚTK SAV, ktoré sú uložené v sklade Archívu SAV, sú tam informácie o činnosti odborných skupín s fotogalériou stretnutí, v časti o histórii sú prístupné príspevky pamätníkov IT s ich spomienkami a popismi starých počítačov. Stránka má adresu www.vystava.sav.sk. Programátorom tejto stránky je Pavol Herda z Výpočtového strediska SAV a správcom Martin Šperka.

Edícia Knižnica histórie IKT

Bol to pokus primäť bývalých kolegov z ÚTK a iných IT organizácií z minulosti napísať osobné spomienky alebo štúdie o výskume, výrobe a používaní počítačov v minulosti.

Dlho sa nedarilo získať nejaké príspevky. Nakoniec mi pomohla firma ui42 pána Krupu, že zamestnala programátora, môjho spolužiaka, Ing. Branislava Štofka, ktorý inovoval túto časť našej webstránky. Zostavil formát príspevku a pokyny pre autorov a sám napísal prvý príspevok o svojom diele v minulosti, keď bol zamestnaný ako programátor v DATASYSTÉM-e. Bol to databázový systém GOLEM (**G**eneral **O**n **L**ine **E**ntry and **M**odify) pre počítače SMEP. Je stále k dispozícii pre čitateľov na adrese <http://www.vystava.sav.sk/golem-key-to-disc/>.

Pomalý začali pribúdať dlhoočakávané príspevky, až sa naplno rozbehli príchodom Martina Šperku za vedúceho Stálej výstavy a hlavne blížiacim sa termínom osláv 90-tych narodenín akademika Plandera.

Projekt APVV

Pre pretrvávajúci nedostatok financií na prevádzku Stálej výstavy nás na piatej Prokybernetike (24. 10. 2014) vyzval akademik Plander, aby sme si podali projekt na Agentúru pre podporu vedy a výskumu, pretože naše práce spĺňajú podľa neho kritériá na takýto projekt. Projekt sme napísali pod názvom *Analýza a prezentácia začiatkov informatiky na Slovensku* a podali 12. 11. 2014. Ako nováčikovia v tejto oblasti sme spravili jednu taktickú chybu. Do kolónky „Využitie výsledkov riešenia v praxi – Iný odberateľ (názov organizácie)“ sme napísali okrem STM, SNM, ÚI SAV a ÚA SAV aj „*Všetky základné, stredné a vysoké školy*“, lebo to bolo naozaj pre všetkých a už u nás boli školy okrem Bratislavy aj z Košíc, Tornale, Námestova, Gbelov, Kanianky, Žiliny atď. Projekt nám vrátili pre formálny nedostatok, lebo sme nedodali zmluvy o odbere výsledku zo všetkými (3 500?) školami na Slovensku.

Navštívil som zodpovedných pracovníkov Metodicko-pedagogického centra (MPC), ktoré malo vo svojej zriaďovacej listine, že zastupuje „*všetky školy na Slovensku, vrátane škôl národnostných menšín*“. Podmienkou z ich strany na uzavretie zmluvy o odbere výsledku bolo usporiadať informačný seminár o našej Stálej výstave a zámeroch výskumného projektu. Usporiadali sme pre nich taký seminár, aj s účasťou akademika Plandera a iných našich vtedajších odborných spolupracovníkov, že nebol problém presvedčiť 4 zástupcov MPC o užitočnosti nášho projektu. O dva dni sme mali zmluvu podpísanú generálnym riaditeľom MPC a poslali sme ju spolu s odvolaním proti zamietnutiu projektu na APVV. Odpoveď bola opäť zamietavá, lebo sme nedodali „zmluvy so všetkými školami“. Každý si o tom môže myslieť svoje. Z toho je ale každému jasné, že agentúra s takýmito argumentmi nemôže byť pre vedu užitočná.

Slovenské distribuované múzeum počítačov

Počas činnosti Stálej výstavy, spolupráce s Ing. Ormisom, STM, ÚI SAV, FIIT a inými v rámci Extrapolácií a odbornými skupinami bolo jasné, že my, vo VS SAV, nie sme jediní, čo sa zaoberajú históriou IT na Slovensku. Prílišná organizačná neistota a nízka personálna obsadenosť Stálej výstavy nedávala možnosti manažovať toto portfólio zberateľov a amatérskych historikov tak, aby sa výsledky ich práce zhromažďovali, prezentovali na jednom mieste. Na druhej strane odborná šírka záberu rôznych technológií, výrobcov,

architektúr a softvéru bola tak veľká, že nie je v silách jedného človeka toto zvládnuť. Riešením sa zdalo pospájať týchto ľudí a inštitúcie tak, aby spolupracovali a vymieňali si znalosti a skúsenosti, pričom sa nesmie narušiť ich autonómnosť a záujem nakladať s výsledkami svojej práce podľa vlastného uváženia. V čase vzniku Minimúzeua ešte neboli staré počítače také zaujímavé, ale skôr „zavadzali“ niekde v pivnici alebo na povale. Postupne sa začalo s týmto artiklom obchodovať a mnohí po odchode do penzie sa začali intenzívnejšie venovať histórii IT. Bolo stále častejším problémom nejaký nový počítač do zbierok dostať. Pri ukončovaní mojej činnosti v Stálej výstave sa javilo vhodné nejakým spôsobom stabilizovať jej existenciu na tomto, dá sa povedať už „trhu s históriou IT“ u nás. Najbližšími spolupracovníkmi Stálej výstavy sa v roku 2017 javili SMEPetc. Ing. Ormisa, ÚI SAV s p. riaditeľkou Budinskou, STM v Košiciach a VS SAV. Tieto inštitúcie spolu s Ing. Kohútom ako fyzickou osobou sa stali zakladateľmi občianskeho združenia bez právnej subjektivity pod názvom Slovenské distribuované múzeum počítačov. V Preambule jeho Stanov sa uvádza, že je to „*združenie fyzických a právnických osôb v zmysle Zákona č. 40/1964 Z.z. Občiansky zákonník, časť 8, hlava 16, §829 – §841 so spoločným cieľom zachovať hmotné aj nehmotné kultúrne dedičstvo Slovenska v oblasti informačných a komunikačných technológií. Činnosť združenia riadi Riadiaci výbor SDMP*“.

Združenie vzniklo podpísaním Zmluvy o združení štatutármi VS SAV, ÚI SAV, STM, SMEPetc. a Ing. Štefanom Kohútom dňa 27. 6. 2017. Spravovaním tohto združenia bolo poverené Výpočtové stredisko SAV. Združenie má aj svoju webovú stránku www.SDMP.sav.sk.

Logo Slovenského distribuovaného múzea počítačov

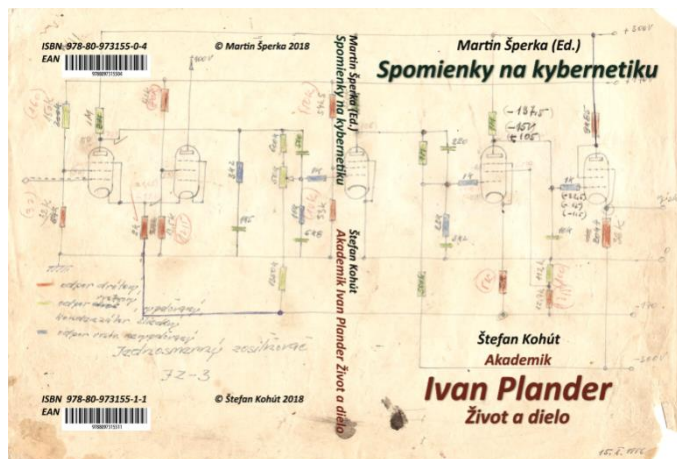
Cieľom Združenia podľa jeho stanov je združiť „*odborníkov a záujemcov o históriu informačných technológií na Slovensku v kontexte so svetovým vývojom a vzájomnou spolupracou rozšíriť počet aktívnych odborníkov v tejto oblasti, aby bola pokrytá celá problémová šírka informačných a komunikačných technológií*“.

Podrobnejšie informácie sú k nahliadnutiu v origináloch u vedúceho Múzea počítačov.

Vydanie CD nosiča

Od začiatku aktivít Stálej výstavy v Slušovickej hale som cítil, že je potrebné zachytiť zážitky a spomienky akademika Plandera, prípadne aj Ivana Kočiša, na obdobie vývoja počítača RPP-16 alebo aj viac. Na stretnutiach Prokybernetiky sa síce diskutovalo a spomínalo, ale bolo to príliš osobné, ovplyvnené časom, zabúdaním a povytŕhávaním z kontextov. Nedalo sa z toho skoro nič využiť pre historickú faktografiu. Viacerí sa aj pokúšali získať od Ivana Plandera informácie, ale pretože nemali nič naštudované, každý začínal „od Adama“. Boli to zástupcovia OZ Agnicoli, študenti, Slovák, čo študoval v Amsterdame, pracovníci z TU Košice, ktorí s ním urobili nahrávky rozhovoru, redaktor z MAFRA Slovakia, ktorý bol najúspešnejší sériou článkov z histórie počítačov, kde dva boli s akademikom Planderom. Nedarilo sa nám ani nájsť nejakého spisovateľa, čo by s ním vyčerpávajúco prešiel a spísal jeho životopis. Akademik Plander chodil do múzea každý pondelok a piatok. Pondelok mal často schôdze, ale piatky dodržiaval. Vždy som mu uvaril kávu a naservíroval na

pestrofarebnej tácke s mliekom, cukrom, napolitánkou a minerálkou. Potom sme strávili chvíľu, niekedy aj hodinku rozhovorom. Nakoniec som sa rozhodol, hoci spočiatku som si netrúfal, že ten životopis napíšem ja. Predtým som často chodil do Archívu SAV a študoval som dokumenty z VS SAV, lebo som mal zámer napísať históriu tohto výpočtového strediska. Teraz som svoj záujem obrátil na Planderu a jeho aktivity v Ústave technickej kybernetiky, kde som strávil spolu 14 rokov, z toho 10 pri Planderovi. Začal som študovať dokumenty zo zasadnutí Predsedníctva SAV od úplného začiatku (1953), kde sa zaoberali mechanikou a informatikou, oblasťami, kde účinkoval Plander, hoci sa tam spočiatku menovite nevyskytoval, až na niekoľko dokumentov. V určitom štádiu príprav som mu oznámil svoj zámer, a keďže som mal od neho už niekoľko dokumentov potrebných pre múzeum a za sebou znalosti z dokumentov o ÚTK z Archívu SAV, začal so mnou spolupracovať. Bolo to najmä po jeho mesačnej hospitalizácii na Kramároch v lete roku 2016, kedy som ho chodil takmer denne navštevovať. Zistil som, kde sa nachádza Poriadie a napísal som starostke, aby mi poskytla nejaké informácie o učiteľovi menom Plander. Ochotne mi poslala výpis z obecnej kroniky. Keďže Plander vždy málo hovoril o sebe, vymyslel som si za každou tematickou časťou dve otázky pre neho a pri návšteve v jeho byte som si nahrával odpovede. Prepisovanie však trvalo dlho a niektoré slová nebolo rozumiť, dohodli sme sa na písomnej komunikácii. Ja som Planderovi poslal kapitolu a v nej otázky. On si ich vytlačil, sadol si za svoj písací stôl a rukou písal odpovede, ktoré potom prepísal do Wordu a poslal mi mailom. Do bytu som potom chodil na rozhovory, kde som si nechal vysvetľovať to, čo mi nebolo jasné, alebo nebolo napísané v dokumentoch z Archívu. Takto som postupne získal akési prepojenie a pospájanie zbierok Stálej výstavy s dokumentmi z Archívu a s Planderovým životom. Teraz som pokladal zbierky histórie IT v SAV a na Slovensku za zdokumentované s tým, že záujemcovia, bádatelia histórie, sa už budú môcť v budúcnosti lepšie orientovať pri svojich detailnejších výskumoch. Celú prácu som termínovo smeroval na 90-te narodeniny Ivana Planderu 18. 9. 2018. Na vydanie knihy sme nemali peniaze, ale v spolupráci s Ing. Ormisom a sponzormi sa nám podarilo vydať CD s dvomi publikáciami: Akademik Ivan Plander, Život a dielo (Kohút) a Spomienky na kybernetiku (Šperka, Ed.).

Prebal CD nosiča vydaného k narodeninám akademika Planderu

Komisia pre zbierky dejín techniky Zväzu múzeí na Slovensku

Uznanie našej práce bolo prejavené zo strany STM pozvaním za člena Komisie pre zbierky dejín vedy a techniky pri Zväze múzeí na Slovensku v roku 2014. Stali sme sa zakladajúcim členom tejto Komisie na prvom stretnutí v Banskej Štiavnici 2. – 3. 10. 2014. Zúčastnili sme sa aj druhého stretnutia v Kremnici 9. – 11. 9. 2015. Na oboch predniesol Ing. Kohút referát

o problematike histórie IT na Slovensku, ktoré boli zverejnené v zborníkoch Komisie. V týchto aktivitách teraz pokračuje Martin Šperka.

Materiály vypracované v tomto období

- 11.1 Kohút, Š. – Bečková, J. Analýza a prezentácie začiatkov informatiky na Slovensku. Projekt APVV, VS SAV, 12. 11. 2014, 25 s.
- 11.2 Kohút, Š. Technické pamiatky v oblasti IKT. Zbierky dejín techniky I. Zborník príspevkov zo zasadnutia Komisie pre zbierky dejín techniky Zväzu múzeí na Slovensku, Banská Štiavnica 2014, Slovenské technické múzeum Košice, 2015, s. 73 – 80.
- 11.3 Kohút, Š. Problematika živej prezentácie starých počítačov. Zbierky dejín techniky II. Zborník príspevkov zo zasadnutia Komisie pre zbierky dejín techniky ZMS, Kremnica 2015, STM, 2015, s. 33 – 45.
- 11.4 Kohút, Š. – Obadalová, G. 25 rokov od založenia Združenia používateľov slovenskej akademickej dátovej siete SANET. Združenie používateľov slovenskej akademickej dátovej siete SANET, Bratislava, ISBN 978-80-972410-0-1, 2016, 94 s.
- 11.5 Kohút, Š. – Obadalová, G. 25 Years since the Establishment of the Association of the Users of the Slovak Academic Data Network SANET. Združenie používateľov slovenskej akademickej dátovej siete SANET, Bratislava, ISBN 978-80-972410-0-8, 2016, 94 s.
- 11.6 Zmluva o združení Slovenské distribuované múzeum počítačov v zmysle Zákona č. 40/1964, Občiansky zákonník, časť 8, hlava 16, § 829 – § 841. VS SAV, 27. 6. 2017.
- 11.7 Slovenské distribuované múzeum počítačov. Stanovy združenia. VS SAV, 27. 6. 2017.
- 11.8 Pristúpenie k Zmluve o združení Slovenské distribuované múzeum počítačov v zmysle Zákona č. 40/1964, Občiansky zákonník, časť 8, hlava 16, § 829 – § 841.
- 11.9 Kohút, Š. Akademik Ivan Plander, Život a dielo. CD nosič. REPRINT, s.r.o., 2018.
- 11.10 Šperka, M. (Ed.): Spomienky na kybernetiku. CD nosič. REPRINT, s.r.o., 2018.

Kapitola 12 Odovzdanie funkcie

Po dovŕšení 75 rokov veku (2015) som sa začal vážne zaoberať myšlienkou, kto bude po mne viesť toto „múzeum“. Ešte stále som bol vedený v pracovnej zmluve ako projektový manažér. Riaditeľ sa bál o múzeu otvorene hovoriť a už vôbec nie niečo do toho investovať. Nedalo sa mu čudovať vzhľadom na nejasné, skôr zamietavé stanoviská Predsedníctva SAV. Okrem toho som mohol byť rád, že aspoň ja mám polovičný úväzok. Ako teda prijať nástupcu, keď ho nemám čím zaplatiť, a okrem toho, ako by sa definoval predmet práce, keď sa o múzeu nesmie hovoriť a jeho existencia môže hocikedy skončiť? Keby boli peniaze a múzeum by bolo schválené Predsedníctvom SAV, nevidel by som problém nájsť vhodného kandidáta. V tejto dileme sa u mňa ohlásil Martin Krupa a dohodol zasadnutie Slovenskej informatickej spoločnosti na čele s doc. RNDr. Milanom Ftáčnikom, PhD., v priestoroch Stálej výstavy a samozrejme s lektorovanou exkurziou na začiatku. Bola to zase požiadavka, z ktorej bolo cítiť uznanie úrovne Stálej výstavy. Prišli a so záujmom absolvovali takmer 2-hodinovú prehliadku výstavy. Nasledovalo zasadnutie, ktoré som im pripravil v hale pri analógovom počítači. Keďže som nebol členom, išiel som do svojej pracovne, kde mi pán Krupa predstavil svojho známeho, ktorý bol na exkurzii, ale nebol, tiež ako ja, členom Slovenskej informatickej spoločnosti. Bol to pán Jozef Šovčík, ktorý bol už informovaný o mojich aktuálnych problémoch. Prišiel preto, lebo mal záujem mi pomôcť. Vysvitlo to z krátkeho rozhovoru na začiatku. Aby som mohol zamestnať niekoho, kto by určitý čas pracoval paralelne so mnou, ponúkol mi dar 10 tisíc eur. Nikdy som také niečo nezažil, zrazu toľko peňazí... Nechal mi svoj mail a telefón a odišiel. Bol to síce pozitívny, ale šok, z ktorého som sa chvíľu spamätával. Za hodinu na to ma prišiel zavolať pán Krupa, že Ftáčnik chce so mnou hovoriť. Keď som prišiel do haly, členovia komisie vstali a pán Ftáčnik mi vybranými slovami predniesol pochvalu za vytvorené dielo. Bolo to také nečakané a ešte od bývalého ministra školstva, že som tento šok už nedokázal vydržať a po poďakovaní som stihol dobehnúť do kinosály, kde som sa rozplakal. Pán Krupa prišiel za mnou, lebo nevedel, čo sa stalo. Ospravedlnil som sa mu, že som to nezvládol. Po toľkých neistotách a kopancoch takéto dva úžasné zážitky.

Teraz som mal už len nájsť vhodného človeka, môjho nástupcu. Za pár dní bolo zasadnutie prípravného výboru Extrapolácií 2016 na ÚI SAV. Vtedy som sa ešte zúčastňoval návrhu programu a metodiky realizácie a sekundoval som p. riaditeľke Budinskej pri vedení zasadnutia. Bolo tam asi 12 členov zo SAV a univerzít. Po skončení, keď sa účastníci obliekali, som započul rozhovor Martina Šperku (bol tam za Paneurópsku vysokú školu) s kolegom z FIIT, ktorý sa ho spýtal: „A čo budeš teraz robiť?“ „Niečo si nájdem alebo prídem k tebe robiť to tvoje múzeum.“ Až doma som si uvedomil, čo som počul a vtedy mi napadlo, že toto môže byť riešenie pre mňa. Šperka bol dlhoročný zamestnanec ÚTK SAV, člen rôznych vývojových tímov v čase RPP-16 a neskorších obdobiach prechodu na vyššie generácie a v navrhovaní integrovaných obvodov. Okrem toho to bol práve Martin Šperka, ktorý ma voľakedy dávno „poháňal“, aby som to múzeum už robil, lebo má o to záujem Ing. Pavlů, nadšenec, ktorý dokázal zriadiť Múzeum dopravy v Bratislave. O tomto období mojich snáh urobiť múzeum sme hovorili v kapitole Minimúzeum. Ešte v ten večer som zavolať Šperkovi a dal som mu konkrétnu ponuku. Bola to pravda, čo som počul v tom rozhovore, a Martin ponuku hneď prijal. Nastúpil 1. 10. 2016 s tým, že bude pracovať v múzeu na polovičný úväzok spolu so mnou a od 1. 7. 2017 prevezme moje povinnosti vedúceho výstavy a ja ukončím svoj pracovný pomer vo VS SAV. Odovzdal som mu hneď lektorstvo exkurzií. Nebol s tým problém, lebo Martin poznal múzeum ako člen OS Prokybernetika a nemal ani problém odborne vysvetľovať históriu a fungovanie vystavených počítačov. Toto bol kľúčový moment pre pokračovanie Stálej výstavy v plnení jej funkcie. Mne zostal čas na prípravu múzea na odovzdanie.

Revízia a ocenenie zbierok

Peniaze od p. Jozefa Šovčíka som spolu s personálnou referentkou VS SAV rozdelil tak, aby mohol doc. Ing. Martin Šperka, PhD., nastúpiť, a aby som mohol ešte prijať dve študentky na brigádu na 4 mesiace. Potreboval som zabezpečiť zbierky tak, aby boli ocenené a evidované v majetku VS SAV. Niekoľkokrát mi totiž bolo zdôraznené ako problém, že vystavené predmety sú mojím súkromným vlastníctvom. Z pohľadu účtovníctva to tak bolo, aj keď som si ja tie predmety nijako neprívladňoval, a pri mojom odovzdávaní funkcie riaditeľa v r. 2007 mi ich riaditeľ VS nechcel prevziať, hoci som mal pripravenú darovaciu zmluvu a urobenú kompletnú inventúru. Jeho argument bol „a čo keď si to ukradol?“ Teraz mala nastať obdobná situácia a chcel som sa vyhnúť podobným argumentom. Preto som už 5. 2. 2016 napísal námestníčke generálneho riaditeľa STM v Košiciach p. Mgr. Zuzane Šullovej mail, kde som ju žiadal o „informáciu, či predmety, ktoré sú v kategórii 'hodné spoločenskej ochrany', sa evidujú už aj s cenou, alebo sa ocenia až keď sa presunú do kategórie zbierkových predmetov“. Okrem toho som sa zaujímal, že keby som tie predmety ocenil, ako by sa mali zaradiť do majetku VS SAV. Bola to trochu zvláštna situácia, a preto požiadala o pomoc hlavnú metodičku SNM v Bratislave p. Majchrovičová, aby ma v tom usmernila. Táto pani bola vedúca Muzeologického kabinetu SNM, ktorý bol zriadený Zákonom o múzeách a galériách ako metodické centrum múzeí SR v oblasti základných odborných činností. Jednou z jeho úloh je, že „koordinuje odbornú pomoc vlastníkom a správcom predmetov kultúrnej hodnoty“. Pani Majchrovičová ochotne prišla, prezrela si celú výstavu a rozdiskutovala náš problém s evidenciou majetku a jeho oceňovaním. Boli sme atypické zariadenie, dá za povedať, že na profesionálnej úrovni, ale amatérsky spravované. Mala záujem nám pomôcť.

Výhodou pri hľadaní riešenia bolo, že sme mali evidenciu predmetov z roku 2012 (Ing. Jarmila Melotová) urobenú podľa metodiky SNM, dokonca konzultovanú s hlavným metodikom pre dokumentaristiku p. Holienčinom, ktorému bola šéfkou. Našli sme spoločné riešenie a dňa 12. 6. 2017 bola napísaná *Metodika odovzdania predmetov kultúrnej hodnoty Výpočtovému stredisku SAV ako správcovi Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku (Kohút)*. V tejto metodike bol aj postup pri oceňovaní predmetov a postup pri zaevidovaní do majetku. Určitým signálom, že sa nezopakuje situácia z roku 2007, bol aj nástup nového riaditeľa VS SAV Mgr. Lukáša Demoviča, PhD., do funkcie dňa 1. 3. 2017, ktorý bol s touto situáciou priebežne oboznamovaný.

Keď potom prišli od p. Šovčíka peniaze, už mohli prísť k nám pracovať dve vysokoškoláčky, študentky učiteľstva informatiky na UK. Začala sa revízia inventúry z roku 2012 s novým číslovaním predmetov a aktualizáciou evidencie podľa miestností. Túto časť som mal na starosti ja a druhú, Historickú knižnicu, moja manželka. Tam sa robila prvá inventúra kníh, výskumných správ, dokumentácie a príručiek k počítačom. Práce začali v októbri 2016 a trvali do marca 2017. Inventúry boli robené k 31. 3. 2017. Tak boli rozdelené aj študentky. Pri zakončovaní evidencie technických prostriedkov nám pomohla Ing. Jana Bečková s prečíslovaním predmetov a s depozitárom, ktorý sme pri tejto príležitosti vybudovali nový v miestnosti č. 12. O výsledku inventúry bola spísaná Záverečná správa: *Evidencia zbierkových predmetov, časť 1/2, Technické prostriedky (Kohút, Bečková, Kostová)* s prílohou *Zoznam všetkých zbierkových predmetov Minimúzea výpočtovej techniky VS SAV*. Druhou časťou záverečnej správy bol materiál *Evidencia zbierkových predmetov, časť 2/2 Literatúra (Kohútova, Krošlak, Abelovská)*.

RNDr. Eva Kohútová
pri inventúre v Historickej knižnici

Následne sme pristúpili k oceneniu zbierok podľa už hore spomenutej metodiky. Na tejto práci sme sa už podieľali traja, okrem mňa aj Martin Šperka ako budúci kurátor a Eva Kohútová ako vedúca Historickej knižnice. Každý predmet bol ohodnotený podľa šiestich kritérií:

1. rozsah,
2. funkčnosť,
3. technický stav,
4. historická hodnota,
5. pôvod,
6. dokumentácia.

Každé kritérium malo tri stupne dosiahnutej kvality s najvyššou váhou 3. Aby bolo hodnotenie čo najviac objektívne, určili sme vopred vlastnosti každého kritéria pre ich váhovanie podľa tabuľky:

Poradie kritéria	Názov kritéria	1. úroveň	2. úroveň	3. úroveň
1	Rozsah	System	Funkčná časť	Modul
2	Funkčnosť	Fungujúce	Čiastočne fungujúce	Pokazené
3	Technický stav	Dobrý	Opotrebované	Poškodené
4	Historická hodnota	Unikát	Významná	Bežná
5	Pôvod	SR	ČSSR	Iné
6	Dokumentácia	Kompletná	Čiastočná	Neexistuje
	Váha kritéria	3	2	1

Podľa dosiahnutej úrovne kvality a hodnoty sa určila cena, pričom sa prihliadalo na existujúce, dostupné ceny na internete alebo iných miestach. Toto už bolo subjektívne. O hodnotení bola vypracovaná súhrnná *Správa o oceňovaní predmetov kultúrnej hodnoty a doplnujúcich materiálov potrebných pre prezentáciu exponátov (Kohút, Šperka, Kohútová)*.

Po ocenení bola sumárna hodnota Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku (SVDVT) nasledovná:

Hodnota všetkých predmetov kultúrnej hodnoty spolu	63 850 €
Hodnota historickej literatúry	7 330 €
Hodnota plagátov	2 070 €
Hodnota interaktívnych prvkov	980 €
Spolu	74 230 €

V tejto sume nebola zahrnutá spoločenská hodnota Stálej výstavy, ani hodnota prezentačnej formy a usporiadania diela.

Riaditeľ VS SAV menoval komisiu pre overenie správnosti ocenenia a odporúčanie zaevidovať zbierky do majetku VS SAV. Do majetku sa zaevidovali ako predmety kultúrnej hodnoty len 3D exponáty Stálej výstavy. Vzhľadom k nášmu deleniu nezaradili sa tam knižné jednotky z Historickej knižnice, ani plagáty (nástenné tabule), ani interaktívne prvky. Tieto materiály a zariadenia môžu zvýšiť trhovú hodnotu výstavy, keby prišlo k takej situácii v budúcnosti. V súčasnosti je táto zbierka vedená v operatívnej evidencii majetku VS SAV ako Súbor predmetov kultúrnej hodnoty SVDVT.

Zaradenie operatívnej evidencie

Základné údaje

Inventárne číslo: 91756
Názov: **Súbor predmetov kultúrnej hodnoty SVDVT**
Dátum zaradenia:
Obstarávacía cena: 63 850,00
Skupina: 1509 Predmety kultúrnej hodnoty
Účet:

Uloženie OE

Stredisko: 15
Miestnosť: 15-08
Zodp. osoba: 2059

Evidovanie predmetov Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky v operatívnej evidencii VS SAV

Udelenie štatútu Múzejné zariadenie pre Stálu výstavu

Pani Majchrovičová po prezretí výstavy a konzultáciách s nami navrhla, aby sme Stálu výstavu zaregistrovali v SNM ako múzejné zariadenie a boli tak pod odborným dohľadom Muzeologického kabinetu SNM s možnosťou požiadať Slovenské národné múzeum o odborné usmernenie v prípadoch, kedy sa nebudeme vedieť orientovať. V Zozname múzejných zariadení bolo na Slovensku k 19. 4. 2017 zaevidovaných 137 múzejných zariadení. O tom, čo je to múzejné zariadenie, hovorí zákon 38/2014 o múzeách a galériách v § 16a:

§ 16a Múzejné zariadenie alebo galerijné zariadenie

(1) Múzejné zariadenie alebo galerijné zariadenie je špecializovaná právnická osoba alebo organizačný útvar právnickej osoby alebo špecializované zariadenie, ktoré nadobúda predmety kultúrnej hodnoty a sprístupňuje ich verejnosti na účely poznávania a estetického zážitku špecifickými prostriedkami múzejnej prezentácie alebo galerijnej prezentácie.

Už 29. 3. 2017 sme vyplnili registračný formulár pre Evidenciu múzejných zariadení, v ktorom sme už uviedli doc. Martina Šperku ako kontaktnú osobu a „osobu, ktorá zariadenie sprístupní“. Potvrdenie o registrácii poslal generálny riaditeľ SNM Mgr. Branislav Pánis listom s dátumom 30. 5. 2017 riaditeľovi VS SAV Lukášovi Demovičovi (pozri na ďalšej strane). Stálej výstave prideliť registračné číslo ZMP/4/2017.

V súčasnosti (štatistika SNM zverejnená k 29. 7. 2020) je v registri evidovaných 169 múzejných zariadení. Stála výstava má poradové číslo 147.

<https://www.snm.sk/?muzejne-zariadenia>

	A	B	C
1	Evidenčné číslo	Názov múzejného zariadenia	Sídlo
140	ZMP/11/2016	Múzeum Ladislava Mattyasovského	Liptovský Mikuláš
141	ZMP/12/2016	Mineralogické múzeum Univerzity Komenského v Bratislave	Bratislava
142	ZMP/13/2016	Galéria Bloom	Divín
143	SUMÁR 2016: počet zapísaných zariadení: 13; vyradené z evidencie: 0; celkový počet aktívnych zariadení: 129;		
144	ZMP/1/2017	Ľudový dom - Tájház	Žirany
145	ZMP/2/2017	Obecné múzeum	Abrahám
146	ZMP/3/2017	Obecné múzeum	Sedliská
147	ZMP/4/2017	Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku	Bratislava
148	ZMP/5/2017	Letecké múzeum Trenčín	Trenčín
149	ZMP/6/2017	Bunker B-S 6 Vrba	Bratislava
150	ZMP/7/2017	Technické Moto-Múzeum	Nováky
151	SUMÁR 2017: počet zapísaných zariadení: 7; vyradené z evidencie: 0; celkový počet aktívnych zariadení: 136;		
152	ZMP/1/2018	Múzeum fotografie	Bratislava
153	ZMP/2/2018	Banský skanzen Poráč	Poráč
154	ZMP/3/2018	Múzeum Podzoboria	Dolné Obdokovce
155	ZMP/4/2018	Skautské múzeum Václava Rubeša	Ružomberok
156	ZMP/5/2018	Múzeum Mobilov Dobšiná	Dobšiná
157	ZMP/6/2018	Slovenské múzeum máp	Banská Bystrica
158	ZMP/7/2018	Banský skanzen Salvátor Vyšná Boca	Liptovský Hrádok
159	ZMP/8/2018	Múzeum Wolfganga Kempelena, Kempelenopolis	Bratislava

Časť z registra múzejných zariadení, kde je evidovaná Stála výstava (poradové číslo 147)

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM

Kancelária generálneho riaditeľa
 Vojenského nábr. 2, P.O. BOX 13, 810 06 Bratislava 16
 tel.: +421 2 20 469 114, e-mail: sekretariat@snm.sk, http://www.snm.sk

VÝPOČTOVÉ STREDISKO
 Slovenské ústredie vied
 Dúbravská cesta 9, 845 35 Bratislava 45

II / -06- 2017

Číslo zápisnice: 101 Číslo spisu: 113 SAV-50/2017
 Podpis: [signature] Podpis: [signature]

Vážený pán
 Mgr. Lukáš Demovič, PhD.
 riaditeľ
 Výpočtové stredisko SAV
 Dúbravská cesta 9
 845 35 Bratislava

V88 list č./ zo dňa	Naše číslo SNM-R/1242/2017-100	Vybavuje / linka Mgr. Barbora Nosková 02 204 69 147 VOIP 269 147 barbora.noskova@snm.sk	Bratislava 30. 05. 2017
---------------------	-----------------------------------	---	----------------------------

Vec:
Zaradenie do evidencie múzejných zariadení

Vážený pán riaditeľ,

dovoľujeme si Vám oznámiť, že na základe ustanovenia § 7 ods. 5 písm. j) č. 206/2009 Z. z. o múzeách a galériách a o ochrane predmetov kultúrnej hodnoty a o zmene zákona Slovenskej národnej rady č. 372/1990 Zb. o priestupkoch v znení neskorších predpisov v znení zákona č. 38/2014 Z. z. bola **Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku** Výpočtového strediska SAV v Bratislave zaregistrovaná do evidencie múzejných zariadení pod registračným číslom ZMP/4/2017.

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ MÚZEUM
 VOJENSKÉHO NÁBR. 2, P. O. BOX 13
 810 06 BRATISLAVA 16

[signature]
 Mgr. Branislav Panis
 generálny riaditeľ SNM

S pozdravom

List generálneho riaditeľa SNM o registrácii Stálej výstavy ako múzejné zariadenie

Rozviazanie pracovného pomeru a odovzdanie funkcie

Dva mesiace pred dohodnutým termínom (1. 7. 2017) som dňa 26. 4. 2017 podal výpoveď s prílohou *Vyhlásenie o odovzdaní zbierok Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku do majetku Výpočtového strediska SAV*. Súčasťou Vyhlásenia bola aj záverečná správa o novej evidencii majetku, aby bolo jasné, čo prenechávam Výpočtovému stredisku

SAV so Stálou výstavou dejín výpočtovej techniky na Slovensku. V júni 2017 sme usporiadali niekoľko odborných a spoločenských akcií z titulu výmeny vedenia Stálej výstavy pre kolegov z VS SAV, pre bývalých kolegov z Počítačového laboratória ÚTK a poslednou bolo stretnutie Prokybernetika 10 (27. 6. 2017), na ktorom predniesli prejavy riaditeľ Centra spoločných činností SAV Lukáš Demovič a riaditeľka Ústavu informatiky SAV Ivana Budinská. Ďalej nasledovali referáty odovzdávajúceho a preberajúceho na témy: Stav expozícií pred odovzdaním funkcie a Predstavy o ďalšom fungovaní Stálej výstavy. Prednášky sledovalo publikum, ktoré sa po niekoľko rokov stretávalo v priestoroch Slušovickej haly a sledovalo vývoj zbierok, organizačné problémy výstavy a jej aktivity.

Nový vedúci doc. Ing. Martin Šperka, PhD., prednáša referát *Predstavy o ďalšom fungovaní Stálej výstavy* na stretnutí Prokybernetika 10 dňa 27. 6. 2017

Pretože každý zodpovedný vedúci má svoje vlastné predstavy o riadení a rozvoji zverenej mu štruktúry, tak začal doc. Ing. Martin Šperka, PhD., riadiť novú etapu rozvoja Stálej výstavy podľa svojich predstáv, podľa základných povinností daných charakterom tohto zariadenia. Do tejto práce mu želim veľa elánu, trpezlivosti, mladíckeho rozletu a za tým veľa úspechov vo zveľaďovaní nášho kultúrneho dedičstva v oblasti IT.

Oficiálna výmena vo funkcii vedúceho Stálej výstavy nastala k 1. 7. 2017. Ing. Štefan Kohút sa stal emeritným pracovníkom VS SAV a dostal kanceláriu č. 7 v budove Stálej výstavy a do uvoľnenej kancelárie č. 4 sa nastťahoval nový vedúci.

Materiály vypracované v tomto období

- 12.1 Kohút, Š. – Bečková, J. – Kostová, N. Evidencia zbierkových predmetov, Časť 1/2 Technické prostriedky s prílohou Zoznam všetkých zbierkových predmetov Minimúzea výpočtovej techniky VS SAV. VS SAV, 31. 3. 2017, 52 s., príloha 17 s.
- 12.2 Kohútová, E. – Krošlak, S. – Abelovská, K. Evidencia zbierkových predmetov. Časť 2/2, Literatúra. VS SAV, 31. 3. 2017, 49 s.
- 12.3 Kohút, Š. Vyhlásenie o odovzdaní zbierok Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku do majetku Výpočtového strediska SAV. VS SAV, 26. 4. 2017, 2 s.
- 12.4 Kohút, Š. Metodika odovzdania predmetov kultúrnej hodnoty Výpočtovému stredisku SAV ako správcovi Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku. VS SAV, 12. 6. 2017, 2 s.
- 12.5 Kohút, Š. – Šperka, M. – Kohútová, E. Správa o oceňovaní predmetov kultúrnej hodnoty a doplňujúcich materiálov potrebných pre prezentáciu exponátov. VS SAV, jún 2017, 32 s.

Kapitola 13 Aké je múzeum v roku svojho jubilea

Vývoj pod vedením Martina Šperku išiel úspešne ďalej. Pokračovali exkurzie škôl až do času, kedy do našej práce nezasiahol koronavírus v roku 2020.

V roku 2018 navštívilo múzeum celkove 773 návštevníkov, z toho 80 zahraničných (Česká republika 69, Taliansko 3, Fínsko 2, Švédsko 1, Grécko 1, Turecko 1, Mongolsko 1, Poľsko 1). Väčšinu návštev tvorili exkurzie žiakov a študentov základných škôl (1), stredných škôl (6), stredných odborných škôl (9) a fakúlt vysokých škôl (5) z Bratislavy. Z mimobratislavských škôl nás navštívili z miest: Žilina, Ružomberok, Gbely, Trnava, Levice, Senec, Nová Baňa, Partizánske a Nitra. Väčšinou to boli stredné odborné školy (4) a gymnáziá (4). Výnimku tvorili Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre a základná škola zo Žiliny. Podrobný zoznam škôl sa nachádza v evidencii Múzea počítačov.

V roku 2019 navštívilo múzeum celkove 817 návštevníkov, z toho 157 zo zahraničia, najmä z Českej republiky: Studentská unie ČVUT, klub Silicon Hill, Sincoolka a zo stredných škôl v rámci podujatia 100vědců.cz, ktorú organizoval Ústav informatiky AV ČR v spolupráci s Ústavom informatiky SAV. Ďalej to boli zahraničná návštevy zo štátov: Austrália 1, Alžírsko 1, Maďarsko 1, Rakúsko 2 (TU Viedeň). Väčšinu návštevníkov však aj v tomto roku tvorili exkurzie žiakov a študentov základných a stredných škôl (715).

Rok 2020 sa niesol v znamení celoštátnych predpisov o „korona“ kríze. Aktivita Múzea sa preniesla viac do dokumentovania, popisu a inštalácie nových akvizícií a príprave novej expozície mikroelektroniky. V rámci projektu SAV „SAV vzdeláva žiakov“ počas prvej vlny pandémie múzeum vytvorilo cyklus „Virtuálna prehliadka múzea počítačov“, v ktorom sa pomocou 5 videí jednoduchou formou vysvetľujú a ilustrujú základy fungovania počítačov. Vysvetľovanie je doplnené prezentáciou exponátov Múzea počítačov. Videá sú zverejnené na portáli YouTube.

Extrapolácie

V rokoch 2018 – 2020 pokračovali tradičné Extrapolácie. V roku 2018 bola hlavným mestom informatiky Žilina a gesciu prevzala Technická univerzita v Žiline pod záštitou ministerky školstva, vedy, výskumu a športu SR, predsedníčky Žilinského samosprávneho kraja, primátora mesta Žilina a rektora Žilinskej univerzity. Vedúci Múzea počítačov sa zúčastňoval na vypracovaní koncepcie ako poradca riaditeľky ÚI SAV, pracoviska hlavného garanta podujatia. Múzeum organizovalo výstavu počítačov „Od počítaďla po smartfón“ a prispelo prednáškou „Vývoj mikroprocesorov v zbierke Múzea počítačov“ na hlavnej konferencii Extrapolácií 2018 v Žiline.

V roku 2019 sa Extrapolácie vrátili do Košíc, ale koncepciu výstavy histórie výpočtovej techniky mal na starosti docent Šperka, ktorý vypracoval ideový návrh výstavy tak, aby sa na jej tvorbe zúčastnili univerzity a ústavy SAV z Košíc, ale aj Ormisova mobilná výstava SMEPetc. Každý dostal tému a musel ju rozpracovať odborne, aj historicky a dotiahnuť až do realizácie posterov a výstavných predmetov. Tento experiment bol unikátny a aj úspešný. Múzeum počítačov zapožičalo pre výstavu 11 zbierkových predmetov v častiach Predhistória IKT, Komunikácia človeka s počítačom a Zahraničné počítače používané na Slovensku. Výstava výpočtovej techniky bola inštalovaná a sprístupnená pre verejnosť v Slovenskom technickom múzeu v Košiciach v dňoch 26. 9. 2019 – 15. 1. 2020.

Rok 2020 bol, ako som už spomenul, v znamení koronovej krízy a Extrapolácie prešli do „online“ priestoru. Pretože exkurzie dovtedy chodili hlavne zo stredných škôl, boli pre nich vypracované videonahrávky s odborným výkladom vybraných častí našich expozícií. Múzeum počítačov do Extrapolácií prispelo svojimi aktivitami ako prvé.

Študijné materiály

Video prezentácie s obrázkami zo zbierky múzea v programe MS PowerPoint s možnosťou zastaviť a znovu prehrať zvolenú sekvenciu. Témy:

- Čo je počítač – architektúry a kategórie;
- Procesor – srdce počítača;
- Informácia a dáta – kódovanie a pamätanie;
- Základné prvky počítačov.

<http://www.vystava.sav.sk/studijne-materialy/>

V prvej polovici novembra bola aktivita Extrapolácií 2020 zaostrená na problémy zmeny klasického prezenčného vyučovania na dištančné vzdelávanie. *„Cieľom tohtoročných Extrapolácií je vytvoriť priestor pre diskusiu o týchto aktuálnych témach a podporiť pedagógov pri tvorbe materiálov z predmetov zameraných na IT oblasť...“* bolo zverejnené 11. 11. 2020 v Aktualitách SAV.

https://www.sav.sk/index.php?lang=sk&doc=services-news&source_no=20&news_no=9135

extrapolácie 2020

história a budúcnosť IT na Slovensku

30
Páči sa mi to
Zdieľať 30

O NÁS BRATISLAVA ŽILINA BANSKÁ BYSTRICA KOŠICE FOTOGALÉRIA EXTRAPOLÁCIE V MÉDIÁCH

CELOSLOVENSKÉ PODUJATIE NA PODPORU ROZVOJA IT VO VÝSKUME, VZDELÁVANÍ A PODNIKANÍ NA SLOVENSKU

Dátum konania: 16. 10. – 27. 11. 2020

Cieľ podujatia

Cieľom podujatia Extrapolácie je prezentovať dejiny, súčasný stav a vízie rozvoja informatiky. Súčasná pandemická kríza nám neumožňuje usporiadať podujatie v takom rozsahu, na aký sme boli zvyknutí v predchádzajúcich ročníkoch. Na jar sme dúfali, že jeseň po prázdninách bude priaznivejšia, no prišla druhá vlna – skôr ako sme očakávali a postihla aj tradičné aktivity, ktoré

Úvodná obrazovka Extrapolácií 2020

Vyriešenie problémov s priestormi

Už v kompetencii Martina Šperku, keď ja som fungoval ako emeritný pracovník Výpočtového strediska, došlo k ďalším rokovaniam o budúcnosti Múzea počítačov. Predseda Komisie SAV pre infraštruktúru a štrukturálne fondy Ing. František Šimančík, PhD., sa v jednom maili zo dňa 30. 5. 2018 adresovanom Martinovi Šperkovi nezáväzne vyjadril, že „Predsedníctvo SAV podporuje myšlienku zachovania a budovania múzea počítačovej techniky. Momentálne sa spracováva zámer rozvoja areálu SAV a s múzeom sa naďalej počíta, avšak v dôstojnejších centrálnych priestoroch, kde by mohlo byť umiestnené spolu s inými centrálnymi aktivitami SAV, čítárňou a inými stálymi expozíciami SAV, pričom predpokladáme, že sa atraktivita múzea takto ešte zvýši. Hala Skanska, v ktorej je múzeum umiestnené, sa zrejme kompletne predstaví na Pavilón prírodných vied, zatiaľ však nie je jasné kedy presne to bude, závisí to od dostupnosti zdrojov. Dovtedy môže byť múzeum tam, kde je teraz, budova je a ostane v správe SAV reprezentovanej úradom SAV“. Uvedomovali sme si, že plány s transformáciou SAV a prestavbou areálu na Patrónke nie sú vecou jedného predstaviteľa SAV, a ani nie sú jednoduché z hľadiska stavebného, a už vôbec nie z hľadiska financovania. V každom prípade takéto stanovisko dávalo zase nádej, že sa veci ohľadom záujmu SAV o múzeum vyvíjajú v náš prospech.

Ako sme už písali v kapitole 9, bola dňa 1. 12. 2015 uzatvorená dohoda o využívaní Slušovickej haly Stálou výstavou dejín výpočtovej techniky medzi THS ÚSV SAV a VS SAV na dobu 5 rokov, ale od 1. 1. 2016 vzniklo Centrum spoločných činností SAV a obe inštitúcie stratili právnu subjektivitu a správcovstvo Slušovickej haly pripadlo SAV v zastúpení Úradu SAV. Hore uvedené stanoviská a prehlásenia v prospech Stálej výstavy boli pre nás životne dôležité. Nakoniec k novej dohode o využívaní Slušovickej haly predsa len došlo a to medzi SAV ako správcovskou organizáciou a Centrom spoločných činností ako novou právnickou osobou a prevádzkovateľom Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky. Táto dohoda bola podpísaná dňa 13. 6. 2018 na dobu 5 rokov. Je vhodné na tomto mieste odcitovať jeden veľmi dôležitý a dá sa povedať až prevratný článok Zmluvy o výpožičke (tak sa nazýva nová zmluva). Je to Článok 2 Účel a doba výpožičky, bod 3:

3. O plánovanom začiatku stavebných prác na objekte je požičiavateľ povinný písomne oboznámiť vypožičiavateľa najneskôr 3 mesiace vopred. Zároveň sa požičiavateľ zaväzuje zabezpečiť pred realizáciou stavebných prác adekvátne náhradné priestory na účely umiestnenia a prevádzky expozície Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky na Slovensku.

Poznámka: „Požičiavateľ“ je SAV a „vypožičiavateľ“ je Centrum spoločných činností SAV.

Tým sa historicky končí povinnosť vedúcich Stálej výstavy, teraz už Múzea počítačov, hľadať spôsoby a formy zabezpečenia priestorov pre prevádzku expozícií a priestorov na ostatné múzejné funkcie. Po toľkých peripetiách, tu popísaných, je možné si vydýchnuť a zaďakovať tomu, kto tento bod vyrokoval alebo navrhol.

Kolokvium pre akademika Plandera

Dňa 18. 9. 2018 sa akademik Plander dožil okrúhleho výročia – 90 rokov. Pri tejto príležitosti usporiadal Ústav informatiky SAV ako pokračovateľ tradície ÚTK kolokvium vedcov a pamätníkov v Aule SAV na Patrónke. Do programu prispelo aj Múzeum počítačov tým, že pripravilo vydanie nosiča CD s dvomi knihami o histórii ÚTK SAV a o živote akademika

Plandera: Martin Šperka (Ed.): Spomienky na kybernetiku a Štefan Kohút: Akademik Ivan Plander, Život a dielo. Obsah týchto kníh sa autorsky vytváral v rokoch 2010 – 2019 a v záverečnej fáze bolo vydanie diela časovo smerované na termín okrúhleho výročia akademika (pozri kapitolu 11). Oživením programu bola vsuvka s „krstom“ CD-čka a jeho slávnostným odovzdaním oslávencovi. Vydaním CD-čka sa podarilo zaznamenať aktuálny stav v bádani o histórii informatiky a kybernetiky v SAV a podať verejnosti obraz o výsledkoch celoživotného výskumu akademika Plandera.

Kolokvium otvorila riaditeľka ÚI SAV Ivana Budinská. Vpravo slávnostné publikum.

Promócia CD-čka svetelnými lúčmi. Zľava Ing. Ivan Kočiš, PhD., Ing. Štefan Kohút, doc. Ing. Martin Šperka, PhD., a Ing. Jozef Vojtko. Na obrázku vpravo Ing. Kohút odovzdáva akademikovi Planderovi knižné vydanie CD-čka ako dar.

Zmena názvu na Múzeum počítačov

Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku sa dočkala svojho pravého mena podľa funkcie, ktorú v spoločnosti vykonávala. V novom Organizačnom poriadku Výpočtového strediska (VS) ako organizačnej zložky nového Centra spoločných činností SAV zo dňa 11. 3. 2019 sa v Článku II Organizačná štruktúra, bod 1 ods. c) už uvádza nový názov Múzeum počítačov. Odohralo sa to v tichosti a v kompetencii Centra spoločných činností na návrh Výpočtového strediska ako jeho organizačnej zložky.

c) Oddelenie webových služieb a propagácie (OWSP)

Je priamo podriadené vedúcemu VS a zabezpečuje prevádzku, vývoj a programovanie informačného systému WEBSAV v spolupráci so zástupcom Predsedníctva SAV pre WEBSAV. Poskytuje konzultácie a v spolupráci so Vzdelávacím centrom VS organizuje školenia používateľov v rozsahu svojej pôsobnosti. Oddelenie má v kompetencii nasledovnú agendu:

- WEBSAV
- Intranet SAV
- Webová stránka VS
- Elektronická Výročná správa – ELVYS
- Web hosting
- Web dizajn
- Grafický dizajn
- Vzdelávacie centrum
- Múzeum počítačov

Nový názov „Múzeum počítačov“ v Organizačnom poriadku VS

Dokumenty ÚTK SAV pre Archív SAV

V polovici roka 2019 upratovali v Ústave informatiky SAV pivnicu kvôli rekonštrukcii. Zodpovedný pracovník Ing. Adrian Ritomský našiel kompletnú agendu ÚTK SAV z rokov 1956 – 1966 v jednej zabudnutej polici. Cez Ing. Bečkovú nás na tento nález upozornil. Previezli sme celú agendu do múzea a uskladnili predbežne pri „zadnom vchode“, pretože spisy zapáchali a boli znečistené. Spojovacie pliešky v zložkách boli už zhnité na prach.

Administratívna agenda ÚTK SAV
z rokov 1956 – 1967 po revízii uložená
v pracovni Ing. Kohúta v Múzeu počítačov

Keďže bol piatok, prišiel Ing. Kohút v sobotu a celý deň odstraňoval prach a nečistoty, ukladal fascikle a zväzky do uvoľnenej skrine vo svojej pracovni. Nakoniec z toho dostal horúčku 39° C, ale obišlo sa to bez ďalších komplikácií, avšak jeho miestnosť smrdela celý rok 2019. Tento nález však bol mimoriadne vzácny pre múzeum, lebo obsahoval agendu okolo počítačov ZRA-1 a GIER, ktorá nám doteraz chýbala. Z relevantných dokumentov boli pre múzeum urobené kópie a spracovaný zoznam fasciklov a ich zložiek. To už bol o všetkom upovedomený aj Archív SAV a po osobnej kontrole pani riaditeľkou bol začiatkom roka 2020 podľa zoznamu prevezený do skladu Archívu.

Počas upratovania pivnice sa našiel aj blok 4 K-bitovej feritovej pamäte malodoskovej verzie funkčného vzoru RPP-16, vyrobeného Výskumno-vývojovým strediskom Tesly Orava v Žiline v roku 1970. V roku 1971 vyrobili v Žiline ešte tri opakované malodoskové funkčné vzory. Jeden z nich bol inštalovaný na ÚTK SAV (podľa <http://www.vuvt-zilina.sk/>). Je to vzácny predmet historickej hodnoty, nakoľko z tejto verzie prvého slovenského digitálneho počítača sa zachovalo len niekoľko súčiastok.

Dokumenty z Planderovej pozostalosti

V roku 2019 nás opustil akademik Plander, ale ešte predtým sme doviezli s jeho súhlasom dokumenty, ktoré používal počas svojho pobytu v Trenčíne vo svojej miestnosti, kde býval. Ešte za života ich stihol so svojou spolupracovníčkou Ing. Ľubicou Jurčíkovou pobaliť do vriec a uskladniť v jednej miestnosti na prízemí. Ako ona spomína, akademik už len sedel a ukazoval paličkou, ktoré dokumenty patria spolu, aby to nebolo veľmi rozhádzané. Potom ich p. Jurčíková sama nosila z poschodia na prízemie do inej časti budovy. Po dlhšom čase sa nám podarilo zosynchronizovať pobyt Planderovho syna Igora na Slovensku s našou možnosťou dostať auto a šoféra vo VS SAV na odvoz dokumentov, lebo Igor mal naložiť len osobné veci akademika. Pretože Ing. Kohút sa nemohol tejto akcie zo zdravotných dôvodov zúčastniť, ujal sa toho Ing. Jozef Šurka z Výpočtového strediska. V Trenčíne naložil 30 vriec dokumentov, ktoré sme v Bratislave vyložili v Planderovej pracovni v Múzeu počítačov. Plán bol dokumenty spolu s akademikom vytriediť a vhodné odovzdať múzeu, alebo ich dať do Archívu SAV, kde Planderovi sľúbili urobiť osobný archív podľa ich vnútorných predpisov. Akademik Plander už však bol taký slabý, že si netrúfal chodiť za týmto účelom do múzea. Dokumenty tak zostali vo vreciach v jeho miestnosti.

Po smrti akademika (26. 10. 2019) jeho dcéra Mgr. Ing. Alexandra Říhová likvidovala veci v jeho byte v Bratislave a oznámila nám, že pripravila do banánových krabíc dokumenty, knihy a niektoré významné, ktoré si môžeme prísť prevziať do bytu na Belopotockého ulici. Bol to značný objem materiálu, nie presne definovaný a pobalený. Preto sme zorganizovali brigádu na tento prevoz. V múzeu sme uvoľnili jednu miestnosť. Do bytu Plandra išli kolegovia Šurka a Vučkovski a v múzeu boli pripravené na ukladanie kníh a dokumentov moja dcéra Katarína a vnučka Hanka Jančinové a s nimi Katka Abelovská. Banánových krabíc bolo totiž menej ako materiálu a po vyložení sa museli krabice vracat späť. Ing. Kohút sa so svojím autom 5-krát obrátil, kým sa všetko nepovozilo. Zoznam sa ani teraz nerobil, lebo nebol čas a nebolo jasné, či všetko, čo vozíme, je historicky zaujímavé. Využili sme len ponuku Planderovej dcéry, ktorá nám dôverovala. Ing. Kohút sa totiž niekoľko rokov staral o akademika, o čom bola p. Říhová dobre informovaná. Dokumenty sme síce získali, ale v takomto stave ešte neboli vhodné na prevzatie do Archívu SAV. Na začiatku roka 2020 sme začali triediť túto pozostalosť podľa kľúča Archívu SAV pre osobné fondy významných pracovníkov SAV. Tu musím spomenúť mimoriadny osobný záujem p. riaditeľky Mgr. Jany Gubášovej Baherníkovej o záchranu tejto pozostalosti. Triedenia sa

ujal Ing. Kohút a pomáhala mu Ing. Jana Bečková z ÚI SAV. Veď išlo vlastne o vytvorenie osobného archívu zakladateľa tohto vedeckého ústavu. Práce trvali od marca do júna 2020 a roztriedené dokumenty naplnili 30 banánových krabíc. Len rukopisov bolo za 6 krabíc. Do triedenia boli zahrnuté aj dokumenty dovezené z Trenčína, ktoré boli už dlhšiu dobu uskladnené vo vreciach v Planderovej pracovni. Nakoniec na troch stoloch zostali roztriedené knihy, ktoré archív nechcel prevziať, okrem iného aj z priestorových dôvodov, a preto sme ich uskladnili v Planderovej pracovni. Nakoniec bol urobený zoznam obsahov 30 banánových krabíc podľa predpisu Archívu SAV a prišiel deň, kedy si pracovníci Archívu odviezli dokumenty do svojho skladu a p. riaditeľka nám oznámila, že triedenie na jednotlivé archíválie bude robiť osobne.

Triedenie spisov z pozostalosti akademika Plandera.
Vľavo roztriedené knihy s Jankou Bečkovou a vpravo triedi dokumenty Štefan Kohút.

Dokumenty dovezené z Trenčína (vľavo) a vytriedené dokumenty pripravené pre Archív SAV

Po triedení zostali v múzeu knihy a rôzne 3D predmety, a tak vznikli naše smelé plány urobiť v Planderovej pracovni jeho pamätnú izbu a knihy zachovať vo forme „Planderovej knižnice“. Ešte sú totiž ďalšie Planderove knihy a dokumenty v univerzite v Trenčíne, pochádzajúce z akademikovej pracovne, kde jedna celá stena bola knižnica. Pretože univerzita potrebovala túto miestnosť, vysťahovala všetko do pivnice. Nie je nám známe, koľko toho je a v akom stave sú knihy a dokumenty. Ako je na Slovensku zvykom, už pravdepodobne nie sú tieto veci kompletne. Na dovezenie tohto materiálu je zase potrebné zosúladiť sa s Igorom

Planderom, zohnať auto a ľudí na odvoz z Trenčína. Vlastnými silami to múzeum nedokáže urobiť, a okrem toho je to pozostalosť, na ktorú majú nárok dedičia. Kardinálny problém je však prevoz týchto materiálov, pretože podľa indícií osobné auto na to nestačí. Ochotou Planderovej dcéry sme však zachránili značnú časť dokumentov a vecí z pozostalosti.

Okrem písomností a kníh sa v jeho pozostalosti našli aj konektory pre malé, ako aj veľké dosky počítača RPP-16, prvý 8-bitový mikroprocesor na svete Intel 8008, prvá statická a dynamická polovodičová pamäť Intel 1101 (256 bitov) a Intel 1103 (1 024 bitov). Tieto vzácne predmety obohatili zbierkový fond múzea.

Vydanie knihy o akademikovi Planderovi

Pár dní pred vyhlásením pandémie na Slovensku v marci 2020 vyšla tlačou vo VEDE, vydavateľstve SAV, kniha Ing. Kohúta Akademik Plander, Život a dielo v náklade 300 ks. Jej predaj sa už mohol uskutočniť len cez e-shop vydavateľstva. Z toho dôvodu, nemohla sa uskutočniť ani riadna promócia knihy s jej spropagovaním v odbornej verejnosti. V priebehu prvých mesiacov došlo síce k zmierneniu opatrení proti šíreniu vírusu COVID 19, ale nikdy sa neuvoľnili pravidlá zhromažďovania a usporadúvania spoločenských udalostí tak, aby sa uvedenie knihy vo veľkolepej forme, akú sme si predstavovali, mohlo uskutočniť. Nakoniec sme knihu uviedli do života vo veľmi úzkom kruhu šiestich spolupracovníkov – z Múzea počítačov (2), VS SAV (2) a ÚI SAV (2) v septembri 2020. Knihu sme symbolicky „pokrstili“ integrovanými obvodmi, ktoré v 80-tych rokoch navrhli výskumníci v ÚTK SAV a boli vyrobené v podniku TESLA Piešťany.

Uvedenie do života knihy Akademik Plander, Život a dielo integrovanými obvodmi z ÚTK SAV.
Knihu krstila riaditeľka ÚI SAV Ivana Budinská, asistuje jej vedúci Múzea Martin Šperka,
knihu držia autor Štefan Kohút a autorka príloh v knihe Jana Bečková.

Publikum tvorili dvaja zástupcovia Výpočtového strediska Centra spoločných činností Ing. Michal Kadúč, vedúci VS, a Mgr. Halyna Hyryavets, špecialistka pre styk s verejnosťou, ktorí súčasne robili foto- a videodokumentáciu slávnosti.

Súčasnú Múzeum počítačov

Do zbierok múzea za obdobie od apríla 2017 doteraz pribudlo 160 nových predmetov kultúrnej hodnoty, ktoré boli postupne včlenené do výstavných celkov tak, aby sa prezentované rady počítačov doplnili. Koncom roka 2020 má Múzeum počítačov zaevidovaných 656 predmetov kultúrnej hodnoty, z čoho bolo v roku 2017 ocenených a zavedených do majetku CSČ SAV 505 predmetov (pozri kap. 12). Takže je pravdepodobné, že po návrhu kurátora (M. Šperka) a ich ocenení môže sa majetok CSČ rozšíriť o ďalších 160 predmetov. Zoznamy nadobudnutých predmetov sú vedené v rámci hospodárskej agentúry Múzea počítačov.

Tieto nové predmety pribudli zásluhou Martina Šperku cieľovým zbieraním so zámerom rozšíriť zbierky o nové predmety a podľa možnosti skompletizovať výrobné rady už vystavených počítačov, alebo ich zariadení, prípadne integrovaných obvodov. Jedná sa napríklad o voľakedy veľmi obľúbené počítače firmy Sinclair (ZX81, Spectrum atď.), originálne osobné počítače firiem IBM a APPLE, ale aj veľké počítačové servery spoločnosti IBM, prevádzkované v organizáciách na Slovensku, sady integrovaných obvodov vyrábaných na Slovensku atď.

Nové predmety rozšírili expozície aj fyzicky takmer v každej miestnosti múzea a dali im nový vzhľad. Preto v ďalšom uvádzame obrazovú reportáž Martina Šperku o stave expozícií Múzea počítačov na konci roka 2020.

Miestnosť č. 1 Začiatky počítania (počítadlá, tabuľky, logaritmické pravítka, kalkulačky), v strede miestnosti je účtovací stroj Mercedes (vľavo). Vpravo sú analógové počítače a ich časti.

Miestnosť č. 2 Počítače PDP spoločnosti DEC (vľavo). Vpravo expozícia SMEP (v pozadí), v strede východonemecké, sovietske a maďarské počítače kompatibilné s počítačmi PDP-8 a PDP-11.

Miestnosť č. 3 Sálové počítače JSEP EC (vľavo) a počítače IBM vpravo.
V strede miestnosti sú centrálné jednotky serverov firiem Sun Microsystems a IBM.

Miestnosť č. 5 Expozícia 8-bitových slovenských mikropočítačov.
V popredí ovládače a konzoly počítačových hier (vľavo).
Vpravo sú 16 a 32-bitové stolové počítače kompatibilné s IBM PC,
osobné počítače firmy Apple, prenosné počítače a počítače do dlane.

Miestnosť č. 10 Expozícia RPP-16.
Vľavo stolová verzia „štandard“ (zapožičaná zo SNM – Historické múzeum),
vpravo stojanová verzia „mini“.

Miestnosť č. 15 Expozícia pamäťových jednotiek, médií a dátových komunikácií.
Vľavo papierové médiá a magnetické nosiče, vpravo magnetické pamäťové zariadenia a modemy.
V strede miestnosti je magnetopásková jednotka firmy DEC.

Miestnosť č. 13 Expozícia mikroelektroniky a integrovaných obvodov (zatiaľ) v miestnosti č. 5 (vľavo), ktorá sa inštaluje do miestnosti č. 13 a časť nových exponátov mikroelektroniky pred inštaláciou.

Plány na najbližšie obdobie

Docent Šperka už niekoľko rokov zbiera informácie o vývoji a výrobe integrovaných obvodov na Slovensku. Vyhladáva kontakty a zbiera integrované obvody a technologické materiály. Cieľom je ucelená expozícia o tejto časti slovenskej IT histórie, pretože bez vývoja integrovaných obvodov na Slovensku by nebolo možné realizovať vývoj nových generácií počítačov tak, ako odborníci v ÚTK SAV plánovali a navrhovali svoje výskumné úlohy.

Sú aj ďalšie núkajúce sa oblasti ako napríklad obdobie robotiky a umelej inteligencie v ÚTK SAV, výskum a realizácia výsledkov v iných ústavoch SAV v oblasti informačných technológií a podporných odboroch, štúdium a praktická prezentácia nových častí expozícií, napríklad smartfónov, procesorov, počítačových hier až po virtuálnu realitu. K tomu je však nutné zlepšenie personálneho stavu múzea, aby mohlo pokryť svoje profesijné povinnosti ako sú: kurátorstvo, dokumentaristika, lektorstvo, reštaurátorstvo, ale aj prevádzka výstavy a údržba budovy.

Po presťahovaní zbierok do novej budovy (dúfame, že v blízkej budúcnosti) a doplnením stavu pracovníkov podľa zákona o múzeách a galériách, by mohlo Slovensko mať dôstojný

stánok dokumentujúci našu históriu IT, v ktorej SAV hrala významnú úlohu. Už dnes je naše múzeum na to pripravené a má aj adekvátny názov: Múzeum počítačov.

Plánov je veľa a to je dobré, pretože bez vízií a snov sa nedá postupovať dopredu.

Materiály vypracované v tomto období

- 13.1 Šperka, M. Rozvoj mikroelektroniky pre výpočtovú techniku na Slovensku. Luby, Š. (Ed.) Od tranzistora k integrovanému obvodu (kapitoly z dejín česko-slovenskej mikroelektroniky). VEDA, vydavateľstvo SAV, Bratislava, ISBN 978-80-224-1675-7, 2018, s. 145-158.
- 13.2 Šperka, M. Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku. Technické pamiatky – zbierky, výskum a nové využitie. Pamiatkový úrad Slovenskej republiky, Bratislava, 2018. Elektronický zborník odbornej konferencie Dni technických pamiatok 2017 depozitáre, fondy a výskum, Vodárenské múzeum, Bratislava, 26. 9. 2017, s. 93-97. http://www.pamiatky.sk/Content/Data/File/ARCHIV/Technicke_pamiatky_zbornik.pdf
- 13.3 Šperka, M. Processors Evolution at the Collection of Computer Museum in Bratislava. Journal of Information, Control and Management Systems, FRI, Žilinská univerzita, ISSN 1336-1716, 2018, roč. 16, č. 2, s. 41-50.
- 13.4 Šperka, M. Slovenské distribuované múzeum počítačov. Veda a technika v období Československa. Dokumentácia vedy a techniky z obdobia Československa v zbierkach dejín techniky múzeí na Slovensku. Zborník príspevkov z odborného programu IV. zasadnutia Komisie pre zbierky dejín techniky Zväzu múzeí na Slovensku. ISBN 978-80-972513-5-2, Slovenské technické múzeum, Košice, 2018, s. 93-99.
- 13.5 Šperka, M. Stála výstava dejín výpočtovej techniky na Slovensku. MÚZEUM, metodický, študijný a informačný recenzovaný časopis pre zamestnancov múzeí a galérií, vydavateľstvo SNM, ISSN 0027-5263, č. 1/2019, s. 45-47.
- 13.6 Kohút, Š. Akademik Ivan Plander, Život a dielo. VEDA, vydavateľstvo SAV, Centrum spoločných činností SAV v spolupráci s Ústavom informatiky SAV, ISBN 978-80-224-1743-3, 2019, 443 s.
- 13.7 Kohút, Š. Administratívna agenda sektora výpočtovej techniky ÚTK SAV z rokov 1956 – 1967. VS SAV, 20. 3. 2020, 5 s.
- 13.8 Kohút, Š. Zoznam spisov osobného fondu Ivana Planderu. VS SAV, 15. 6. 2020, 2 s.

Záver

Ako si čitateľ, ktorý prišiel až sem, isto všimol, sága múzea počítačov na Slovensku skončila „Happy Endom“. Múzeum je, má isté svoje priestory a potvrdený záujem SAV o jeho existenciu. Nemá síce ešte svojich zamestnancov, ako sa patrí v zmysle zákona o múzeách a galériách, ale už sa nemusí báť, že ho niekto len tak „z noci na ráno“ zruší. Akademik Plander, ktorý venoval celý svoj život cieľu priniesť kybernetiku na Slovensko, podporoval niekoľko rokov aj aktivity Minimúzea, neskôr Stálej výstavy. Zapracoval ešte aj na sklonku svojho života a na jeho podporu navrhol Zväzu slovenských vedecko-technických spoločností udeliť vedúcemu Stálej výstavy ocenenie Propagátor vedy a techniky za rok 2017. To sa aj stalo a Ing. Štefanovi Kohútovi bola dňa 28. 11. 2017 odovzdaná navrhovaná cena za vybudovanie Stálej výstavy dejín výpočtovej techniky. Nechajme však teraz hovoriť oceneného laureáta.

Na slávnostnom odovzdávaní cien za vedy a techniku v rámci Týždňa vedy a techniky v historickej sále Slovenskej národnej rady na Hurbanovom námestí v Bratislave, kde vedcom odovzdávala ceny ministerka školstva, boli na koniec programu zaradené aj ocenenia vedcom a technikom za aktivity pri podpore vedy a techniky, ktoré udelil Zväz vedecko-technických spoločností a ktoré odovzdával prezident zväzu profesor Dušan Petráš. V každom prípade to bol honor byť vyvolaný na pódium v takej elitnej spoločnosti vedcov, ktorí naozaj v živote niečo dokázali. Po ceremónii odovzdania ceny prišli na rad „ďakovačky“, čo nie je tiež ľahké, keď vidíte pred sebou slávnostné publikum. Keďže sme boli zaradení na konci slávnosti, vypočul som si veľa poďakovaní rodine, manželke, rodičom, nadriadeným a podobne zopakovaných niekoľkokrát, tak som celkom prirodzene zaďakoval akademikovi Planderovi, ktorý bol môj učiteľ na vysokej škole, môj riaditeľ na Ústave technickej kybernetiky a nakoniec aj podporovateľ mojich snáh o múzeum počítačov. Keď sa mi v hlave zrazu premietli tie ostatné roky práce, tak som atypicky zaďakoval na druhom mieste všetkým, čo mi v tej práci prekážali. Publikum sa zasmialo, ale pokračoval som známym sloganom „čo ťa nezabije, to ťa posilní“, že možno aj vďaka nim som dostal ďalšiu silu dokázať, že to, čo chcem, je dobré a aj to urobím. Samozrejme, že hodiny odpracované na realizácii myšlienky za 17 rokov som vzal mojej rodine. To predsa urobil každý z ocenených, inak sa mimoriadny výsledok, hodný ocenenia, ani nedá dosiahnuť. Toto všetko má však význam vtedy, ak dielo má hodnotu aj pre iných a bude zaujímavé a užitočné ešte veľa rokov. Vtedy má jeho autor zabezpečených svojich pokračovateľov a môže byť ešte šťastnejší, ako na tom pódium pre ocenených, že sa nenamáhal zbytočne.

Želám Múzeu počítačov a jeho pracovníkom veľa úspechov v ďalšom budovaní tohto diela, pretože informačné technológie sú už natrvalo medzi nami a my môžeme byť hrdí, že sme voľakedy dokázali kráčať s týmto pokrokom vedľa najlepších na svete.

Štefan Kohút